

Medijska reprezentacija Istanbulske konvencije i pitanja roda

Bucić, Iva

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:614140>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-02**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

Iva Bucić

MEDIJSKA REPREZENTACIJA ISTANBULSKE KONVENCIJE I PITANJA RODA

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2019.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

MEDIJSKA REPREZENTACIJA ISTANBULSKE KONVENCIJE I PITANJA RODA

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: prof. dr. sc. Smiljana Leinert Novosel
Studentica: Iva Bucić

Zagreb
srpanj, 2019.

Izjava o autorstvu rada i poštivanju etičkih pravila u akademskom radu:

Izjavljujem da sam diplomski rad „Medijska reprezentacija Istanbulske konvencije i pitanja roda“ koji sam predala na ocjenu mentorici prof. dr. sc. Smiljani Leinert Novosel napisala samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu.

Također, izjavljujem da rad nije objavljen niti korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obveza na ovom ili nekom drugom učilištu te da na temelju njega nisam stekla ECTS bodove. Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivala etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16.19. Etičkog kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Iva Bucić

Sadržaj

UVOD	1
1. RODNA I SPOLNA RAVNOPRAVNOST	2
2. OBITELJSKO NASILJE I NASILJE NAD ŽENAMA	8
3. POVIJESNI PRIKAZ PODREĐENOSTI ŽENA	10
3.1. Ženska prava u zapadnim državama	14
3.2. Ženska prava u bivšim socijalističkim državama	16
4. TRADICIONALNI MEDIJI I ŽENA U MEDIJIMA	17
4.1. Specifičnosti izvještavanja na internetskim portalima	19
5. DRUŠTVENO-POLITIČKI KONTEKST	20
5.1. Istanbulska konvencija u Hrvatskoj	22
6. ISTRAŽIVANJE IZVJEŠTAVANJA PORTALA O ISTANBULSKOJ KONVENCIJI	25
6.1. Cilj i hipoteze istraživanja	25
6.2. Uzorak i metodološki okvir istraživanja	26
6.3. Prikaz i analiza rezultata	28
7. ZAKLJUČAK	49
8. POPIS LITERATURE	51
9. PRILOZI	60
10. SAŽETAK	65
10.1. Abstract	65

Popis ilustracija

Grafovi

- Graf 1: Broj analiziranih članaka po portalima (28)
- Graf 2: Broj analiziranih članaka po novinskim oblicima (28)
- Graf 3: Broj članaka s obzirom na oblik i datum objave (29)
- Graf 4: Broj članaka po portalima s obzirom na datum objave (29)
- Graf 5: Broj članaka s obzirom na novinarski oblik i portal (30)
- Graf 6: Broj objavljenih članaka od početka listopada 2017. do sredine travnja 2018. (31)
- Graf 7: Dominantna vrijednosna orijentacija članka prema IK (33)
- Graf 8: Percepcija pozadine Istanbulske konvencije (34)
- Graf 9: Žanr članaka u kojima je IK dominantno opisana kao dokument koji uvodi rodnu ideologiju (35)
- Graf 10: Broj članaka u kojima je IK definirana kao dokument koji uvodi rodna ideologija po portalima (35)
- Graf 11: Dominantna vrijednosna orijentacija članka prema rodnoj ideologiji (36)
- Graf 12: Teme povezane s Istanbulskom konvencijom (37)
- Graf 13: Povod izvještavanju (41)
- Graf 14: Kategorije sugovornika u člancima (42)
- Graf 15: Definicija Ik u članku s obzirom na kategoriju i spol sugovornika (43)
- Graf 16: Vrijednosna orijentacija citata koji se prenose u člancima (44)
- Graf 17: Vrijednosna orijentacija sugovornika prema Istanbulskoj konvenciji s obzirom na spol (45)
- Graf 18: Stav autora/ice s obzirom na novinski oblik (47)
- Graf 19: Stav autora/ice s obzirom na portal (47)
- Graf 20: Vrijednosna orijentacija sugovornika u odnosu na vrijednosnu orijentaciju autora/ice (48)

UVOD

Dok su muškarci stoljećima u javnoj sferi dirigirali razvoj društva, žene su bile ograničene na sferu doma, bez prava na obrazovanje i rad, bez prava glasa; bile su zatočene u ulozi pomagačica, pokornih supruga i majki, dušobrižnica i sveopćih trpljenica (Barilar, 2000; Mihaljević, 2016). Iako je danas ravnopravnost žena i muškaraca formalno prihvaćena kao norma, posljedice povijesne nejednakosti još su uvijek vidljive i to prvenstveno u sferi doma gdje se nerijetko, daleko od kontrole i očiju javnosti, još uvijek poštuju tradicionalne norme i rodne uloge koje podrazumijevaju žensku pokornost i inferiornost. Te i takve rodne uloge mogu poslužiti kao temelj nasilja nad ženama pa se zbog toga nasilje nad ženama u nekoliko međunarodnih dokumenata koji se bave tom temom definira kao rodno utemeljeno – za razliku od većeg, snažnijeg i dominantnijeg muškarca, očekuje se da bespomoćna, slabija žena štiti i trpi.

Tako je i u *Konvenciji Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji* (Istanbulska konvencija ili Konvencija) nasilje nad ženama definirano kao “sva djela rodno utemeljenog nasilja koja uzrokuju tjelesnu, seksualnu, psihičku ili ekonomsku štetu ili patnju žena (...) bilo da se pojavljuju u javnom ili privatnom životu“ (Vijeće Europe, 2011).

Istanbulsku konvenciju, koja predstavlja prvi međunarodni pravno obvezujući instrument za borbu protiv nasilja nad ženama i djevojčicama, Hrvatska je potpisala 2013. godine, ali tek je pet godina kasnije Sabor izglasao *Zakon o potvrđivanju Istanbulske konvencije*, čime je Hrvatska pristala na to da bude obvezana ovim međunarodnim ugovorom (Musulin, 2015, prema Vidaković Mukić, 2006).

Najava potvrđivanja, odnosno ratifikacije Konvencije izazvala je snažno protivljenje konzervativaca koji ističu da ovaj dokument uvodi tzv. rodnu ideologiju i tako ugrožava hrvatsku tradiciju, kulturu i kršćanske vrijednosti, negira prirodna načela i predstavlja prijetnju nacionalnom suverenitetu. Protivnici ratifikacije najveću su prijetnju vidjeli u korištenju - prema njihovom mišljenju - kontroverznog pojma rod, koji je u članku 3. Konvenciji definiran kao skup društveno oblikovanih uloga, ponašanja, aktivnosti i osobina koje određeno društvo smatra prikladnima za žene i muškarce (Vijeće Europe, 2011). Navedena je definicija preuzeta od Svjetske zdravstvene organizacije (engl. *World Health Organization* - WHO), koja je pojam roda službeno uvela u upotrebu još u 80-im godinama, desetak godina nakon što su ga feminističke teoretičarke uvele u javnu diskusiju (Župan, 2009). Iako se u Konvenciji izričito napominje da se termin rod ne koristi kao zamjena za spol, konzervativci su pokrenuli snažnu

ofenzivu koja je uključivala plasiranje brojnih dezinformacija o pitanju roda kao i o sadržaju i svrsi Istanbulske konvencije.

1. RODNA I SPOLNA RAVNOPRAVNOST

U javnoj raspravi o sadržaju i svrsi Istanbulske konvenciji glavni kamen spoticanja bio je pojam roda. Naime, rod koncipiran kao društveni konstrukt konzervativci smatraju neznanstvenim i nespojivim s kršćanskim vrijednostima i hrvatskom tradicijom. Definiciju roda koja je navedena u Istanbulskoj konvenciji smatraju spornom jer ne uključuje spol „kao prirodnu konstantu i ontološku datost“, već spominje samo „ponašanja, aktivnosti i uloge (i osobine) koje društvo pripisuje ženama i muškarcima.“ Primjerice, nadbiskup Puljić u intervjuu za Večernji (26. prosinca) tvrdi: „Izraz rod (gender), koji je zamijenio spol, ušuljao se tiho i bešumno. Prije se govorilo, pisalo i pitalo o spolu, danas se upotrebljava riječ rod“. Međutim, za početak valja istaknuti da rod i spol nisu sinonimi, a Istanbulska konvencija uopće nije prvi dokument u kojem se nasilje nad ženama smatra rodno utemeljenim - Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena CEDAW iz 1981. godine, Deklaracija o uklanjanju nasilja nad ženama iz 1993. godine i Pekinška platforma za djelovanje iz 1995. godine samo su neki od dokumenata koji nasilju nad ženama pristupaju na sličan način kao Istanbulska konvencija. Osim toga, u Istanbulskoj konvenciji ističe se da je rod temeljen na dva spola, muškom i ženskom, a izričito se napominje i da termin rod nije zamišljen kao zamjena za termine ‘žena’ i ‘muškarac’. Nadalje, valja objasniti znanstvenu pozadinu i odnos pojmova rod i spol. Naime, spol se na prvi pogled čini kao jednostavno pitanje na koje znanost još početkom prošlog stoljeća dala konkretne odgovore – riječ je o fiziološkim karakteristikama i anatomskim razlikama između članova vrste homo sapiens koji imaju XX (žene) i onih koji imaju XY kromosome (muškarci) (Sedgwick, 2007). Međutim, od početka 1900-ih do danas, znanstvenici su mnogo puta ustvrdili da je fenomen spola mnogo složeniji od „nepromjenjivog, imanentnog u pojedincu i biološki utemeljenog kromosomskog spola“ (Sedgwick, 2007), kako ga i danas nerijetko tumače konzervativci. Naime, komponente spola uopće ne moraju biti jednoznačne (Wagner i dr., 2007), a najbolji primjer višeznačnosti spolnih karakteristika su hermafroditi ili međuspolne osobe, koje, kako je objašnjeno u Hrvatskoj enciklopediji, imaju „spolne žlijezde jednoga spola (sjemenik ili jajnik), a ostali spolni organi suprotnoga spola razvijaju se u većoj ili manjoj mjeri“¹. Dakle dvospolna osoba koja se (prirodno) osjeća i (prirodno) izgleda kao žena može nositi

¹ Hrvatska enciklopedija, dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=16804>

ženski ili muški kromosomski par. Iako je dvospolnost rijetka – procjenjuje se, naime, da u Hrvatskoj živi tek nekoliko stotina međuspolnih osoba – taj se fenomen često koristi za istraživanje i ilustriranje složenosti pitanja spola i roda. Još sredinom prošlog stoljeća Money, kojeg hrvatski konzervativci često zovu ocem rodne teorije, na temelju istraživanja hermafrodita donio je zaključak da se osobe ponašaju kao dječaci ili djevojčice na temelju socijalizacije, dakle ovisno o tome kako su definirani pri rođenju i kasnije odgojeni (psihosocijalni osjećaj spola), a ne na temelju spolnih tjelesnih obilježja. Money (1973:1, prema Money i dr., 1955) pritom rodne uloge definira kao „sve ono što osoba kaže ili učini kako bi otkrila svoj status dječaka ili muškarca, odnosno djevojčice ili žene“. S druge strane feministkinje rod opisuju kao društveno pripisane uloge spola, a taj pojam koriste prvenstveno za naglašavanje nejednakih odnosa moći među spolovima, dok se u publikaciji Ureda Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova rod definira kao „očekivanja koja društvo ima od osoba određenog spola u pogledu njihovog osobnog ponašanja u životnoj svakodnevnici“ (Tešija, 2015).

Odnos spola i roda može se klasificirati u konceptualizacijske paradigme - homolognu, analognu i heterogenu (Cameron, 1997, prema Mathieu, 1992), pri čemu Wood (2011) napominje da ni jedan od ova tri pristupa ne daje potpun odgovor na pitanje kako se rod formira i što točno znači, već se teorije međusobno nadopunjuju i opisuju interakciju komunikacije, kulture, spola i roda (Wood, 2011).

Prema homolognoj paradigmi, rod je društveno posredovan izraz biološkoga spola, odnosno on predstavlja prijevod spola u društvena ponašanja. (Cameron, 1997, prema Mathieu, 1992), pri čemu je spol fiksna i nepromjenjiva, odnosno biološki determiniran. To znači da postoji univerzalna muška i ženska priroda, koju određuju kromosomi, hormoni, različita struktura mozga i slično (Wood, 2011). Biološki se determinizam često spominje u javnom diskursu od kraja osamdesetih godina, kada zahvaljujući ubrzanom razvoju genetike i molekularne biologije te pojavi evolucijske psihologije dolazi do tzv. *biologijskog istiskivanja kulture* (Štulhofer, 2000), a popularnost je stekao i zbog toga što mediji vole pojednostavljivati zbilju i složene fenomene tumačiti na popularnoznanstveni način (Štulhofer, 2000). Iako feministkinje pretežno odbacuju biološki determinizam, Stone (2004) ističe da potpuno odbacivanje ovog pristupa znači i odbacivanje ideje da žene imaju zajedničke karakteristike koje bi ih mogle motivirati da to da djeluju kao kolektiv.

U analognoj paradigmi rod simbolizira spol, odnosno predstavlja simboličku oznaku spolnih razlika i temelji se na “kolektivnom društvenom iskustvu življenja kao dio grupe muškaraca ili žena” (Cameron, 1997, prema Mathieu, 1992). West i Zimmerman (1987) uvode

kategoriju roda u nastanku („doing gender“), za razliku od roda prema postanku („being a particular gender“), dok Heffer na istom tragu govori o rodu kao stečevini i rodu kao naslijeđu – prvi se pojam odnosi na rod kao proces, odnosno "na rod kao postupak stjecanja rodnih obilježja“, a rod kao naslijeđe označava rod kao stanje, kao „biološkogenetsku gotovost“, pri čemu rođenjem uvjetovano naslijeđe predstavlja temelj za proces stvaranja rodne stečevine. (Heffer, 2007:173). Analogna se paradigma može sažeti riječima Simone de Beauvoir (1953), koja je ustvrdila je da se ne rađa, nego postaje ženom, što znači da određenu rodnu ulogu preuzimamo kako bi se prilagodili kulturalnim očekivanjima, pri čemu se definicija muškosti i ženskosti mijenja u različitim kulturama i u različitim vremenima.

Prema posljednjoj, heterogenoj paradigmi rod stvara spol (Cameron, 1997, prema Mathieu, 1992), pri čemu glavnu ulogu u formiranju identiteta igraju komunikacija i kultura (Wood, 2011). To ne znači da spol više nije anatomska činjenica, nego je konstrukcija i interpretacija anatomskih razlika također društveni i povijesni proces (Barilar, 2000, prema Benhabib, 1992), S obzirom na to da se spol očituje na temelju kulturoloških znakova, iz toga proizlazi da su seksualna značenja i identiteti zapravo subjektivni (Kessler i McKenna, 1985; Štulhofer, 2000; Butler, 2004), što sugerira i performativna teorija Judith Butler, prema kojoj rod kao performativni učinak i diskurzivna praksa “društveno i govorno od svakog i svake mora nanovo biti prihvaćen i trajno stvaran” (Butler, 1990). Prema ovoj teoriji konstrukcija roda je proces koji se odvija kroz ponavljanje normi, pri čemu se spol proizvodi i destabilizira.

Upotrebu pojma rod umjesto pojma spol u Istanbulskoj konvenciji protivnici ratifikacije protumačili su kao širenje tzv. rodne ideologije u sve pore društva (Hrabar, 2018), ali za razliku od pojma rod kojim se znanost bavi gotovo čitavo stoljeće, termin rodna ideologija ne postoji u hrvatskoj enciklopediji niti u rječnicima, dok se u znanosti spominje u sasvim drugačijem kontekstu, primjerice kao patrijarhalna rodna ideologija (Cameron, 2011) ili rodna ideologija odnosno polarizacija jezika (Pišković, 2018). Pojam rodna ideologija nepoznat je i u pravnoj sferi, a ne spominje se ni u Istanbulskoj konvenciji, pa ustavna stručnjakinja Sanja Barić za Večernji i Index pojašnjava da je rodna ideologija naizgled jasan, a zapravo potpuno nejasan pojam koji je izmišljen za kritiziranje onih ponašanja (vezanih uz seksualnost u najširem smislu) koja nisu po voljni vjerskim zajednicama i konzervativno-tradicionalnim krugovima. Pretragom na internetskim tražilicama može se zaključiti da se pojam rodna ideologija sporadično koristi od 2008. godine, a popularnost počinje stjecati tek od 2012. godine, kada ga zbog najave uvođenja spolnog odgoja učestalije počinje koristiti Crkva. Današnju popularnost sintagma rodna ideologija stječe tek dvije godine kasnije, zahvaljujući poruci HBK pod naslovom *Muško i žensko stvori ih*. Rodna ideologija u tom je dokumentu opisana kao duhovna

diktatura „koja beskompromisno guši osobnu i društvenu slobodu“². Iako je rodna ideologija potpuno neodređen pojam koji ne koristi nitko osim konzervativaca (doduše ne samo u Hrvatskoj, nego i u Brazilu, Meksiku, Kolumbiji, SAD-u, Bugarskoj...), on se pojavljuje čak i u interpretativnoj izjavi o ratifikaciji koju je Sabor prihvatio pri usvajanju Konvencije. Prije Sabora, legitimitet ovom izmišljenom pojmu dalo je i *Znanstveno vijeće za obrazovanje i školstvo Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (HAZU)*, krovne državne znanstvene i umjetničke institucije u Hrvatskoj. Njihova izjava³ uključuje tvrdnje da u Istanbulskoj konvenciji postoje „elementi rodne ideologije“, koja će se nakon ratifikacije morati uvesti u odgojno-obrazovni sustav, što prema njima znači da će se djeci i mladima nametnuti rodno neutralan odgoj.

Pojam ideologija sam je po sebi problematičan, jer je, kako Ravlić (2002:146) ističe, s vremenom i sam postao ideologiziran: „Znanstveno i filozofsko ispitivanje [toga] pojma i samo se zaplelo u mrežu onoga što je trebalo ispitati“. Kalanj (2010:17-19) po uzoru na Foucaulta ideologiju tumači kao opreku znanosti i znanju kao interesnu i vrijednosno-pragmatičku upotreba uma, pa ističe: „Znanost bezinteresno misli a ideologija interesno manipulira“, pri čemu ideologiju opisuje kao „skup tehnika i strategija pomoću kojih se te [znanstvene] propozicije uključuju u manipulacijsko djelovanje društvenih aktera“. Ravlić (2002:146) s druge strane ističe da taj pojam često ima vrijednosno negativnu upotrebu, odnosno da se često koristi za ilustriranje „vlastitoga stajališta kao znanstvenog, a drugih kao ideoloških“. Po svemu sudeći, konzervativci su upravo u tom smislu tumačili pojam ideologije. Primjerice HDZ-ov zastupnik Ivo Stier izjavljuje: „Najprije bih istaknuo kako su sve ideologije na svijetu promašene. I lijeve i desne. Ideologije nemaju veze s istinom. Tako i rodna ideologija.“ (20. studenog). Rodna ideologija za Rupčić (2018), članicu Vijeća za život i obitelj Hrvatske biskupske konferencije (HBK), predstavlja „negiranje bioloških odrednica kao jedinog temelja određivanja spolnog identiteta ljudskih bića“. Do istog zaključka dolazi i Radelj (2017), koji je ustvrdio da „Istanbulska konvencija niječe (...) pojam spola, prema kojem ljudsko biće može biti muško ili žensko, muškarac ili žena, i prema kojem je ta razlika zadana, određena, nepromjenjiva, znanstveno provjerljiva i (...) lako utvrdiva iz krvne pretrage“. Međutim, pojam rodna ideologija pojavljuje se i u drugačijem kontekstu, pa tako autorica Jutarnjeg u kolumni (4. siječnja) rodnu ideologiju oslikava riječima: „Kad je Bog stvarao ženu i dao joj vaginu, nije

² Hrvatska biskupska konferencija, Muško i žensko stvori ih (dostupno na: <http://hbk.hr/dokumenti-hbk/musko-i-zensko-stvori-ih/>)

³ Hrvatska biskupska konferencija, Znanstveno vijeće za obrazovanje i školstvo HAZU o tzv. Istanbulskoj konvenciji (dostupno na: <https://www.hkv.hr/kultura/udbenici/28342-znanstveno-vijece-za-obrazovanje-i-skolstvo-hazu-rodna-ideologija-u-istanbulskoj-konvenciji-neprihvatljiva-za-odgojno-obrazovni-sustav.html>)

joj dao usisavač, peglu i kuhaču. Usisavač i pegla spadaju u rod, u rodnu ulogu žene u današnjem svijetu. Ako vi to želite ukinuti, tako da sav posao dijelimo neovisno o tome kome vise cice, a kome jaja, ja sam prva uz vas. Dolje rodna ideologija!“ . Osim toga, 28. siječnja 24sata prenose riječi SDP-ova zastupnika Arsena Bauka koji za rodnu ideologiju kaže da je „najbolje sažeta u rečenici ministrice obitelji: ‘Tako vam je to u braku⁴’,„ dakle rodnu ideologiju povezuje s rodno utemeljenim i društveno prihvatljivim nasiljem u obitelji. Nadalje, 1. travnja, u kolumni na Jutarnjem spominje se i rodna ideologija Crkve prema kojoj je „ženskom spolu namijenjena rodna uloga prvenstveno majke, a očevima rodna uloga hranitelja obitelji“. Dakle očigledno je da su dionici javne rasprave proizvoljno određivali definiciju rodne ideologije, ali usprkos tome, to je pitanje dominirao u medijskom izvještavanju o Istanbulskoj konvenciji. Ta se činjenica može objasniti namjernim dezinformiranjem javnosti ili nenamjernim nerazlikovanjem pojmova rodnog identiteta i roda kao društvene kategorije.

S jedne strane, rodni identitet prema Hasanagić (2012:23) predstavlja „društvenu i osobnu percepciju svake osobe o pripadanju ili odstupanju od vlastitog biološkog spola“, a u Istanbulskoj se konvenciji ta sintagma spominje samo jednom, kad se napominje da države moraju osigurati provedbu Konvencije bez diskriminacije žrtve po bilo kojoj osnovi. Unatoč tome, hrvatski su portali o Istanbulskoj konvenciji često izvještavali u kontekstu rodnog identiteta - bilo je riječi o promjeni spola i rodno neutralnim WC-ima te muškarcima, odnosno transrodnim ženama u ženskim WC-ima, a spominjala se i mogućnost potpunog ukidanja razlika između muškaraca i žena, pisalo se zatim i o obvezi uvođenja trećeg spola te djeci koja će u osnovnoj školi birati rod i slično. Nadalje, sintagma rodni identitet već je više od desetljeća dio hrvatskog zakonodavstva - prvi put spominje se 2008. godine u *Zakonu o suzbijanju diskriminacije* (NN 85/08, 112/12), a do danas se pojmovi rodni identitet, rodno izražavanje i rodni stereotipi spominju u najmanje 19 važećih hrvatskih zakona, nacionalnih programa, strategija i planova (uključujući *Kazneni zakon*, *Zakon o elektroničkim medijima*, *Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti*, *Zakon o sustavu civilne zaštite*...). U hrvatskim se zakonima, jednako kao i u Istanbulskoj konvenciji, napominje da se pojmovi koji imaju rodno značenje koriste neutralno te da se odnose jednako i na muški i na ženski spol. Osim toga, važno je istaknuti i da još od 2013. godine oznaka spola u dokumentima zapravo ne označava spol, nego rodni identitet - prema *Zakonu o državnim maticama* moguće je promijeniti podatke o spolu bez operativnih zahvata promjene spola. Po svemu sudeći, pitanje rodnog identiteta odavno nije nikakva novost u hrvatskom

⁴ Tim je riječima ministrica Ministrica demografije, obitelji, mladih i socijalne politike Nada Murganić prokomentirala fizičko nasilje HDZ-ovog župana Alojza Tomaševića nad suprugom Marom.

zakonodavstvu, jednako kao niti u znanosti – naime još od 2009. godine rodni se studiji smatraju jednim od polja znanosti (interdisciplinarno područje znanosti)⁵.

S druge strane, rod kao društvena kategorija predstavlja jedan od temeljnih pojmova Istanbulske konvencije, zato što je postizanje rodne ravnopravnosti preduvjet suzbijanja nasilja nad ženama. Međutim kritičari Istanbulske konvencije odbacuju sve pojmove povezane s rodom – uključujući rodno osjetljive politike/tumačenja/postupke, nestereotipne rodne uloge, rodno razumijevanje nasilja, rodni identitet, rodno uvjetovanu diskriminaciju i slično. Ovakve sintagme Radelj (2017) netočno naziva nepoznanicom u hrvatskoj tradiciji i ustavnopravnom poretku, te zaključuje da kao takvi „ne mogu biti od pomoći u sprječavanju nasilja nad ženama, kućnoga nasilja i suzbijanju takvoga nasilja“. No činjenica je da društveno konstruirane rodne uloge, odnosno socijalni arhetipovi dominantnog muškarca i pokorne *kućne* žene često podrazumijevaju rodnu nejednakost i korištenje stereotipa kroz koje se održava status quo, odnosno sadašnji društveni i simbolički poredak (Barilar, 2000; Tomić-Koludrović i Petrić, 2004; Kamenov i dr., 2011; Hermes, 2012). S obzirom na to da se rodne uloge uče, odnosno usvajaju socijalizacijom, Istanbulska konvencija predviđa mjere za promicanje ravnopravnosti u svim društvenim aspektima, uključujući formalna i neformalna obrazovna okruženja. To su konzervativci doživjeli kao infiltraciju rodne ideologije na svim društvenim razinama, a najviše se su se pri tom bojali za opstanak tradicionalne obitelji jer udaljšavanje od obiteljskih vrijednosti znači pad nataliteta, što u konačnici ugrožava opstanak nacije.

No, kao što je već napomenuto, postizanje rodne ravnopravnosti predstavlja preduvjet za iskorjenjivanje rodno utemeljenog nasilja, koje je u Istanbulskoj konvenciji definirano kao „nasilje usmjereno na ženu zbog toga što je žena ili koje nerazmjerno pogađa žene“ (Vijeće Europe, 2011). Osim toga, rodna ravnopravnost jedan je od ciljeva Europske unije i od ključne je važnosti za moderni pravni poredak i suvremenu demokraciju, pa je Hermes (2012: 8) opisuje kao „lakmus papir za dokazivanje ostvarivanja istinske i zrele demokracije u svim europskim zemljama“, a Leinert Novosel (1999: 234) kao vitalni element transformacije društva „koji će osigurati revitalizaciju demokracije i tako ostvariti bogatije društvo u svakom pogledu“.

Iako rod i spol nisu sinonimi, rodna ravnopravnost i ravnopravnosti spolova mogu se shvatiti kao jednakoznačni pojmovi. U hrvatskim zakonima i u imenima državnih tijela pretežno se

⁵ Pravilnik o znanstvenim i umjetničkim područjima, poljima i granama
<https://www.dzs.hr/hrv/important/obraci/08-obrazovanje/obraci/klasifikacija%20podrucja%20znanosti.pdf>

koristi sintagma ravnopravnost spolova, koja prema *Zakonu o ravnopravnosti spolova* (NN 82/08, 69/17) znači da su žene i muškarci jednako prisutni u svim područjima javnog i privatnog života, da imaju jednak status, jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava, kao i jednaku korist od ostvarenih rezultata. Ustav navodi ravnopravnost spolova kao jednu od najviših vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske. Međutim, za razliku od hrvatskog, u europskom pravu i međunarodnim dokumentima obično se koristi pojam *gender equality* (rodna ravnopravnost), koji se umjesto pojma *sex equality* (ravnopravnost spolova) koristi čak i u službenom prijevodu hrvatskog Ustava na engleski jezik (Ustavni sud RH, 2014).

2. OBITELJSKO NASILJE I NASILJE NAD ŽENAMA

Obiteljsko nasilje i nasilje nad ženama predstavljaju glavnu temu Istanbulske konvencije te jedan od najboljih indikatora rodne (ne)ravnopravnosti. Pri tom valja napomenuti da je obiteljsko nasilje jedan od globalno najraširenijih oblika nasilja⁶, a Istanbulska konvencija predstavlja prvi međunarodni dokument koji donosi njegovu definiciju, i to kao „sva djela tjelesnog, seksualnog, psihičkog ili ekonomskog nasilja koja se događaju u obitelji ili kućanstvu ili između bivših ili sadašnjih bračnih drugova ili partnera, neovisno o tome dijeli li počinitelj ili je dijelio isto prebivalište sa žrtvom“ (Vijeće Europe, 2011).

Žrtve obiteljskog nasilja najčešće su žene - u 2018. godini muškarci su bili počinitelji u četiri od pet slučajeva obiteljskog nasilja (MUP, 2019). Osim toga, muškarci su najčešće počinitelji nasilnih zločina nad bliskim osobama, što potvrđuju i podaci MUP-a iz 2017. godine kada su muškarci počinili 96% slučajeva nanošenja teških i 88 posto *običnih* tjelesnih ozljeda, zatim 90% slučajeva ubojstava, 71% teških ubojstava, 90% pokušaja ubojstava i 91% slučajeva pokušaja teškog ubojstva (MUP, 2018a).

Nasilje nad ženama i u obitelji u Hrvatskoj se može sankcionirati kazneno ili pak prekršajno, pri čemu Kudrić (2015) pojašnjava da prekršaji podrazumijevaju „manju kriminalnu količinu nedopuštenog ponašanja (...). Slikovito prikazano, najlakše kazneno djelo trebalo bi biti teže od najtežeg prekršaja.“ Ali s obzirom na to da je prekršajni postupak brži i jednostavniji od kaznenog, počinitelji se prekršajno sankcioniraju u čak 90% slučajeva nasilja nad ženama i u obitelji (Vlada RH, 2018), što znači da se većina nasilnika kažnjava novčano ili kratkotrajnim zatvorskim kaznama i sličnim mjerama. Pri tom se mnoge žrtve nasilja nikada ne obrate institucijama tražeći pomoć - prema nekim pretpostavkama na svaki prijavljeni slučaj

⁶ WHO, Intimate partner and sexual violence (violence against women) (dostupno na: https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/sexual/en/)

obiteljskog nasilja dolazi čak 10 neprijavljenih slučajeva⁷. Neki od problema s kojima se žrtve nasilja susreću su stigmatizacija od strane okoline, uključujući tijela i institucija koje bi im trebale pružiti pomoć i podršku (pri čemu djelatnici za to nisu sustavno educirani) te sekundarna viktimizacija (primjerice u slučaju dvostrukog uhićenja kada se osim počinitelja kazni se i žrtvu zbog, primjerice, ometanja javnog reda i mira). Nadalje, u slučaju dodjeljivanja skrbništva nad djetetom nerijetko se gotovo zanemari nasilničko ponašanje roditelja, a počiniteljima je uglavnom omogućeno da se brane sa slobode, pri čemu se nasilnika ne može udaljiti iz obitelji prije kraja sudskog postupka. Žrtve su zbog toga prisiljene bježati u sigurne kuće za koje nerijetko postoje liste čekanja, a u konačnici zbog straha i drugih razloga često odustaju od tužbe ili koriste blagodat nesvjedočenja (Dimitrijević i dr., 2016). Osim toga, od svih zaštitnih mjera koje policija predloži protiv počinitelja sudovi usvoje samo njih 17 posto (Ljubičić, 2018).

Osim obiteljskog, žene se nevoljko odlučuju na prijavljivanje drugih oblika nasilja. Primjerice, svaka druga žena u svijetu koja je pretrpjela neku vrstu psihičkog i/ili seksualnog nasilja nikada nije tražila pomoć od nadležnih službi i autoriteta, a mnoge od žena pomoć potraže tek nakon dužeg vremena zlostavljanja⁸. U Hrvatskoj na jednu ženu koja će prijaviti seksualno nasilje dolazi čak dvadeset onih koje neće⁹. Naime, kako je objašnjeno u Vladinom Protokolu o postupanju u slučaju seksualnog nasilja, činovi seksualnog nasilja još su uvijek „obavijeni velom šutnje i predrasuda, stigmatizacijom i nepostojanjem odgovarajućih mehanizama zaštite žrtava i kažnjavanja počinitelja“ (Ured za ravnopravnost spolova, 2018). Millett (2016) to objašnjava činjenicom da je u patrijarhatu većina krivnje povezana sa seksualnošću rezervirana za žene, pa se žena koja je žrtva seksualnog nasilja u kulturološkom smislu smatra odgovornom bez obzira na okolnosti, što u praksi znači da žrtva nerijetko nema podršku ni povjerenje okoline i suočena je s nizom mitova kojima se propitkuje njezina odgovornost – gdje je i s kim bila, kako je bila odjevena, je li konzumirala alkohol i slično. Jednako kao i kod drugih oblika nasilja nad ženama, odgovornost žrtve ne preispituje se samo u privatnom životu žrtve te u medijima, nego i u interakciji sa službenim osobama, u sudskim postupcima i slično. Dakle, obiteljsko i nasilje nad ženama predstavlja ozbiljan globalni problem koji nerijetko rezultira smrtnim ishodom. Dok u svijetu više od trećine ubijenih žena

⁷ Sigurno mjesto, Rasprostranjenost nasilja nad ženama (dostupno na: <http://www.sigurnomjesto.hr/rad-na-prevenaciji-i-suzbijanju-nasilja/statistika/>)

⁸ WHO, Intimate partner and sexual violence (violence against women) (dostupno na: https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/sexual/en/)

⁹ Sigurno mjesto, Rasprostranjenost nasilja nad ženama (dostupno na: <http://www.sigurnomjesto.hr/rad-na-prevenaciji-i-suzbijanju-nasilja/statistika/>)

(38 posto) skonča od ruke svoga partnera¹⁰, u Hrvatskoj je stanje još i gore. Naime, od 91 žene koja je u Hrvatskoj ubijena u razdoblju od 2013. do 2017. godine u čak 54% slučajeva počinitelj je bio njihov intimi partner (Vlada RH, 2018, Ljubičić, 2018).

3. POVIJESNI PRIKAZ PODREĐENOSTI ŽENA

Aktualne crne statistike o učestalosti rodno utemeljenog nasilja nisu iznimka nego pravilo i zrcale stanje rodne ravnopravnosti - bolje rečeno ženske podređenosti, koja je konstanta ljudskog iskustva i civilizacije. Naime, kako Millett (2016) ističe, sva su društva u povijesti uspostavljena kroz patrijarhat. Od početka povijesti muškarci su posjedovali žene i djecu kao vlasništvo (što je često podrazumijevalo i pravo na fizičko zlostavljanje). To znači da žene nisu smjele zarađivati¹¹, bila su im uskraćivana vlasnička i građanska prava, a uz to im je nerijetko bila dozvoljena tek minimalna pismenost. U nekim državama, uključujući području današnje Hrvatske, ženama se sve do 20. stoljeća onemogućavao pristup visokom obrazovanju.

Zbog stalne muške dominacije, privatna, tradicionalno ženska sfera definirana je s vremenom kao vrijednosno niža u odnosu na mušku, javnu sferu, pa su na temelju toga i žene kao nositeljice aktivnosti unutar toga prostora shvaćene kao manje vrijedne (Barilar, 2000: 79, prema Papić i Sklevicky 1983:18-19). Galić (2006) taj fenomen kulturnog seksizma objašnjava činjenicom da društva uvijek superiorno nastoje ovladati prirodom ne bi li je iskoristili za vlastite svrhe, a s obzirom na to da se žene zbog njihovih reproduktivnih sposobnosti više povezuje s prirodom nego muškarce, po toj logici prirodno je da je društvo ovladalo ženama. Zbog navodne *prirodne* mentalne inferiornosti žene nisu imale pravo participirati u političkom odlučivanju i stvaranju novih društvenih poredaka (Leburić i dr., 2009) što je u najvećoj mjeri zapečatilo sudbinu ženskog roda. Naime, politika podrazumijeva moć jer određivanje prioriteta političkih pitanja uvijek odražava hijerarhiju interesa (Barilar, 2000:205, prema Tronto, 1993). S obzirom na to da su muškarci kao društvena skupina preuzeli moć i kontrolu nad ženama, ženska pitanja nikada nisu postala politički prioritet (Millett, 2016). Moć, koju Foucault (1990) opisuje kao proces neprestane borbe dominantne kulture da suzbije sve ono što nije dio nje, neraskidivo je povezana i sa znanjem. Naime, ženama je zbog *mentalne nedoraslosti* priječen pristup i znanosti, a ta povijesna isključenost znači da su stoljećima znanstvene istine proizvodili muškarci, pa je tako stvoren „dominantno muški obrazac onoga što se plasira kao univerzalno objektivno znanje“ (Jarić, 2013).

¹⁰ WHO, Intimate partner and sexual violence (violence against women) (dostupno na: https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/sexual/en/)

¹¹ Millett (2016) ističe da su žene radile i prije nego li ih je industrijska revolucija dovela u tvornice, i to uglavnom iscrpljujuće, služanjske poslove, ali za svoj rad dotad nisu bile plaćene.

Iz toga proizlazi da je istina relativna te da ovisi o društvenom kontekstu, pri čemu feministkinje naglašavaju činjenicu da su muškarci kao vladajuća grupa imali moć definiranja društvene pozicije i muškaraca i žena. Osim izoliranja žena od velikog dijela znanstvenih, kao i kulturnih postignuća, Gough (1975) kao najvažnije značajke muške moći naglašava i negiranje ženske i nametanje muške seksualnosti nad ženama, iskorištavanje plaćenog i neplaćenog ženskog rada, kontrolu žena kroz odvajanje od njihove djece, doslovnu i figurativnu imobilizaciju (primjerice ženstveni dress code, ali i ekonomska ovisnost o muškarcima), upotrebu žena kao objekata u muškim transakcijama (prostitucija, ali i hostesiranje) te suzbijanje ženske kreativnosti i tradicije.

Iako danas zakoni onemogućavaju da rod (kao i rasa) služi kao automatska barijera, žene se kao i manjine još uvijek susreću sa suptilnim nejednakostima (Wood, 2011, prema Jamila 2002). Naime, iako su mnogobrojnije od muškaraca, žene u suvremenom patrijarhatu predstavljaju marginalnu skupinu i društvo ih tretira kao manjinu, što znači da su različitim tretmanom izdvojene od ostatka društva zbog svojih fizičkih ili kulturnih obilježja (Millett, 2016, prema Wirth, 1945). Iako bi se moglo zaključiti da je patrijarhat, odnosno sustav muške dominacije (Galić, 2006), iskorišten otkada su žene slobodne i otkada je ustrojen građanski poredak, Pateman (1988) tvrdi da je u 17. stoljeću činom stvaranja ugovornih institucija i građanskih sloboda koje štiti država zapravo stvoren moderni patrijarhat, koji definira kao „kontrolirajuću političku instituciju izgrađenu na statusu, naravi i ulogama“. Naime, Pateman tvrdi da je stvaranjem modernog patrijarhata sklopljen društveni (i seksualni) ugovor koji ona naziva spolnim ugovorom. S obzirom na to da građanska sloboda ovisi o patrijarhalnom pravu, taj se izvorni ugovor replicira s, primjerice, potpisom ugovora o radu ili bračnog ugovora, pri čemu se uvijek ispočetka stvara odnos podređenosti žena (Pateman, 1988). Primjera radi, sklapanju bračnog ugovora ženska se podređenost očituje uzimanjem muškog prezimena, gubitkom prava na vlasništvo i oduzimanjem prava na tjelesni integritet, zbog čega se primjerice silovanje u braku često ne percipira kao zločin (Barilar, 2000, prema Meyers, 2000). Neke od patrijarhalnih kulturoloških pretpostavki o ženama koje su se održale do danas uključuju želju za majčinstvom te altruističku dobrotu i nesebičnost koja uključuje žrtvovanje i brigu za druge, dok se od muškaraca očekuje da hrani i uzdržava obitelj i ispunjava druge društvene i političke uloge (Mihaljević, 2016). Dok su u kućanstvu za muškarce još uvijek rezervirane povremene i sezonske aktivnosti (popravci, održavanje i slično), od žena se, osim brige o djeci, očekuje i obavljanje svakodnevnih i rutinskih poslova poput kuhanja, pranja posuđa, čišćenja i slično. Dakle, iako su izlaskom na tržište rada preuzele dio tradicionalno muške odgovornosti, od žena se i dalje očekuje potpuna posvećenost privatnoj sferi.

Očekivanja koja društvo ima od žena i muškaraca mijenjaju se izrazito sporo, što potvrđuju i rezultati longitudinalnog istraživanja percepcije mladih (Leinert Novosel, 2018), prema kojima se u razdoblju od 1999. do 2016. godine položaj žene u privatnoj sferi gotovo uopće nije promijenio - od žena se očekuje da rade, ali i da brinu o kućanskim poslovima, djeci i starijim članovima kućanstva, a uz to je vidljiv i povratak patrijarhalnih modela rodnih uloga. To se u praksi ne mijenja ni kada su oba partnera zaposlena, jer i u tom slučaju muškarci obavljaju malo kućanskih poslova i rijetko preuzimaju brigu oko djece (Hermes, 2012), pri čemu su ovakvom raspodjelom poslova u kućanstvu žene uglavnom manje zadovoljne nego li muškarci (Bartolac i Kamenov, 2013). Nadalje, čak dvije trećine žena kronično su neispavane kako bi stigle obaviti sve obiteljske i kućanske obaveze (Klasnić, 2017), pa žene čak i svoje slobodno vrijeme pretežno posvećuju obitelji, a muškarci sebi (Leinert Novosel, 2018).

S obzirom na to da djeca u obitelji kroz socijalizaciju usvajaju društvene norme i očekivanja, Millett je naziva glavnom institucijom patrijarhata koja zrcali stanje u društvu i istovremeno se preslikava na njega (Millett, 2016). Naime, nerijetko se u obitelji generiraju i perpetuiraju rodne nejednakosti, pa čak polovica žena i trećina muškaraca ističe da su u primarnoj obitelji bili izloženi nekoj vrsti neravnopravnog tretmana (Kamenov i dr., 2011). Kao što je istaknuto u Istanbulskoj konvenciji, diskriminacija i dominacija nad ženama u konačnici sprečavaju žene da u potpunosti ostvare svoje potencijale (Vijeće Europe, 2011), a neravnopravnost u privatnoj sferi negativno utječu na društveni položaj žena i izgled za njihovo napredovanje u obrazovanju i karijeri (CEDAW, 2015). U skladu s tim, čak svaka treća žena bar je jednom u životu zbog obiteljskih obaveza odustala od stručnog usavršavanja (Klasnić, 2017).

Za razliku od privatne, javna sfera uvijek se smatrala muškim teritorijem neprikladnim za iracionalne žene. Općenito, žene su bile (i još uvijek jesu) percipirane kao manje sposobne i manje kompetentne u politici, gospodarstvu i drugim područjima koja su rezervirana za racionalnu misao muškarca (Mihaljević, 2016). Zbog dugotrajne isključenosti žena iz javne sfere, patrijarhalna obitelj i rodno segregirana podjela rada u kućanstvu nikada nisu preispitani niti su se ikada našli u fokusu službene politike (Milinkov, 2014, prema Vilenica). No kad bi se više žena primjerice bavilo politikom, vjerojatnije je da bi se na međunarodnoj i nacionalnoj sceni više pažnje posvećivalo tzv. ženskim pitanjima te da bi se izbrisala oštra granica između javnog i privatnog života (Van Zoonen, 2006, prema Kruks, 2001).

Danas u Hrvatskom saboru od 151 zastupničkog mjesta žene zauzimaju tek 20,5%¹², što znači da su žene i dalje marginalizirana skupina. Naime, broj zastupnica trebao bi doseći najmanje 30 posto kako bi se stvorila tzv. kritična masa, odnosno kako bi marginalizirana skupina mogla početi značajnije utjecati na političku agendu (Rowling, 2002). *Zakon o ravnopravnosti spolova* (NN 82/08, 69/17) letvicu postavlja još više - kako bi se izbjegla osjetna neuravnoteženost spolova zastupljenost žena u tijelima zakonodavne, izvršne i sudbene vlasti trebala bi biti razmjerna udjelu žena u ukupnom stanovništvu (oko 51 posto), a u političkim i javnim tijelima odlučivanja udio žena trebao bi iznositi najmanje 40 posto.

Osim što su danas žene podzastupljene u politici, nejednakost se manifestira i kroz nejednake šanse pri zapošljavanju i nejednake. Unatoč tome što na tržištu rada postoje formalno pravna jamstva jednakog postupanja prema ženama i muškarcima, žene su u prosjeku za isti rad plaćene 11,3% manje nego muškarci, pa posljedično u prosjeku primaju 20 posto manje mirovine (Hermes, 2012; Kuća ljudskih prava, 2018b). Osim toga, žene se često onemogućuje u napredovanju prema vodećim pozicijama (stakleni strop) te pozicijama koje nose društvenu ili političku moć, a uz to profesionalni razvoj žena redovito otežavaju problemi i prepreke (stakleni labirint) s kojima se muškarci u pravilu ne susreću u profesionalnom životu (Tešija, 2015). Stakleni strop i labirint u konačnici rezultiraju brojkom od niti 19% žena na rukovodećim pozicijama, pri čemu je taj prosjek u državnim tvrtkama gotovo četiri puta gori i iznosi svega 5,3% (Deloitte, 2019). Muškarci na rukovodećim pozicijama dominiraju čak i u tradicionalno ženskim zanimanjima kakvo je primjerice obrazovanje. Unatoč tome što prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2018) visoka učilišta pretežno upisuju i završavaju žene, predavanja najčešće drže muškarci - u posljednje tri akademske godine muškarci su većina među redovitim i izvanrednim profesorima, dok žene dominiraju u ulozi docentica i asistentica.

U društvu u kojem žene rijetko zauzimaju vodeće pozicije, rijetko postaju profesorice, inženjerke i obavljaju uglavnom uslužne poslove, postoji vjerojatnost da će pojedinci razviti negativne stavove o sposobnostima žena bez da ih netko to aktivno podučiti (tzv. institucionalizirani seksizam) (Aronson i dr., 2005). Osim toga, neravnopravnost na koju žene mogu računati u profesionalnom svijetu u konačnici mnoge od njih i odvraća od ostvarivanja svojih potencijala (Tešija, 2015).

Osim spomenutog staklenog stropa i labirinta, koji ženama priječe vertikalnu mobilnost, takozvani stakleni zidovi ograničavaju ih na tzv. ženske djelatnosti – primjerice odgoj i obrazovanje te administrativne i tajničke poslove, dok se muškim teritorijem smatraju

¹² Hrvatski sabor, Zastupnici u Saboru (dostupno na: <http://www.sabor.hr/hr/zastupnici>)

direktorski i menadžerski te poslovi u sudstvu i politici (Leinert Novosel, 2018). Iako rezultati longitudinalnog istraživanja Leinert-Novosel (2018) navode na zaključak kako se u razdoblju od 1999. do 2016. među studenticama i studentima promijenilo uvriježeno poimanje muških i ženskih zanimanja – poslovi koji su ranije u većoj mjeri opisivani kao rodno specifični počeli su se percipirati kao podjednako primjereni i za muškarce i za žene, jaz između muškog i ženskog područja i dalje se očituje u obrazovnom sustavu. Tako djevojke još uvijek brojčano dominiraju u prirodnim znanostima (67%), biomedicini i zdravstvu (75%), biotehničkim (60%), društvenim (66%) i humanističkim znanostima (71%) , kao i u umjetničkom (61 %) i interdisciplinarnom području (72%) , a dečki na tehničkim fakultetima (73 posto) (DZS RH, 2018).

3.1. Ženska prava u zapadnim državama

Trajnost muške dominacije i dan danas najčešće je opravdanje za održavanje nejednakosti među spolovima te predstavlja najveću snagu patrijarhata na temelju koje se nerijetko izvodi zaključak da su nejednakosti, odnosno muška superiornost i ženska inferiornost, zapravo samo rezultati prirodnih razlika muškaraca i žena (Millet, 2016). Drugim riječima, društveno konstruirane razlike među spolovima koje MacKinnon (1987: 8) opisuje kao naknadno smišljen izgovor za nejednakosti, poslužile su kao argument za različito društveno pozicioniranje muškaraca i žena te tako postale temeljni izvor opresije žena (Cerjan-Letica, 1985). Ideju *prirodnosti* treba preispitati ne samo zbog njezine povijesti, nego i zbog činjenice da je naglašavanje prirodne ili božanske osnove patrijarhata u više navrata tijekom povijesti koristilo državnim ambicijama, pseudo-znanosti i religiji (Pateman, 1988; Millet, 2016).

Borba za ženska prava zahuktala se tijekom 19. stoljeća, kada žene sve češće i sve glasnije počinju propitkivati prirodnost i normalnost svoje podređenosti. Borba za ženska prava na Zapadu će se razvijati kroz sljedećih 200 godina u tri vala. Prvi val, poznat kao feminizam jednakosti, započinje 1840-ih godina i traje do 1925. godine (Wood, 2011), a obilježava ga borba za žensko pravo glasa. Ta je borba urodila plodom najprije na Islandu 1893. godine, ali u mnogim zapadnim suvremenim demokracijama opće pravo glasa uvedeno je tek nakon Drugog svjetskog rata.

Međutim, početkom Drugog svjetskog rata gase se ženski pokreti jer su muškarci u to vrijeme uglavnom bili na bojištu, pa se javio problem manjka radne snage. Zbog toga se ponavlja scenarij koji se odigrao tri desetljeća ranije – žene se najprije masovno zapošljavaju u tvornicama, ali kad je rat završio povratak muške radne izaziva val neotradicionalizma (Horvat, 2013), koji je podrazumijevao povratak žena u obiteljsku sferu. Tako je primjerice u SAD-u za

vrijeme Drugog svjetskog rata zaposleno pet puta više žena nego prije 1940. godine (Wood, 2011, prema Harrison, 1988), a nakon rata u prosjeku svaka treća žena dobila je otkaz, te su umjesto njih zaposleni ratni veterani (Wood, 2011, prema Barnett i Rivers, 1996).

Nakon tri desetljeća zatišja feminizam se u drugom valu vraća 1960-ih te traje do 1995. godine (Wood, 2011). Drugi feministički val poznat je pod nazivom moderni ili rodni feminizam jer dolazi do razdvajanja pojmova spola i roda. To razdvajanje ne znači da (sve) feministkinje negiraju povezanost roda i spola, nego istovjetnost tih pojmova (Rubin, 1984). Umjesto za ženska prava, feministkinje se u drugom valu počinju boriti za rodnu jednakost (engl. *gender equality*) ili jednake mogućnost (engl. *equal opportunities*) (Mihaljević, 2016), pri čemu ne pokušavaju minimizirati suprotnosti maskuliniteta i feminiteta, nego, kako Cerjan-Letica (1985) objašnjava, „izolirati i definirati one aspekte ženskog iskustva koji su bili mogući izvor snage i moći žena“. U drugom valu žene se intenzivno bore za slobodu, odnosno oslobođenje u kontekstu seksualnosti, obitelji i reproduktivnih prava. Tako je u većini je europskih država u 1970-ima ženama priznato pravo na pobačaj i kontracepciju, a pitanja poput razvoda, tjelesnog, psihičkog i seksualnog zlostavljanja, uključujući i silovanje u braku, prestala su biti privatni i postala javni, odnosno politički problemi koji zahtijevaju društvenu ili državnu intervenciju (Mihaljević, 2016).

Kada je osobno postalo političko raskrinkana je svetost i lažna sigurnost privatne sfere, koja je nerijetko skrivala seksizam, nasilje, žensko sluganstvo mužu i slično (Barilar, 2000: 203, prema Pateman 1998:126). Feminizam se u drugom valu diferencirao na radikalni feminizam, odnosno pokret ženskog oslobođenja (opresori su muškarci, a moć proizlazi iz spolnih pozicija), socijalistički (opresor je sistem, a moć proizlazi iz klase) i liberalni (zalažu se za jednakost u svim sferama života), a tu podjelu Pateman (1988) kritizira jer sugerira da je feminizam uvijek sekundaran, dodatak nekoj drugoj (primarnoj) doktrini. S obzirom na to da je radikalni feminizam dominirao u medijskim izvještajima jer su aktivistkinje nerijetko raznim performansima nastojale privući pozornost javnosti, pri čemu su mediji uglavnom o njima izvještavali u negativnom kontekstu, javnost i danas nerijetko cijeli feministički pokret etiketira kao radikalan, ekstreman i neprijateljski nastrojen (Cerjan-Letica, 1985; Wood, 2011, Freedman, 2007).

Treći val poznat pod nazivom postfeminizam javlja se 1980-ih kao odgovor na nedostatke drugog feminističkog vala. Naime, iako se feminizam ranije pozivao na univerzalnost (primjerice Pateman (1988) tvrdi da je činjenica da su žene *žene* važnija od razlika među njima), u trećem valu feministkinje taj univerzalizam proglašavaju lažnim jer je žena i dalje bila

definirana kao heteroseksualna bjelkinja i obrazovana pripadnica srednje klase. Umjesto toga, naglašava se da ni muškarci ni žene nisu homogene kategorije (Yuval-Davis, 2004), a upravo je prepoznavanje tih razlika i raskrinkavanje rodnih uloga ključno obilježje trećeg feminističkog vala. Naime, iako različite žene imaju različite probleme, to ne znači da ne postoji mogućnost definiranja zajedničke političke agende.

3.2. Ženska prava u bivšim socijalističkim državama

Ženska prava širila su se i u kapitalističkim i socijalističkim državama podjednakim tempom, međutim dok je dok se na Zapadu za vrijeme drugog feminističkog vala društvena uloga žene mijenjala odozdo, dakle najprije se mijenjala svijest, a tek onda društveni i politički pristup (reformski model), u socijalističkim državama vlast je odozgor nametnula rješenja (revolucionarni model) (Leinert Novosel, 2004). Feminizam, dakle, nije neka strana, neprijateljska ideologija, kao ni izvana nametnut, zapadnjački izum, nego se krajem 60-ih godina na našem teritoriju javlja kao “otpor prema jednopartijskoj vladavini i paternalističko-socijalističkom tretmanu tzv. ženskog pitanja te kao znak otpora prema nastajućem etnonacionalizmu u Jugoslaviji (...) koji je zadirao u intimnost ženskih života“ (Šinko, 2018, prema Jalušič, 2011).

U socijalizmu su se zasluge za emancipaciju žena pripisivale radničkoj borbi i komunističkom, a ne feminističkom pokretu (Leburić i dr., 2009), ali činjenica je da su najveći pomaci u ostvarivanju ženskih prava napravljeni upravo institucionalizacijom feminističkih ideja u međunarodnom okruženju (Jarić, 2013). Jednakost žena i muškaraca koja je bila sastavni dio socijalističke ideologije raskrinkana je tek dolaskom kapitalizma, kada se ispostavlja da žene gube posao češće od muškaraca te da su potplaćene u odnosu na muškarce, a uz to se višestruko smanjio i broj žena u Saboru (Leinert Novosel, 1999). Naime, kako Horvat (2013: 325) pojašnjava, sfera doma u duhu socijalističke ideologije ostala je „bitno premrežena društvenim interesima i idealom boljitka države kojem služe manje društvene jedinice, prije svega obitelj“. Iako se nakon uvođenja općeg prava glasa 1945. godine širi ideja o ravnopravnom sudjelovanju „obaju spolova u izgradnji nove Jugoslavije“ (Horvat, 2013: 323-324), pa se počinje formalno promicati pravna, ekonomska i socijalna ravnopravnost žena i muškaraca, sustav su i dalje prožimali tradicionalno-patrijarhalistički odnosi, a za žene se i dalje vjerovalo da pripadaju u privatnu sferu doma, pa unatoč tome što su prihvaćane kao zaposlenice, rijetko su se nalazile na pozicijama odlučivanja (Milinkov, 2014, prema Papić, 1981; Leinert Novosel, 1999). Naime, u sedamdesetima su žene za isti rad bile upola manje plaćene od muškaraca, a tijekom cijelog stoljeća zapošljavale su se u niže plaćenim službama

te su češće radile honorarno i prekovremeno (Gross i Szabo, 1992; Leinert Novosel, 2004; Šimić, 2011).

U predratnim osamdesetima zahvaljujući ženskim organizacijama na dnevnom su se redu našle teme kriminalizacije silovanja u braku, osnaživanja ženskih reproduktivnih prava i pravne zaštite seksualnih manjina, zatim pokretanje postupaka po službenoj dužnosti u slučajevima nasilja protiv žena, državno financiranje skloništa za žene i slično (Šinko, 2018), a raspadom Jugoslavije ženske organizacije fokusirale su se na ratna pitanja i humanitarni rad (Dautbegović-Bošnjaković, 2013).

Tek krajem devedesetih i početkom dvijetisućitih godina država počinje s osnivanjem institucija koje vode brigu o rodnoj ravnopravnosti. Prva *Nacionalna politike za promicanje ravnopravnosti spolova* donesena je 1996. godine, a iako bi se taj strateški dokument trebao donositi svake četiri godine, to nije učinjeno za razdoblje od 2016. do 2020. godine (Ljubičić, 2018). Ta činjenica savršeno ilustrira tvrdnju da je rodna politika u Hrvatskoj još uvijek samo deklarativna, pa iako je danas niz zakona usklađen s europskim standardima i međunarodnim konvencijama, Leburic i dr. (2009: 18) upozoravaju da je u Hrvatskoj izostao „razvoj sudske prakse, feminističke i rodne teorije i stvarne promjene u patrijarhalnim odnosima u privatnoj i javnoj sferi“.

4. TRADICIONALNI MEDIJI I ŽENA U MEDIJIMA

Povijesna rodna nejednakost zrcali se i danas u gotovo svim aspektima modernog društva, uključujući i medije. Kao jedan od najvažnijih čimbenika socijalizacije mediji nas uče društvenim normama i vrijednostima, a s obzirom na to da definiraju naše vrijednosne sisteme i ponašanja medije se, osim zrcalom, naziva i kreatorom stvarnosti (Berg, 1972, Milinkov, 2014). Mediji općenito imaju važnu ulogu u definiranju vrijednosnog sustava pojedinca, te je stoga važno analizirati načine na koje oni pristupaju određenim temama, posebno kad je riječ o osjetljivim pitanjima kao što je rodna neravnopravnost i suzbijanje nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Naime, upravo mediji, nakon roditelja, u najvećoj mjeri utječu na mlade prilikom usvajanja modernog, odnosno tradicionalnog svjetonazora (Leinert Novosel, 2018).

Mediji prvenstveno utječe na učvršćivanje postojećih stajališta i formiranje stavova o nepoznatim pojavama (posebno ako mediji odašilju i ponavljaju slične poruke)¹³. Iz toga proizlazi da mediji predstavljaju alat za promicanje ili brisanje stereotipa (Penezić i Šunjić, 2013), koje Aronson i dr. (2005) objašnjavaju kao „generalizaciju o grupi ljudi, kojom se

¹³ HRT, Leksikon radija i televizije (dostupno na: https://obljetnica.hrt.hr/static/doc/hrt_leksikon.pdf)

istovjetne osobine pripisuju gotovo svim članovima te grupe, neovisno o stvarnim varijacijama između članova”. Široko rasprostranjene stereotipe o ženama Wood (2011) klasificira u četiri skupine: seksualni objekt, majka, dijete te konvencionalno neženstvena žene (eng. Iron maiden), pri čemu su u sva četiri slučaja žene definirane prvenstveno rodom/spolom, umjesto kvalifikacijama i uspjesima.

Valja istaknuti da se korištenje stereotipa smatra oblikom diskriminacije (Hermes, 2012) ali i dalje se medijska reprezentacija žene uglavnom svodi na njene obiteljske i seksualne funkcije (Višnjić, Mirosavljević 2008: 251). Neki od najčešćih stereotipnih prikaza žene u medijima uključuju arhetipe svetice, žrtve, zavodnice, lakovjernice i majke (Barilar, 2000:69). Dok su za muškarce u medijima najčešće rezervirane objektivne i važne forme, žene se najčešće pojavljuju u alternativnim ulogama, najčešće u formama namijenjenima za zabavu, a ne informiranje i educiranje (Wood, 2011; Leinert Novosel, 1999). Konkretnije, na naslovnica Jutarnjeg lista i Večernjeg lista stereotipno prikazivanje žena očituje se kroz izvještavanje u kontekstu tzv. ženskih, laganijih tema u kojima se žene prikazuje isključivo kroz majčinstvo, obitelji i sferu doma, naglasak se stavlja na njihova tijela i definira ih se kao pripadnice slabijeg spola, a inzistira se i na podjeli poslova na muške i ženske (Majstorović i Vilović, 2017).

Stereotipiziranjem žena mediji iskrivljuju društvene norme i pobijaju autoritet žena u određenim područjima znanja i prakse, pa zbog toga, kako Hermes (2012) ističe, mnoge od njih rade ono što ne žele ili „troše energiju boreći se protiv unaprijed stvorenih pretpostavki o onome što jesu“. Osim toga, prema Deklaraciji Međunarodnog novinarskog saveza (IFJ) o načelima ponašanja novinara/ki, koja od 1954. godine predstavlja etički standard profesionalnog novinarstva, novinari trebaju izbjegavati produbljivanje diskriminacije utemeljene na spolu, rasi, vjeri itd. te uvijek trebaju biti svjesni „opasnosti od diskriminacije koju nerijetko potiču mediji“.

Žene u medijima nisu samo često stereotipizirane, nego su i značajno podzastupljene. Iako je novinarstvo postala profesija u kojoj dominiraju žene, istraživanje Leinert Novosel (1999: 128) pokazalo je da se muškarci tri puta češće od žena pojavljuju u informativnim i političkim programima, pri čemu su žene najčešće prisutne tek simbolično. Recentnija istraživanja ne otkrivaju veće pomake: u središnjim informativnim emisijama sugovornice se pojavljuju tri puta rjeđe od muškaraca, pri čemu se žene uopće ne pojavljuju u 40 posto priloga koje potpisuju novinarke i u više od polovine priloga koje potpisuju muškarci (Car i dr., 2017). U kontekstu izvještavanja o Istanbulskoj konvenciji, uravnoteženost po ovom pitanju važna je i zato što istraživanja pokazuju da žene i muškarci različito pristupaju pitanjima ženskih prava. Istraživanje koje su provele Kamenov i Galić (2011) pokazuje da žene pretežno zastupaju

moderni, a muškarci tradicionalni pristup kada je riječ o ženskim reproduktivnim pravima i statusu žena.

Početakom 60-ih Cohen je zaključio da mediji uglavnom ne uspijevaju publici nametnuti mišljenje o određenoj temi, ali zato iznenađujuće često uspijevaju nametnuti teme o kojima će razmišljati (McCombs i Shaw, 1972:1, prema Cohen, 1963). Takav pristup poznat je pod nazivom *agenda setting*, a svodi se na činjenicu da mediji selektiraju informacije koje prenose, što onda znači da određena zbivanja i osobe zanemare, a druge naglase. Zbog selekcije informacija i izvora novosti tradicionalne se medije naziva *gatekeeperima* (Malović, 2005; Peruško, 2011). S obzirom na to da mediji, osim vijesti, odabiru i kontekst u kojem se te vijesti prenose (teorija uokvirivanja), Malović (2005) ističe da je svaka vijest zapravo interpretacija zbilje. Sličan zaključak izvodi i Milivojević (2001), koji tvrdi da mediji uvijek djeluju ideološki: „[Mediji] promoviraju i preferiraju izvjesna značenja svijeta, rasprostiru jedna značenja, a ne druga i služe nekim društvenim interesima bolje nego drugim“.

Osim što biraju i interpretiraju vijesti, mediji predstavljaju forum za različita mišljenja i glavni izvor informacija o političkim i društvenim pitanjima, a uz to imaju i ulogu čuvara protiv zloupotrebe na položajima moći (*watchdog*) (Croteau i Hoynes, 1999).

4.1. Specifičnosti izvještavanja na internetskim portalima

S pojavom i popularizacijom interneta značajno se promijenila uloga medija. Naime, zahvaljujući internetu novinari lakše i brže pronalaze informacije, pa su znatno manje ovisni o službama za odnose s javnošću, ali informacije su jednako dostupne i publici pa su mediji prestali biti ekskluzivni *gatekeeperi* (Brautović, 2011). Prema podacima Eurostata (2019) internet je u 2016. godini koristilo 73% Hrvata u dobi od 16 do 74 godine (dva posto manje nego u 2018.), a iste godine internet je bio najvažniji izvor informacija za čak trećinu građana (Ured pučke pravobraniteljice i CMS, 2017).

Međutim, razvojem interneta i novih medija medijsko je tržište počelo funkcionirati u skladu s tržišnom logikom, što znači da se najveći naglasak stavlja na produktivnost. To u praksi znači da prioriteti postaju smanjivanje troškova, ubrzavanje rada i pobjeđivanje konkurencije (Brautović, 2011, prema Manning, 2001), a uz to se smanjuje i broj novinara u redakcijama. Sve navedeno u konačnici ostavlja traga u kvaliteti sadržaja, a rezultat koji Gavranović (2011) opisuje kao „narušavanje novinarskih standarda kvalitete“ Benković i Balabanića (2010, prema McQuail, 1983: 105) podsjeća na McQuailovu ilustraciju efekata masovne komunikacije: „veliki dio sadržaja koji mediji nude je popularan i komercijalno uspješan, ali je repetitivan, infantiln, tematski ograničen, ideološki tendenciozan, prazan i antiintelektualan“.

Hrvatski dnevno-informativni internetski portali mogu se podijeliti u dvije skupine – portali koji predstavljaju elektroničke verzije tradicionalnih medija, npr. tiskanih (Jutarnji, Večernji, 24sata) te portali koji nemaju konvencionalnu inačicu te postoje isključivo kao digitalno izdanje (Index, tportal) (Prelog, 2011). U oba slučaja portali objavljuju sadržaje karakteristične za internetski medij, odnosno članak koji je napisan primjerice za tiskano izdanje Jutarnjeg lista prije objave na portalu prilagodit će se za objavu na internetu (Benković i Balabanić, 2010).

5. DRUŠTVENO-POLITIČKI KONTEKST

Snažno protivljenje koje je kod konzervativnog dijela javnosti izazvala najava ratifikacije Istanbulske konvencije valja promotriti u širem društveno-političkom kontekstu. Naime, još od 90-ih godina u Hrvatskoj, kao i u ostalim postsocijalističkim državama, vidljive su antimodernizacijske tendencije koje se manifestiraju u jačanju nacionalnog sistema vrijednosti i tradicionalnih patrijarhalnih struktura (Tomić-Koludrović i Petrić, 2004; Ibid., prema Beck, 1994; Milinkov, 2014). Jačanju konzervativno-nacionalističkih struja pridonio je i tzv. suton europske socijaldemokracije (Dolenec, 2014), koji je vidljiv i na našoj političkoj sceni. Uz to se ne smije zanemariti ni činjenica da je naše društvo pod velikim utjecajem katolicizma fokusirano na obitelj, što znači da je ženama namijenjena prvenstveno (rodna) uloga majke. Tradicionalna uloga žene često se spominjala u raspravi o Istanbulskoj konvenciji, pri čemu su crkvenjaci poseban naglasak stavljali na činjenicu da je žensko dostojanstvo uvjetovano majčinstvom. Primjerice, nadbiskup Vinko Puljić poručio je (1. travnja): „Uz dužno poštovanje konvencija, one neće ženama vratiti dostojanstvo, nego Bogom dana uloga. Želimo i danas vratiti to dostojanstvo žena.“, a nadbiskup Đuro Hranić (12. travnja): "Ajmo promicat' i dostojanstvo i važnost žene, doprinos koji samo žena može dati zbog njezine posebnosti i darova koji su joj po otajstvu stvaranja samo dani ženi“.

Hrvatsko se društvo desetljećima polako približava tradicionalnim vrijednostima, što znači da se naglašava važnost religije, tradicionalnih obiteljskih vrijednosti, poštovanja autoriteta, a sve se manje pažnje posvećuje sekularno-racionalnim vrijednostima poput tolerancije i rodne jednakosti (Inglehart i dr, 2014). Ipak 2012. godina može se označiti kao početak vala retradicionalizacije ili takozvane (društvene) konzervativne revolucije, koju Kalanj (1995) opisuje kao „težnju za nadindividualnim identitetom koji je cementiran tradicijom i snagom prošlosti“. Val otpora liberalnim idejama javio se nedugo nakon što je Socijaldemokratska partija (SDP) preuzela vlast, prvenstveno zbog usvajanja modernog *Zakona o medicinski*

potpomognutoj oplodnji i najave obrazovne reforme koja je podrazumijevala uvođenje zdravstvenog i građanskog odgoja u škole.

Prvi zapaženiji trijumf konzervativaca predvođenih udrugom *U ime obitelji* (Željka Markić, Zlatko Hasanbegović) i Katoličkom crkvom uslijedio je 2013. godine, kada se gotovo milijun Hrvata odazvalo na referendum koji je rezultirao ustavnom definicijom braka kao zajednice muškarca i žene. Jačanje konzervativne revolucije pratio je i nastanak velikog broja portala za širenje konzervativne propagande, od kojih mnogi i danas postoje te u većoj ili manjoj mjeri šire lažne vijesti i pozivaju na linč neistomišljenika. Primjerice, od 2012. postoji portal Dnevno (godinu dana kasnije pokreću i tiskano izdanje 7Dnevno), a u 2014. godini udruga U ime obitelji pokreće portal Narod. Iste godine nastaje i portal Direktno, čiji je pokretač Miljenko Manjkas u predizbornoj 2015. godini postao glavni savjetnik za medije tadašnjeg predsjednika HDZ-a Tomislava Karamarka.

Prije parlamentarnih i predsjedničkih izbora u društvu očigledno jačaju nacionalistički diskurs i klerikalizam, čemu je pridonio 555 dana dug prosvjed branitelja u šatoru ispred Ministarstva obrane tijekom kojeg najprije predsjedničku funkciju od Ive Josipovića preuzima Kolinda Grabar Kitarović (veljača 2015.), a godinu dana kasnije na vlast umjesto SDP-a dolazi HDZ (siječanj 2016). Tada je u Sabor ušao i ultrakonzervativni HRAST, osvojivši jedan mandat na HDZ-ovoj listi. Međutim, otkako je srpnju 2017. Tomislava Karamarka na čelu HDZ-a zamijenio je Andrej Plenković, koji je mnogo umjereniji i bliži centru od prethodnika, članovi desnih pokreta, inicijativa i stranaka svjesni su da su maleni izgledi da će se naći na HDZ-ovim izbornim listama na sljedećim izborima, što najvjerojatnije znači da samostalno neće ni proći izborni prag od 5 posto za ulazak u Sabor.

Od 2012. godine do danas konzervativna je revolucija ostavila traga u svim sferama društva, uključujući medije (HRT, prestanak financiranja neprofitnih medija), kulturu (previranja u Ministarstvu kulture; brojni prosvjedi zbog programa Hrvatskog narodnog kazališta) i obrazovne institucije (plenumi protiv konzervativnog vodstva Sveučilišta u Zagrebu: na Filozofskom fakultetu studenti su se pobunili zbog sklapanja ugovora o s Katoličko-bogoslovnim fakultetom, na Hrvatskim studijima zbog radikalne transformacije fakulteta). Osim što su redefinirali pojam braka i zaustavili obrazovnu reformu, konzervativci su zaustavili i raspravu oko dvojezičnosti te sporadično nastoje revidirati povijest. Nadalje, posebna pozornost pridaje se ograničavanju ženskih reproduktivna prava (godišnji prosvjedi Hod za život, akcije 40 dana za život pred bolnicama, peticije protiv pobačaja – npr. *Imam pravo živjeti* koju je 2017. godine organizirala udruga Vigilare). Prema analizi Kuće ljudskih prava (2018a), u 2017. godini bio je vidljiv „trend društvene relativizacije i političke marginalizacije ljudskih

prava“, a prava žena posebno je ugrožavalo jačanje diskursa ultrakonzervativnih grupa protiv ratifikacije Istanbulske konvencije te protiv pobačaja na zahtjev. Kao što Millett (2016) primjećuje, kumulativni učinak religije i običaja najčešće se očituje kroz uskraćivanje seksualne slobode (naravno samo ženama) te kroz biološku kontrolu nad tijelom kroz kult djevičanstva, dvostruki standard, zabranu pobačaja te kroz fizičku ili psihičku nedostupnost kontracepcije. Na istom tragu Vidmar Horvat (2017) zaključuje da ženskim, prvenstveno reproduktivnim pravima, najviše prijete „demografske politike i ojačani nacionalizmi“. Naime, na temelju mita o zajedničkom podrijetlu i genima konstruirana se homogena vizija nacije, a pritom se jezik, religija i drugi običaji i tradicije definiraju kao njezina bit (Yuval-Davis. 2003). S obzirom na to da je za održavanje nacije najvažnije njezino produživanje/reprodukciju, poseban se naglasak stavlja na majčinstvo. U zemljama jugoistočne Europe nakon raspada Sovjetskog saveza i Jugoslavije ideja kolektivnog vlasništva iz ekonomske se sfere seli na biološku, odnosno dolazi do tzv. zatvaranja u mitologiju majčinstva (Vidmar Horvat, 2017), pa žena predstavlja pasivni subjekt od kojeg se očekuje da bude i da želi biti majka, pri čemu izostaje društvena pomoć u roditeljstvu. U društvu takav diskurs iz godine u godinu jača, što ni ne čudi uzevši u obzir da je pad nataliteta u Hrvatskoj, uz poneku iznimku, vidljiv od 2010. godine (DZS).

5.1. Istanbulska konvencija u Hrvatskoj

Predmet interesa ovog diplomskog rada prvenstveno je proces diskusije o Istanbulskoj konvenciji, koju je većina država potpisala prije nego li je Europu, pa i Hrvatsku, zapljusnuo val konzervativne revolucije. Na tekstu tog međunarodnog dokumenta dvije su godine radili predstavnici država članica Vijeća Europe¹⁴, koje uz Ujedinjene narode i Europsku uniju, slovi kao glavni akter koji se na međunarodnoj razini bavi problemima obiteljskog i nasilja nad ženama (Dimitrijević i dr., 2016). Vijeće Europe osnovano je 1949. godine s ciljem obrane i promicanja temeljnih ljudskih prava i sloboda te danas ima 47 država članica, od kojih Istanbulsku konvenciju nisu potpisale jedino Rusija, Armenija i Azerbejdžan. Nakon dvogodišnjeg sastavljanja, Konvencija je donesena 2011. godine u Istanbulu, te zato i postaje poznata pod nazivom Istanbulska konvencija. Od 46 država potpisnica, do sada su je, osim Hrvatske, ratificirale još 32 države¹⁵, uključujući Albaniju, BiH, Crnu Goru, Srbiju, Sloveniju, Italiju, Austriju, Rumunjsku ali i Njemačku, Finsku, Francusku i Norvešku. U ime Republike Hrvatske, premijer Zoran Milanović Konvenciju je potpisao 2013. godine, ali SDP-ova Vlada u preostale tri godine mandata nije predložila njenu ratifikaciju. Istanbulska konvencija na

¹⁴ uključujući i hrvatsku predstavnicu Dubravku Šimonović

¹⁵ Vijeće Europe (2019) Chart of signatures and ratifications of Treaty 210

https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/210/signatures?p_auth=dPt4Gbpz

dnevni je red ponovno došla tek u srpnju 2017. godine, kada HDZ-ova Vlada na javno savjetovanje upućuju *Prijedlog zakona o potvrđivanju Konvencije*. Konzervativni dio javnosti počinje se mobilizirati nedugo nakon toga – ratifikaciji su se protivili političari i političarke iz manjih desnih stranaka (HRAST, Neovisni za Hrvatsku, Hrvatska konzervativna stranka) kao i dio zastupnika vladajućeg HDZ-a, zatim građani okupljeni u udruge i inicijative (Hrvatska protiv Istanbulske konvencije, Istina o Istanbulskoj, Narod odlučuje, udruge Vigilare, U ime obitelji, Hrvatski pokret za život i obitelj, Glas roditelja za djecu – GROZD, Zaštitimo žene, odbacimo (rodnu) ideologiju...), kao i Katolička crkva, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti (HAZU), Matica Hrvatska te veteranske i ostale udruge iz Domovinskog rata (Udruge udovica iz Domovinskog rata, Zbor udruga veterana hrvatskih gardijskih postrojbi). S druge strane, ratifikaciju je zagovarao niz političara i političarki, stručnjaka i stručnjakinja te predstavnice lijeve civilne scene i ženskih udruga.

U travnju 2018. godine, pet godina nakon što je potpisana, Konvencija je konačno i ratificirana – *Zakon o potvrđivanju Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji* Sabor je izglasao 13. travnja, uz interpretativnu izjavu¹⁶ u kojoj, među ostalim piše kako „RH smatra da odredbe Konvencije ne sadrže obvezu uvođenja rodne ideologije u hrvatski pravni i obrazovni sustav ni obvezu promjene ustavne definicije braka“. Oporba je izrazila protivljenje zbog tog dodatka Konvenciji, ali HDZ je odbio njihov amandman. U konačnici je za ratifikaciju glasovalo 110 saborskih zastupnika, protiv je bilo njih 30, a dvoje je ostalo suzdržano.

S obzirom na to da interpretativna izjava ne smije mijenjati definicije iz Konvencije kao ni sadržavati uvjete koji negiraju njezin učinak, predstojnica Katedre za ustavno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci Sanja Barić objasnila je da su interpretativne izjave u pravnom smislu besmislene, ali imaju određene političke konotacije¹⁷. Osim uz interpretativnu izjavu, Istanbulska je konvencija ratificirana i uz jednu rezervu, prema kojoj država pristaje na isplaćivanje novčane naknade samo onim žrtvama kaznenih djela koja već otprije temeljem nacionalnog zakonodavstva imaju pravo na naknadu, a ne svim žrtvama koje se nakon pretrpljenih teških tjelesnih ozljeda ne uspiju naplatiti od nasilnika ili osiguranja.

¹⁶ Interpretativna izjava je pravni institut koji Zakon o sklapanju i izvršavanju međunarodnih ugovora (NN 28/96) opisuje kao jednostranu izjavu u pisanom obliku, kojom RH, prigodom potpisivanja ili davanja pristanka da bude vezana međunarodnim ugovorom, izražava tumačenje, objašnjenje ili preciziranje nekih odredaba toga međunarodnog ugovora ili iznošenje političkog stava.

¹⁷ <https://www.vecernji.hr/premium/istanbulska-konvencija-sanja-barac-rodna-ideologija-lex-agrokor-1233512>

Nezadovoljni ratifikacijom, građani okupljeni u inicijativu *Istina o Istanbulskoj* u svibnju su pokrenuli prikupljanje potpisa za raspisivanje referenduma o ukidanju Konvencije (istovremeno je i inicijativa *Narod odlučuje* prikupljala potpise za referendum o promjeni izbornog zakonodavstva i smanjenje ovlasti saborskih zastupnika nacionalnih manjina). Početkom listopada Vlada je objavila da inicijative nisu prikupile dovoljno potpisa jer je na potpisnim listama pronađeno skoro 45 tisuća neispravnih potpisa¹⁸ (primjerice potpisi osoba iz drugih država i potpisi preminulih, a dio potpisa kopiran je s potpisne liste za referendum o ustavnoj definiciji braka). Zbog toga su se obje inicijative obratile Ustavnom sudu – Narod odlučuje tužbu podnosi zbog navodno nezakonite provjere potpisa, a Istina o Istanbulskoj zahtjeva poništavanje postupka provjere te traži da potpise ispočetka provjeri Državno izborno povjerenstvo s promatračima iz Inicijative. Ustavni sud odbacio je oba prijedloga u prosincu 2018. godine¹⁹, a iz inicijativa su najavili da će pravdu potražiti na Europskom sudu za ljudska prava.

Istanbulska konvencija, koju je Vijeće Europe (2018) u Strategiji za ravnopravnost spolova opisalo kao „najcjelovitiji međunarodni ugovor koji se bavi tom ozbiljnom vrstom kršenja ljudskih prava žena“, trebala bi ojačati hrvatske nacionalne mehanizme za suzbijanje nasilja protiv žena i u obitelji. Država je ratifikacijom preuzela obavezu godišnjeg financiranja adekvatnog broja skloništa za žene, a žrtvama po potrebi treba omogućiti ostvarivanje prava na pravno i psihološko savjetovanje, obrazovanje i osposobljavanje te pomoći im oko zapošljavanja te u rješavanju stambenog pitanja. Iako je stambeno zbrinjavanje žrtava obiteljskog nasilja predviđeno Nacionalnom strategijom zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje 2011.-2016, prema podacima Pravobraniteljice, 2011. godine stambeno su zbrinute četiri žrtve obiteljskog nasilja, a od 2012. do 2016. godine niti jedna (Ljubičić, 2016). Osim mehanizama prevencije i zaštite od nasilja u Konvenciji su razrađeni i mehanizmi progona počinitelja, pa je tako ratifikacijom omogućeno povećanje ovlasti policije u postupanju prema počinitelju kao i postrožavanje mjera progona počinitelja. Prema Istanbulskoj konvenciji, svaki oblik tjelesnog ili psihičkog nasilja mora biti kazneno djelo, a kazne “učinkovite, razmjerne i odvraćajuće”, a progon nasilja u obitelji ne smije isključivo ovisiti o prijavi žrtve te se može nastaviti i ako žrtva povuče svoj iskaz.

¹⁸ Od 390 916 prikupljenih potpisa za povlačenje Istanbulske konvencije, poništeno je njih skoro 12 posto (44 974). Do minimalnih 374.740 potpisa (10 posto od ukupnog broja birača) potrebnih za održavanje referenduma nedostajalo im je 28 798 potpisa.

¹⁹ Ustavni sud (2018), Rješenje (dostupno na:

[https://sljeme.usud.hr/usud/praksaw.nsf/7114c25caa361e3ac1257f340032f11e/c12570d30061ce54c1258378003734f2/\\$FILE/U-VIIR-3260-2018.pdf](https://sljeme.usud.hr/usud/praksaw.nsf/7114c25caa361e3ac1257f340032f11e/c12570d30061ce54c1258378003734f2/$FILE/U-VIIR-3260-2018.pdf))

Ratifikacijom je država preuzela obavezu sustavnog prikupljanja statističkih podataka o nasilju, a morat će i financijski podupirati istraživanja o njegovim uzrocima i učincima, učestalosti i stopama kažnjavanja, kao i djelotvornosti mjera te uspostaviti učinkovitu suradnju s organizacijama civilnog društva. Naime kako Leburčić i dr. (2009) ističu, tema rodne ravnopravnosti prisutna je u javnom diskursu isključivo u aktivizmu civilnog društva te u aktivnostima institucija koje su nadležne za ravnopravnost, pa ni ne čudi što su za provedbu Konvencije uz javna tijela i institucije zadužene i nevladine i organizacije civilnog društva.

Tekst Konvencije dotiče se i obrazovnog sustava, pa tako država mora osigurati nastavne materijale o „pitanjima kao što su ravnopravnost žena i muškaraca, nestereotipne rodne uloge, uzajamno poštovanje, nenasilno rješavanje sukoba u osobnim odnosima, rodno utemeljeno nasilje nad ženama i pravo na osobni integritet, prilagođeno razvojnim sposobnostima učenika, uključile u redovni nastavni plan i program i na svim razinama obrazovanja“. To što Konvencija predviđa promicanje ravnopravnosti i u neformalnim obrazovnim okruženjima (u sportskim i kulturnim okruženjima, u medijima...) konzervativci su protumačili na način da će se djecu učiti da mogu birati jesu li dječaci ili djevojčice, kao i da ne postoje mama i tata nego roditelj 1 i 2.

U Strategiji za ravnopravnost spolova Vijeća Europe (2018) ističe se kako je Istanbulska konvencija utjecala na uvođenje pozitivnih promjena u zakonodavstvu i strategijama za sprečavanje i suzbijanje nasilja nad ženama u mnogim državama koje su je ratificirale. Unatoč tomu, ističe se da države nakon ratifikacije čeka niz značajnih, uglavnom financijskih izazova.

6. ISTRAŽIVANJE IZVJEŠTAVANJA PORTALA O ISTANBULSKOJ KONVENCIJI

6.1. Cilj i hipoteze istraživanja

Cilj ovog istraživanja je otkriti kako su hrvatski internetski portali u šest i pol mjeseci uoči ratifikacije izvještavali o Istanbulskoj konvenciji, posebice o pitanju roda. Istraživačko pitanje glasi: Kakva je medijska reprezentacija s obzirom na izbor sugovornika i preferirane vrijednosne orijentacije prema Istanbulskoj konvenciji i pitanju roda?

U skladu s istraživačkim pitanjem postavljeno je šest hipoteza. Prva hipoteza tvrdi da su članci uglavnom pozitivno orijentirani prema Istanbulskoj konvenciji. Druga hipoteza tvrdi da je pojam roda u izvještavanju portala uglavnom prikazan kao vrijednosno negativno nabijen.

Prema trećoj hipotezi dominantno se medijski prostor daje muškarcima. Četvrta hipoteza tvrdi da se medijski prostor dominantno daje konzervativcima. Peta hipoteza tvrdi da su muškarci u odnosu na žene češće konzervativno opredijeljeni, a prema šestoj hipotezi dominantno se medijski prostor daje istupima predstavnika Crkve i ultradesnih udruga nego li stručnim osobama.

6.2. Uzorak i metodološki okvir istraživanja

U ovom je istraživanju jedinica analize pojedinačni članak, a uzorak se sastoji od 482 članka objavljena na internetskim portalima Index, Jutarnji, Večernji, Tportal i 24sata u razdoblju od 1. listopada 2017. do 15. travnja 2018. godine, dakle u razdoblju od šest i pol mjeseci prije potvrđivanja Konvencije. Analizirani su svi članci o Istanbulskoj konvenciji objavljeni u tom periodu, pri čemu takav uzorak u kvantitativnoj analizi pruža najveću moguću reprezentativnost (Macnamara, 2005:13). Iz analize su izuzeti jedino članci u kojima je Istanbulska konvencija usputno spomenuta i koji ne sadrže dovoljno elemenata za analizu. U istraživanju je korištena Googleova tražilica jer većina analiziranih online izdanja nema učinkovite tražilice, kao što je ustanovio i Brautović (2011).

Istraživanje je provedeno metodom kvantitativne i kvalitativne analize sadržaja. Podsjetimo da se analiza sadržaja u istraživanjima se koristi najčešće s nekim od sljedećih ciljeva: (1) opisivanje glavnih značajki sadržaja poruke, (2) opisivanje karakterističnih oblika sadržaja poruke, (3) izvođenje zaključaka o proizvođačima sadržaja, (4) izvođenje zaključaka o publici; (5) predviđanje učinka sadržaja na publiku (Macnamara, 2005:3, prema Berelson, 1952). Ključan cilj kvantitativne analize, koju Holsti definira kao „bilo koju tehniku koja donosi zaključke na temelju objektivnog i sustavnog identificiranja određenih obilježja poruka“ (Grbeša i Tomičić, 2014, prema Holsti, 1969), bio je na velikom broju jedinica utvrditi učestalost pojavljivanja određenih elemenata, odnosno kvantificirati veliku količinu podataka na objektivan, precizan i racionalan način (Kaljević, 1972; Lamza Posavec, 2006; Tkalac Verčić i dr., 2010). Iako je najveća prednost kvantitativne analize sadržaja mogućnost generalizacije i obrade velikog broja podataka (Grbeša i Tomičić, 2014), ona se najčešće koristi kao pomoćna metoda u istraživanju. Metodološka triangulacija, odnosno kombinacija istraživačkih metoda u proučavanju iste pojave (Denzin, 1978: 291) povećava vjerojatnost da će rezultati biti valjani, jer se korištenje samo kvantitativne ili samo kvalitativne analize sadržaja može odgovoriti jedino na pojedine segmente problema.

Zbog toga je uz kvantitativnu korištena i kvalitativna analiza sadržaja, koja je poslužila kao osnova za provođenje kvantitativnog istraživanja određenih kategorija pri čemu se fokus

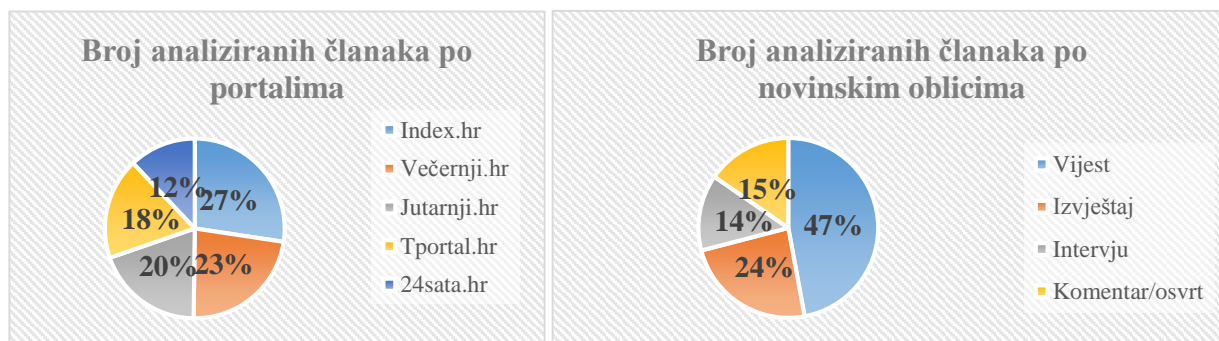
stavlja na kontekstualna značenje teksta (Kaljević, 1972: 217; Hsieh i Shannon, 2005). Dodatni cilj kvalitativne analize sadržaja u ovom je istraživanju bio produbiti razumijevanje pojma rodna ideologija, pri čemu su analizom obuhvaćeni članci u kojima se pojašnjava značenje te sintagme u aktualnom društvenom kontekstu. Neki od elemenata teksta koji se mogu proučavati kvalitativnom analizom sadržaja su pridjevi koji otkrivaju naznake stavova sugovornika i novinara, kontekstualni čimbenici kao što je vjerodostojnost citiranih izvora te binarne datoteke utvrđene u tekstovima te način na koji se one postavljaju i koriste (Macnamara, 2005:17).

Članci su analizirani temeljem analitičke matrice koja uključuje::

- Portal (Jutarnji, Večernji, Index, Tportal, 24sata)
- Datum objave (od 1.listopada 2017. do 15. travnja 2018; 197 dana podijeljeno je u periode od 13 do 15 dana – od početka do 15. dana u mjesecu, te od 16. do kraja mjeseca)
- Modalitet odnosno novinski žanr (vijest, izvještaj, intervju/izjava te komentar/osvrt)
- Dominantna vrijednosna orijentacija članka
- Uokvirivanje Istanbulske konvencije (uokviruje li se s negativnim pojavama u društvu kao što su porast obiteljskog nasilja i broja ubijenih žena, rodni stereotipi, seksualno zlostavljanje i uznemiravanje, nedostaci u zakonodavstvu i slično ili pak sa svjetonazorskim pitanjima i pitanjima koja se u određenom kontekstu spominju ili se uopće ne spominju u Istanbulske konvenciji –pobačaj, transrodnost, promjena spola, pedofilija te prava homoseksualaca)
- Povod izvještavanja
- Spol i profesija najčešćih sugovornika (političari/ke, predstavnice ženskih udruga, predstavnici/ce konzervativnih udruga i građanskih inicijativa, predstavnici Crkve, stručnjaci/kinje)
- najčešća vrijednosna orijentacija sugovornika (konzervativni/tradicionalni, liberalni/znanstveni ili tumači)
- uravnoteženost izvještavanja (preferiraju li se pojedini sugovornici/e)
- Stav autora/ice (zagovaraju li autori/ice češće moderni ili tradicionalni pristup temi)

6.3. Prikaz i analiza rezultata

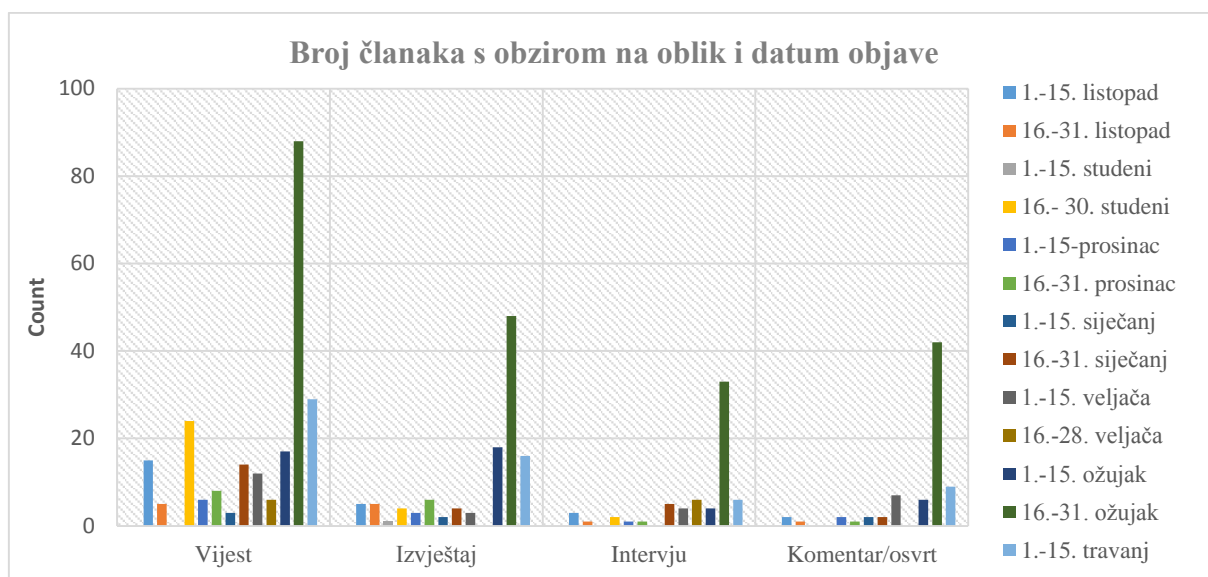
Od 482 analizirana članka najviše ih je, više od četvrtine, objavljeno na portalu Index (132), zatim slijede Večernji (110 članaka), Jutarnji (94) i Tportal (88), a najmanje članaka objavljeno je na portalu tabloida 24sata (58) (Graf 1).

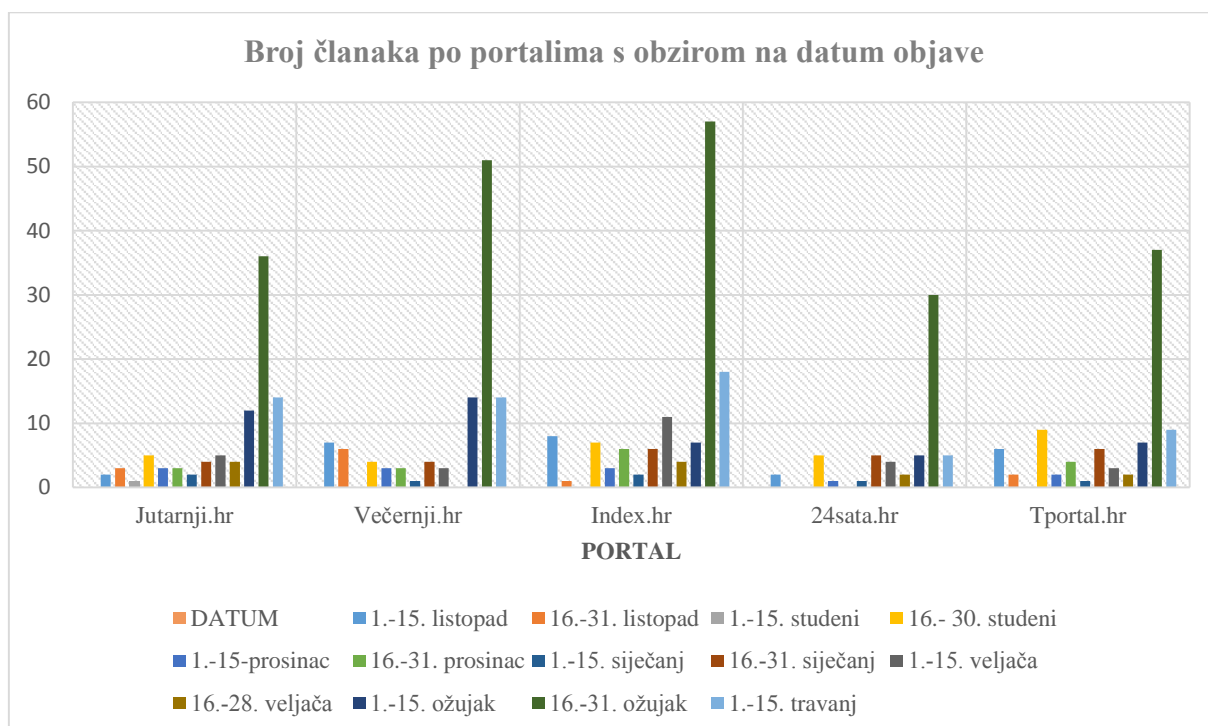
Graf 1.

Graf 2.

Pri tom je najviše članaka, gotovo polovica, napisano u formi vijesti (227) dok izvještaja ima gotovo dva puta manje (115). Po zastupljenosti zatim slijede komentari i osvrti (74) te intervju i izjave (66) (Graf 2). Iako tijekom čitavog analiziranog razdoblja uvjerljivo dominiraju kratki žanrovi, prvenstveno vijest, potonja dva složenija novinska oblika (intervju i komentari) u većoj se mjeri počinju objavljivati tek od kraja siječnja, odnosno početka veljače (Graf 3), i to najčešće na portalu Večernjeg lista (Graf 4), čiji čitatelji (Lamza Posavec i Rihtar, 2003), a ispostaviti će se i novinari/ke, najčešće zastupaju konzervativne političke stavove.

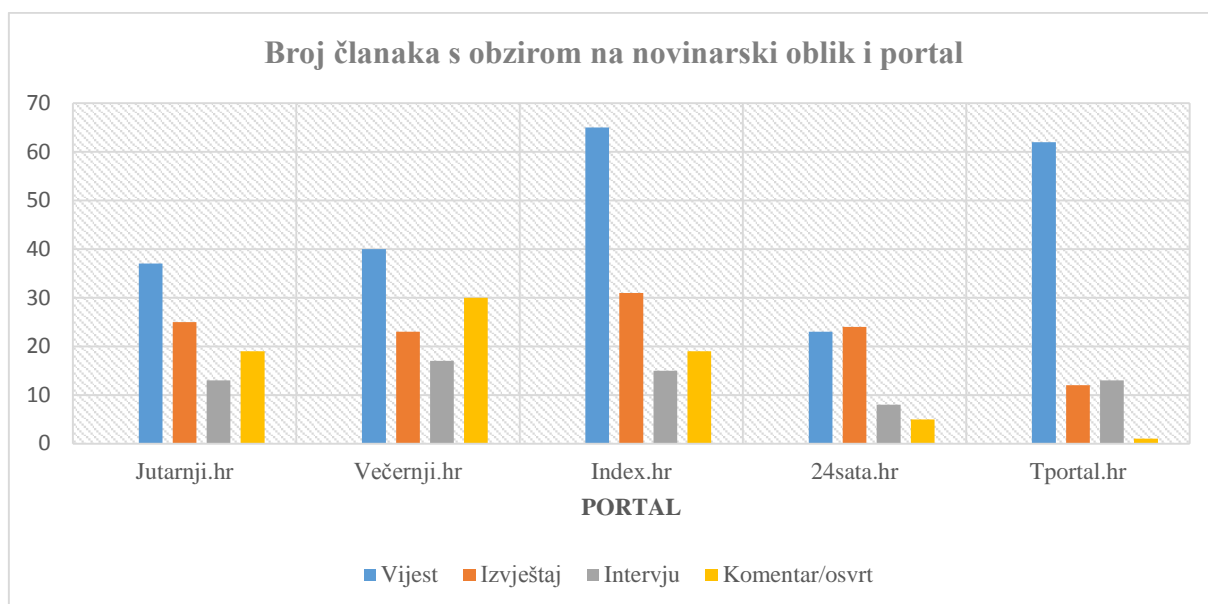

Graf 3.

Graf 4.

Večernji je, dakle, prednjačio po broju objavljenih intervjua i izjava (26%) te komentara i osvrtu (41%) posvećenih Istanbulske konvenciji. S druge strane najmanje je intervjua (12%) objavljeno na 24sata, a najmanje komentara na Tportalu (1%). Najmanje vijesti u analiziranom razdoblju (10%) objavljeno je na portalu 24sata, a najviše na Indexu (29%) i Tportalu (27%), koji za razliku od ostalih analizirana portala nemaju tiskano izdanje. S druge strane, dok je na Indexu objavljeno najviše izvještaja (28%), najmanje ih je objavljeno upravo na Tportalu (10%). (Graf 5)

Graf 5.

Dakle, na analiziranim se portalima o Istanbulskoj konvenciji najčešće izvještavalo u kratkim novinskim oblicima, prvenstveno u formi vijesti. Taj žanr vidljivo dominira na Indexu i Tportalu, u nešto manjoj mjeri na Jutarnjem i Večernjem, dok jedino na 24sata po zastupljenosti ne prednjače vijesti nego izvještaji. Najveći interes za Istanbulsku konvenciju pokazali su portali Index i Večernji, pri čemu *moderni* Index preferira kraće novinske oblike (vijest i izvještaj), a *tradicionalni* Večernji duže (intervju i komentar). Interes medija očigledno je porastao u zadnjih mjesec dana prije ratifikacije, od drugog dijela ožujka, pri čemu je i ostala vidljiva dominacija najkraćeg novinskog oblika (vijesti).

Tijekom šest i pol mjeseci izvještavanja o Istanbulskoj konvenciji, u prosjeku su svaki dan objavljena 2,4 članka. Međutim, u analiziranom periodu uočljiva su razdoblja intenzivnijeg izvještavanja (Graf 6) tijekom kojih je u 107 dana (54% analiziranog perioda) objavljeno čak 88% analiziranih članaka – početak listopada (1), kraj studenog (2), kraj siječnja i početak veljače (3) te razdoblje od početka ožujka do ratifikacije polovinom travnja (4). Pri tom je samo u zadnjem periodu (4) koji traje 46 dana (23% analiziranog perioda) objavljeno čak 316 članaka (66%). U preostalom razdoblju od 90 dana (45% analiziranog perioda) objavljeno je 60 članaka

(12%), dakle u prosjeku 0,7 članka dnevno, nasuprot 3,9 članka dnevno u razdobljima intenzivnijeg izvještavanja.

Graf 6.

Osim rezultata javne rasprave i splitskog prosvjeda protiv ratifikacije Istanbulske konvencije porastu frekvencije članaka u prvom razdoblju intenzivnijeg izvještavanja, u prvom dijelu listopada, pridonijelo je i priopćenje²⁰ HBK objavljeno 12. listopada te pravna analiza Istanbulske konvencije koju su predstavnici inicijative ProLife i Vigilare dan kasnije predali Saboru s peticijom protiv pobačaja nazvanom *Imam pravo živjeti*.

Drugo razdoblje intenzivnijeg izvještavanja započinje u drugom dijelu studenog, kada na Međunarodni dan borbe protiv nasilja nad ženama (25. studenog) premijer Andrej Plenković službeno najavljuje ratifikaciju Istanbulske konvencije. Pet dana kasnije HBK objavljuje drugo priopćenje protiv Istanbulske konvencije (30. studenog 2017.²¹). Frekvencija članaka ponovno se povećava krajem prosinca (28. prosinca), kada medijsku pozornost privlači Izjava Znanstvenog vijeća za obrazovanje i školstvo Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti²² (HAZU), u kojoj se uz niz krivih tumačenja traži da se Istanbulska konvencija „ne ratificira s ideološki spornim formulacijama, nego da se one izostave, ili da se Konvencija ne ratificira, nego da se hrvatskim zakonima zaštite sve žrtve nasilja, a osobito nasilja nad ženama i djecom“. S obzirom na to da je u Konvenciji riječ o rodno uvjetovanom nasilju, HAZU-ovo Znanstveno vijeće - u kojem usput rečeno sjede isključivo muškarci - zaključilo je da to implicira da je

²⁰ HBK, Priopćenje s 55. plenarnog zasjedanja Sabora HBK (dostupno na: <http://hbk.hr/priopcenje-s-55-plenarnog-zasjedanja-sabora-hbk/>)

²¹ HBK, Založiti se za temeljne vrednote obrazovanja i obitelji (dostupno na: <http://hbk.hr/zaloziti-se-za-temeljne-vrednote-obrazovanja-i-obitelji/>)

²² Hrvatsko kulturno vijeće, Znanstveno vijeće za obrazovanje i školstvo HAZU o tzv. Istanbulskoj konvenciji (dostupno na: <https://www.hkv.hr/kultura/udbenici/28342-znanstveno-vijece-za-obrazovanje-i-skolstvo-hazu-rodna-ideologija-u-istanbulskoj-konvenciji-neprihvatljiva-za-odgojno-obrazovni-sustav.html>)

„isključivo muškarac nasilnik, a žena žrtva“ na temelju čega se zaključuje da Konvencija diskriminira muškarce i dječake otvoreno ih prozivajući kao nasilnike. Sporni dio u Konvenciji govori o poticanju svih članova društva, „osobito muškaraca i dječaka“, da aktivno pridonese sprečavanju svih oblika nasilja. No iako Istanbulska konvencija ističu činjenice da su žene i djevojčice izložene većem riziku rodno utemeljenog nasilja nego muškarci te da nasilje u obitelji nerazmjerno pogađa žene, ne zanemaruje ni to da muškarci također mogu biti žrtve nasilja u obitelji.

Treće razdoblje intenzivnog izvještavanja nastupilo je početkom veljače, kada se održava prosvjed Sluškinje ustaju za ratifikaciju Istanbulske konvencije. Ta je akcija organizirana u sklopu globalne kampanje Milijarda ustaje protiv nasilja nad ženama i djevojčicama u kojoj sudjeluje više od 200 država²³.

Četvrto po redu, ujedno razdoblje najintenzivnijeg izvještavanja, prethodilo je samoj ratifikaciji i počinje u ožujku. Na vrhuncu rasprave u Istanbulskoj konvenciji reagiralo je i Vijeće Europe, pa je krajem ožujka deklasificiran dokument u kojem se secira smisao pojmova i obaveza iz Istanbulske konvencije. Taj je dokument dva mjeseca ranije sastavio direktor Ureda za pravno savjetovanje i međunarodno javno pravo Vijeća Europe, a u njemu se napominje da se rod u Konvenciji spominje u kontekstu izbjegavanja nasilja i svake diskriminacije temeljem rodnog ili seksualnog identiteta kao i da Konvencija ne spominje niti sadrži ikakve obaveze vezane za treći spol, transrodne i transseksualne osobe te istospolni brak²⁴. Tri dana prije ratifikacije (10. travnja 2018.²⁵) HBK objavljuje treće po redu priopćenje protiv Istanbulske konvencije u kojem navode da ovakve političke odluke „neizbježno povlače ozbiljne posljedice za život naroda i za budućnost hrvatske države“. U to se vrijeme održavaju i prosvjedi protiv Istanbulske konvencije u organizaciji građanskih inicijativa *Hrvatska protiv Istanbulske konvencije* (Split) i *Istina o Istanbulskoj* (Zagreb). Prosvjedi su vrlo brzo iz otpora ratifikaciji Konvencije prerasli u otpor nedovoljno desnoj odnosno nedovoljno demokršćanskoj politici Vlade premijera Andreja Plenkovića²⁶.

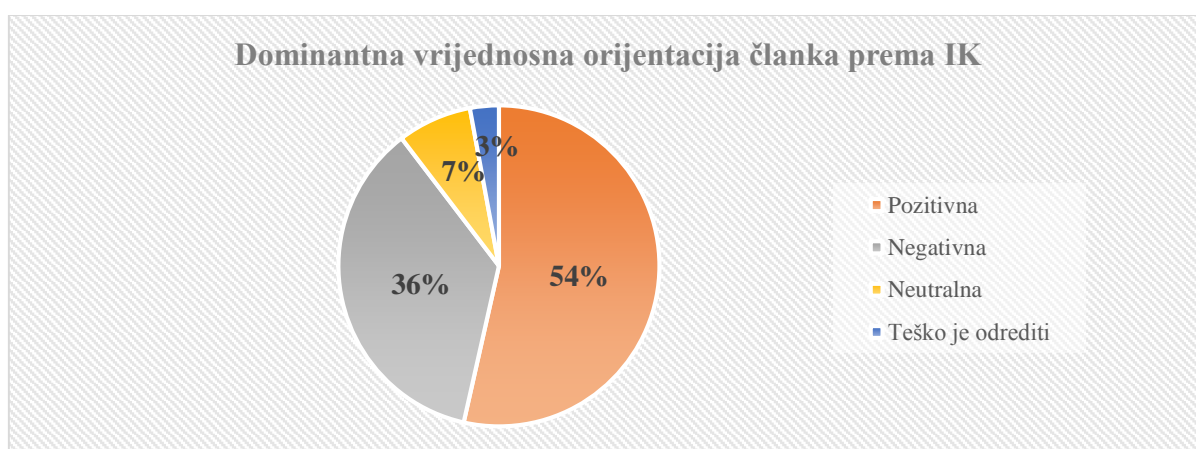
²³ Status M, Milijarda ustaje protiv nasilja nad ženama (dostupno na: <http://www.status-m.hr/milijarda-ustaje-protiv-nasilja-nad-zenama/>)

²⁴ Hrvatsko kulturno vijeće, Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (dostupno na: <https://www.hkv.hr/images/stories/Documents02/Istanbulska-konvencija-pravno-tumacenje.pdf>)

²⁵ HBK, Izjava HBK o ratifikaciji “Istanbulske konvencije” (dostupno na: <http://hbk.hr/dokumenti-hbk/izjava-hbk-o-ratifikaciji-ratifikaciji-istanbulske-konvencije/>)

²⁶ Istanbulska konvencija se nije iznenada našla na političkoj agendi, čak je i u izbornom programu HDZ-a pod sloganom Vjerodostojno najavljeno ispunjavanje obveza prema Istanbulskoj.

U sva četiri razdoblja intenzivnog izvještavanja po broju objavljenih članaka uvijek prednjače ili Index ili Tportal, pri čemu se najčešće objavljuju kratki članci u obliku vijesti, a najrjeđe intervjui. Osim u diktiranju dinamike i tema o kojima se izvještava, što je posebno uočljivo u navedenim razdobljima intenzivnijeg izvještavanja, rezultat ustrajne kampanje konzervativaca vidljiv je u više od trećine analiziranih članaka u kojima je uočena dominantno negativna vrijednosna orijentacija prema Istanbulskoj konvenciji (36% članaka) (Graf 7). Među argumentima koje su protivnici ratifikacije isticali u javnosti navođen je i niz tvrdnji koje nemaju nikakvog utemeljenja u tekstu Istanbulske konvencije. Unatoč konzervativnoj ofenzivi, u više od polovice članaka (54%) ustanovljena je dominantno pozitivna vrijednosna orijentacija prema Istanbulskoj konvenciji.

Graf 7.

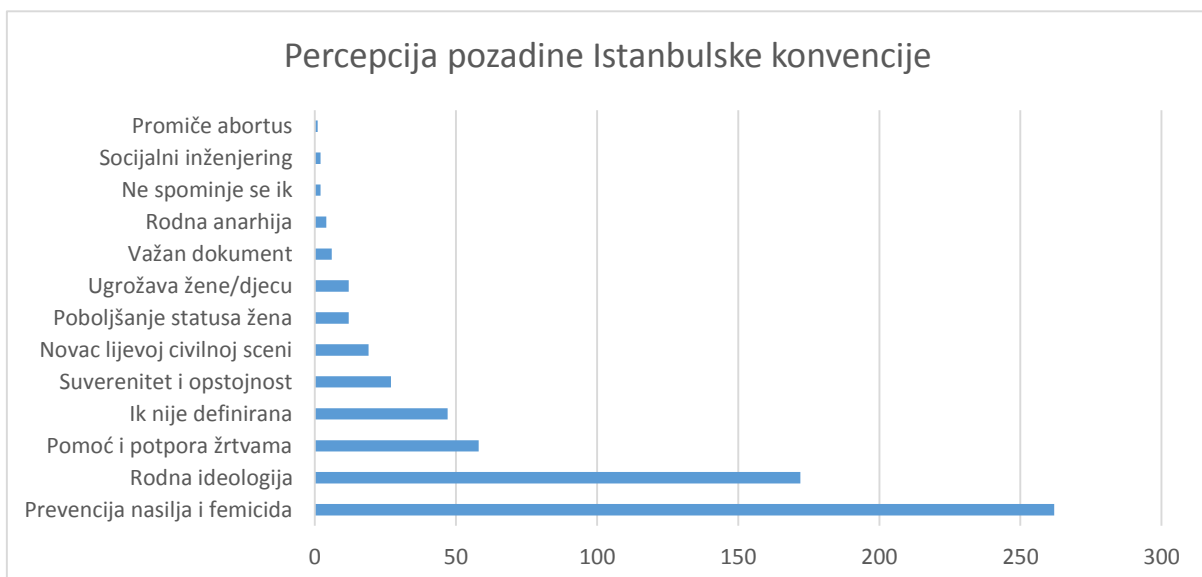
Sljedeći segment istraživanja posvećen je temama s kojima se povezuje Istanbulska konvencija. Prije svega analizira se dominantan opis ili percepcija sadržaja ovog dokumenta u analiziranim člancima.

Istanbulska konvencija najčešće je opisana kao dokument koji podrazumijeva prevenciju od nasilja nad ženama i/ili obiteljskog nasilja te femicida (42%), ali u čak 28% članaka Konvencija je opisana kao dokument kojim se uvodi rodna ideologija (Graf 8).

Nadalje, u samo 9% članaka naglašavaju se konkretne mjere za pomoć i potporu žrtvama nasilja kao što je pomoć pri zapošljavanju, traženju smještaja i slično. U 4% članaka Konvencija je definirana kao dokument koji ugrožava nacionalni suverenitet, pri čemu su konzervativci prijetnju prvenstveno vidjeli u postojanju nadnacionalnog nadzornog tijela *Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence* (GREVIO), koje je zaduženo za nadzor provedbe Konvencije. GREVIO zaprima potencijalne pritužbe nevladinih organizacija i civilnog društva te državama daje preporuke na čemu bi trebali poraditi, pri čemu to tijelo nema ovlasti propisivati sankcije. Slični nadzorni mehanizmi

postoje i u slučaju drugih međunarodnih konvencija (GRETA nadzire provedbu Konvencije za sprečavanje krijumčarenja ljudi, CAT provedbu Konvencije protiv mučenja; GRECO nadzire provedbu antikorupcijskih standarda, a MONEYVAL primjenu mjera usmjerenih protiv pranja novca i financiranja terorizma), no unatoč tome protivnici Istanbulske konvencije naglašavali su da postojanje međunarodnog nadzornog tijela ugrožava hrvatski suverenitet. Dodatnu prijetnju suverenitetu vidjeli su u činjenici da, sukladno *Zakonu o sklapanju i izvršavanju međunarodnih ugovora* (NN 28/96) Ustavni sud ne može ocjenjivati ustavnost međunarodnog ugovora, nego samo suglasnost zakona s međunarodnim ugovorom. To u načelu znači da je Istanbulska konvencija kao međunarodni dokument po pravnoj snazi iznad nacionalnih zakona. Međutim, pri tom je važno istaknuti da se Istanbulska konvencija, kako se ističe u čl. 80., „u svako doba“, može otkazati.

Nadalje, zanimljivo je istaknuti da je u jednakom broju analiziranih članaka (2%) Istanbulska konvencija definirana kao dokument koji ugrožava žene i/ili djecu te kao dokument koji generalno može poboljšati status žena u društvu, dok se u 3% članaka Konvencija opisuje kao dokument koji donosi novac lijevim civilnim udrugama. Nadalje, u nekoliko pojedinačnih slučajeva Konvencija je opisana samo kao važan dokument, zatim kao dokument koji promiče abortus, socijalni inženjering i rodnu anarhiju. U zadnja dva slučaja u člancima se uglavnom raspravljalo o pitanju transrodnih žena u ženskim WC-ima, kao i o WC-ima za druge rodove (pri čemu se govorilo i o dvoznamenkastom broju rodova). No valja istaknuti da je u Istanbulskoj konvenciji napomenuto da je rod temeljen na dva spola, muškom i ženskom.

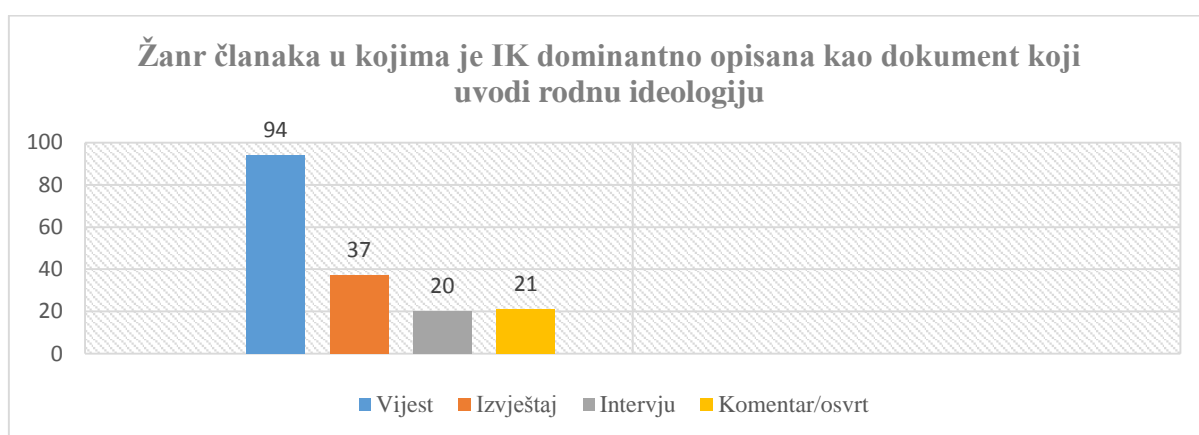

Graf 8.

Dakle, pretežno pozitivna vrijednosna orijentacija prema Istanbulskoj konvenciji vidljiva je u više od polovice, a pretežno negativna u više od trećine članaka. Pri tom se ovaj međunarodni

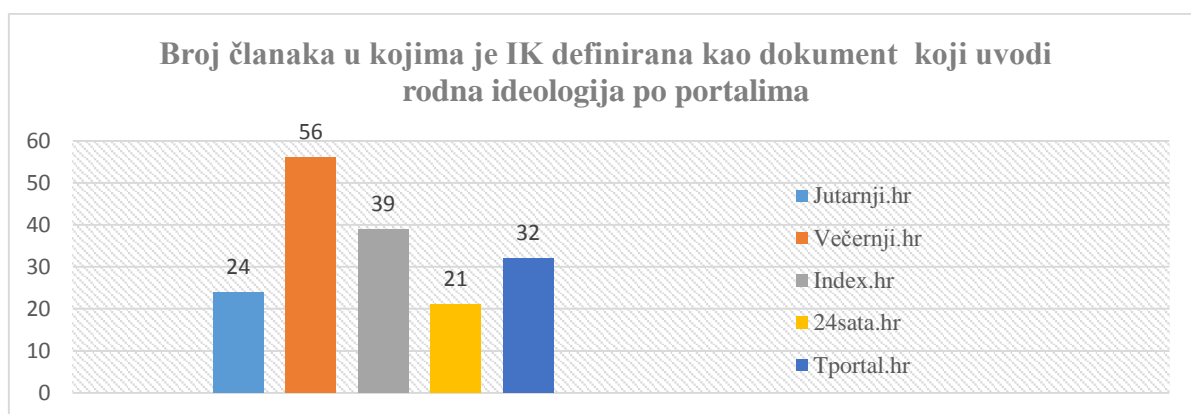
dokument najčešće, u 2 od 5 članaka, opisuje kao dokument koji podrazumijeva prevenciju obiteljskog i nasilja nad ženama, te kao dokument kojim se uvodi tzv. rodna ideologija (u 2 od 7 članaka).

Iako su i novinari i sugovornici u nekoliko su slučajeva izričito istaknuli da rodna ideologija ne postoji (primjerice Sandra Benčić, Dubravka Šimonović, Andrej Plenković – doduše premijer je isticao da rodna ideologija ne postoji u Istanbulskoj konvenciji, a ne da ne postoji uopće), Istanbulska je konvencija u dvije petine vijesti (41%), trećini izvještaja (32%) i intervjuja (30%) te u 28% objavljenih komentara i osvrti definirana kao dokument kojim se uvodi rodna ideologija (Graf 9).

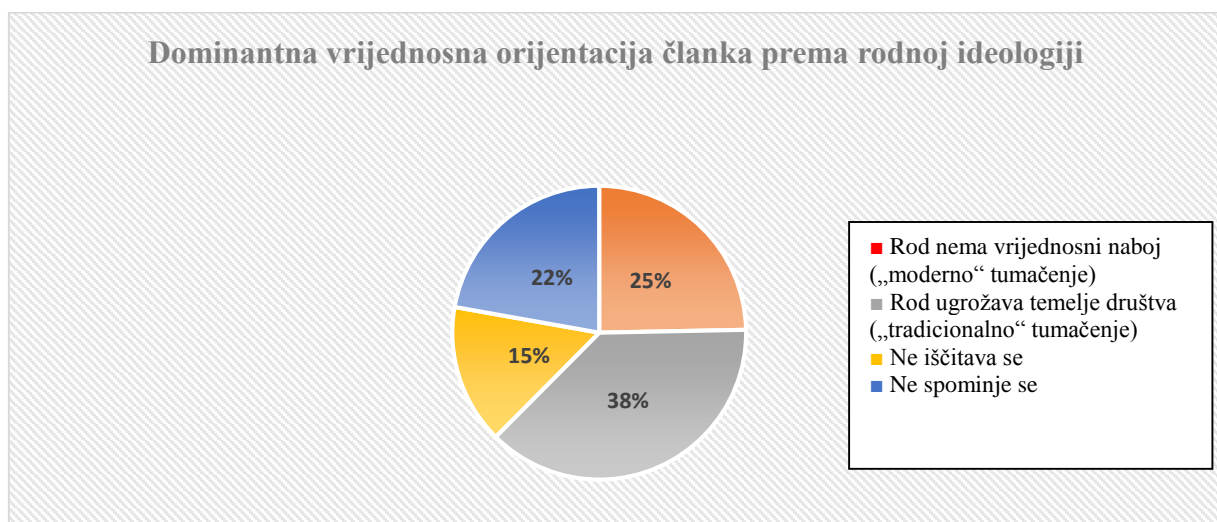
Graf 9.

Pri tom se definicija Konvencije kao dokumenta kojim se uvodi rodna ideologija najčešće pojavljivala u kratkim novinskim oblicima koji su dominirali na svih pet portala tijekom cijelog analiziranog razdoblja. Takva percepcija pozadine Istanbulske konvencije ipak se najčešće pojavljivala u člancima objavljenima na Večernjem (33%) i Indexu (23%), a najrjeđe je na portalu 24sata (12%) (Graf 10).

Graf 10.

Nepostojeća rodna ideologija spominje se u čak 7 od 9 članka. Pri tom je dominantna vrijednosna orijentacija članka prema rodnoj ideologiji uglavnom negativna, u čak 38% članaka. To znači da je u tim slučajevima rod uglavnom percipiran konzervativno, kao pojam koji ima negativan vrijednosni naboj i/ili ugrožava temelje društva. Moderna, odnosno dominantno pozitivna orijentacija članka prema pojmu roda zabilježena je u 25% članaka, a sintagma rodna ideologija ne spominje se u samo 22% članaka (Graf 11).

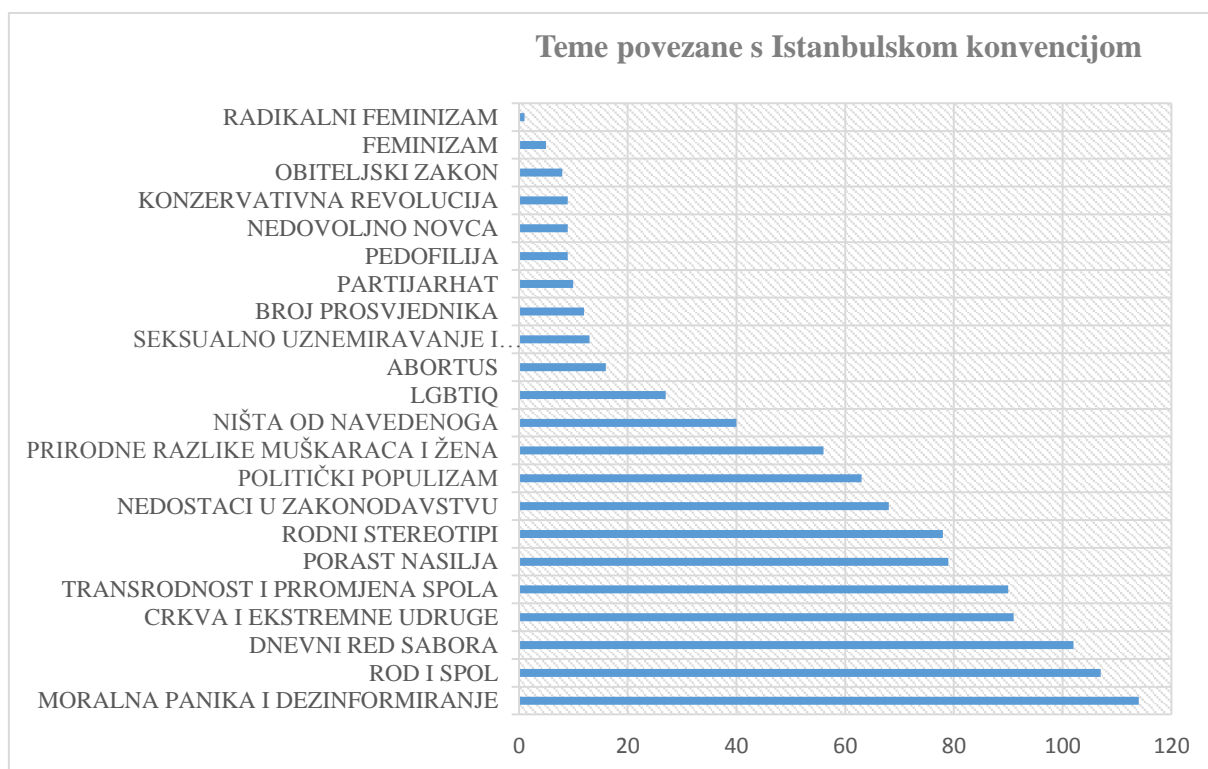
Graf 11.

Dakle, u izvještavanju o Istanbulskoj konvenciji bez sumnje dominira tema rodne ideologije. Pri tom je u više od polovice članaka u kojima je Istanbulska konvencija opisana kao dokument kojim se uvodi rodna ideologija riječ je o najkraćem novinskom obliku, vijesti, pri čemu se takvo shvaćanje ovog međunarodnog dokumenta najčešće pojavljuje na Večernjem i Indexu, a najrjeđe na 24sata. Pojam roda prvenstveno je u člancima prikazan kao negativno vrijednosno nabijen pojam - u 2 od 5 članaka taj se pojam shvaća tradicionalno, a moderno tek u svakom četvrtom članku.

Obrati li se pažnja na teme kojima se uokviruje Istanbulska konvencija, ispostavlja se da je najčešće bilo riječi o širenju moralne panike/histerije i dezinformacija/manipulacija (Graf 12). Ti se argumenti koriste u oba tabora, a najčešće se pojavljuju u vijestima i komentarima na Jutarnjem, koji slovi kao glasilo za publiku iz lijevog dijela političkog spektra (Lamza Posavec i Rihtar, 2003) i Indexu koji se također smatra ljevičarskim portalom.

Na samom početku analiziranog razdoblja (1. listopada) prosvjednica u Splitu ističe da Konvencija „nije napisana hrvatskim jezikom jer se manipulira riječima i daje im se drugo značenje“, a nedugo zatim (25.11.) pravobraniteljica za ravnopravnost spolova govori o manipulaciji informacijama „u slučajevima kad se Istanbulska konvencija i njezin sadržaj

miješaju s pedofilijom, homoseksualnošću i transvestizmom“. Udruga U ime obitelji Vladu je optužila za širenje netočnih informacija u letku koji objašnjava Istanbulsku konvenciju (27. ožujka). Ubrzo anonimni izvor iz Vlade poručuje da će se interpretativnom izjavom otkloniti „dezinformacije da se uvodi rodna ideologija“ (6.travnja). Konzervativce se u medijima optuživalo i za širenje moralne panike, koja prema Cohenu (2011) nastaje kada se pojavi „neko stanje, epizoda, osoba ili skupina osoba koje se definira kao prijetnju društvenim vrijednostima i interesima“, a potpiruju je masovni mediji predstavljanjem tih prijetnji na stiliziran i stereotipan način, kao i „urednici, biskupi, političari i drugi ljudi *ispravnomisleći* ljudi“ koji podižu moralne barikade. Dok u kolumni na Jutarnjem autor ultrakonzervativce proziva za korištenje provjerene taktike stvaranja moralne panike (1.12.), u jednoj kolumni na Večernjem autor zaključuje (13. ožujka) da će biti teško prevladati moralnu paniku i svjetonazorski rat, među ostalim zato što „ljudi koji su zauzeli stranu postaju zarobljenici spoznajne iluzije“, a u drugoj kolumni moralnu paniku naziva opravdanom (15. veljača).

Graf 12.

Pitanje širenja moralne panike i dezinformacija spominje se u 24% članaka (Graf 12), a ironično, na četvrtom mjestu, nakon pitanja roda i spola (22%), dnevnog reda Sabora (21%), značaja i utjecaja Crkve i povezanih udruga (19%), najčešća je tema bila transrodnost i promjena spola (19%). Transrodne se osobe uopće izriječkom ne spominju u Istanbulskoj

konvenciji, dok se neizravno o njima govori u članku u kojem se napominje da država ne smije diskriminirati žrtve na temelju spola, roda i rodnog identiteta. To što Konvencija predviđa promicanje ravnopravnosti i u neformalnim obrazovnim okruženjima (u sportskim i kulturnim okruženjima, u medijima...) konzervativci su protumačili na način da će se djecu učiti da mogu birati jesu li dječaci ili djevojčice, kao i da ne postoje mama i tata nego roditelj 1 i 2. Prosvjednica u Splitu 1. listopada govori: „Tekst Istanbulske konvencije ne donosi ništa novo u zaštiti žena i djece (...), ali nameće pojam roda i time pseudoznanstvene rodne ideologije. Hrvatskom društvu postavlja se temeljno pitanje. Jesu li djeca rođenjem predodređena da budu muško ili žensko ili to trebaju sama odabrati. Može li Ivica odjednom postati Marica?“. Međutim, valja naglasiti kako je u našem obrazovnom sustavu već prisutna jedna druga vrsta *rodne ideologije*, pa se i dalje nerijetko u školskim udžbenicima perpetuiraju rodni stereotipi (Janušić, 2008; Trupković, 2008; Knežević, 2012). Tekst Konvencije dotiče se i obrazovnog sustava, pa tako država mora osigurati nastavne materijale o „pitanjima kao što su ravnopravnost žena i muškaraca, nestereotipne rodne uloge, uzajamno poštovanje, nenasilno rješavanje sukoba u osobnim odnosima, rodno utemeljeno nasilje nad ženama i pravo na osobni integritet, prilagođeno razvojnim sposobnostima učenika, uključile u redovni nastavni plan i program i na svim razinama obrazovanja“. Tek nakon pet navedenih tema (moralna panika, rod i spol, Sabor, Crkva, transrodnost) po zastupljenosti slijede porast nasilja (16%), rodni stereotipi (16%) i nedostaci u zakonodavstvu (14%), zatim politički populizam (13%) i prirodne razlike muškaraca i žena (12%).

Zanimljivo je istaknuti da su se suprotstavljene strane, osim za dezinformiranje, međusobno optuživale i za politički populizam, a različito su tumačili čak i pojam stereotipa - konzervativci su pod tim pojmom podrazumijevali prirodne razlike muškaraca i žena: „Europska konvencija, koja ima plemeniti cilj iskorjenjivanja nasilja prema ženama, bespotrebno dovodi u pitanje prirodne razlike između muškaraca i žena i naziva ih stereotipima“ poručio je slovački premijer (22. veljače), a kolumnist na Večernjem pita se „Ako dakle spol nije pretpostavka za „rodne uloge“ u društvu, što je onda? Ako je „rod“ koji proizlazi iz spola samo društveni „stereotip“, nije li „rod“ bez spola novi stereotip, koji međutim nema uporišta ni u kakvoj prirodnoj odrednici?“ (17. ožujka).

U nekima od najspornijih dijelova Istanbulske konvencije stoji da se „kultura, običaji, vjera, tradicija ili takozvana „čast“ neće smatrati opravdanjem za bilo koje djelo nasilja“, a spominju se i mjere za promicanje promjena u društvenim i kulturnim obrascima ponašanja žena i muškaraca, „s ciljem iskorjenjivanja predrasuda, običaja, tradicija i svih drugih postupanja u

praksi koja se temelje na ideji manje vrijednosti žena ili na stereotipnim ulogama žena i muškaraca“. Konzervativci su to protumačili na način da Istanbulska konvencija ugrožava narod, kulturu, tradicionalnu obitelj i hrvatski identitet. Pri tom valja istaknuti da upravo otpor promjenama Vijeće Europe (2018) smatra najvećom preprekom k rodnoj osjetljivosti institucija i tijela odgovornih za odlučivanje. Stav o podređenosti žena rezultat je „nepropitivanja zadanosti i normi patrijarhalnoga društva i kulture (Radovan Burja, 2013), pa se smatra da glavnu prepreku u ostvarivanju rodne ravnopravnosti i dalje predstavlja patrijarhalni sustav (Galić, 2006).

Skupinu tema s kojima se u manje od 10 posto članaka uokviruje Istanbulska konvencija predvodi tema homoseksualnosti (6%). Iako su konzervativci isticali da Konvencija promiče istospolne brakove i otvara mogućnost redefinicije braka kao zajednice muškarca i žene, istospolni brakovi (doduše pod nazivom životno partnerstvo) mogu se sklapati zadnjih pola desetljeća zahvaljujući *Zakonu o životnom partnerstvu osoba istog spola* (NN 92) iz 2014. godine. Osim toga, jedini kontekst u kojem Istanbulska konvencija spominje pojam braka je prisilni brak, koji mora biti kazneno djelo.

Po zastupljenosti nakon prava homoseksualaca slijedi tema abortusa (3%), iako Konvencija uopće ne spominje pobačaj na zahtjev, nego jedino prisilni pobačaj koji (kao i prisilni brak) treba biti kazneno djelo. Portali, među ostalim, pišu da Konvencija podrazumijeva "iskrivljeno poimanje čovjekova identiteta i promicanje abortusa kao pozitivne društvene pojave" (1.10. 2017.) te da se, osim nasiljem, bavi i „spornim, kontroverznim dijelovima koji se tiču tema poput pobačaja“ (3.10.2017.). S druge strane Konvencija se izričito bavi pitanjima seksualnog uznemiravanja i zlostavljanja, ali ta se tema u jednakoj mjeri kao abortus (3%) povezuje sa sadržajem Istanbulske konvencije. Na začelju liste najpopularnijih tema nalaze se broj prosvjednika, patrijarhat, konzervativna revolucija, nedostatak financijskih sredstava za provedbu Konvencije, te pedofilija koji se spominju u 2% članaka. U medijima se iznosio argument da će se, s obzirom na to da pojam žena u Konvenciji obuhvaća i djevojčice, zapravo negiranjem postojanja djevojčica i dječaka zapravo omogućiti pedofilija. Tu su bojazan najčešće izražavali prosvjednici – jedna prosvjednica ističe da je opasno što Konvencija izjednačava djevojčice i žene jer zbog toga „više neće postojati pedofilija (5.4.), a drugi se boji da će mu „pedofili učiti pedofiliju djecu u školi“ (24.4.). Osim toga, Index, Jutarnji i Tportal prenijeli su (11.4.) izjavu fra Bože Radoša da Istanbulska konvencija podrazumijeva pedofiliju, homoseksualnost i „blud kao takav u normalnom odnosu muškarca i žene.

Među plasiranim dezinformacijama valja istaknuti i tvrdnje da će godišnji troškovi provedbe Konvencije koštati milijardu kuna²⁷, Međutim sredstva za provođenje Istanbulske konvencije osigurana su u sklopu Nacionalne strategije za suzbijanje nasilja u obitelji za razdoblje 2017.-2022.²⁸, za čiju je provedbu 2018. godine iz proračuna izdvojeno oko 70 milijuna kuna, a podjednak je iznos predviđen i za 2019. godinu²⁹. Usporedbe radi, u 2016. godini RH je za religiju izdvojila milijardu i 968 milijuna kuna³⁰.

Dezinformacije o poticanju abortusa, istospolnih brakova, pedofilije i slično mogle su se širiti nenamjerno ili namjerno. Kako objašnjava specijalna izvjestiteljica UN-a za nasilje nad ženama Dubravka Šimonović, u prvom slučaju može se objasniti neznanjem ili nečitanjem Konvencije, a lažne informacije mogle su se plasirati i namjerno kako bi se protiv Konvencije mobilizirali protivnici pobačaja i prava LGBTIQ osoba³¹. Uzrok nenamjernog prenošenja dezinformacija može se potražiti u novinarskoj površnosti, koja je lakša od dubine sadržaja (Miliša i Ćurko, 2010). Osim toga, često nekritičko prenošenje činjenično netočnih argumenata može se objasniti ubrzanim ritmom rada u redakcijama, zbog kojeg ponekad provjera informacija padne u drugi plan. Iako je utvrđivanje istinitosti i točnosti podataka, dokumenata i činjenica temeljno načelo novinarske profesije, kao što Malović (1997: 157) ističe, novinar često „nema vremena čak ni za pisanje teksta, a kamoli za provjeru činjenica“. Osim toga, valja uzeti u obzir i da je kraće teme lakše prenijeti nego duge i složene informacije, a uz to bizarno uvijek privlači više pozornosti od običnoga - generalno gledano najviralniji su oni sadržaji koji izazivaju snažne emocije publike, pri čemu nije važno izaziva li sadržaj pozitivne emocije poput uzbuđenja ili negativne poput ljutnje (Miliša i Ćurko, 2010; Berger i Milkman, 2012).

Ako se podaci promotre u tom kontekstu, onda ni ne čudi što se toliko medijskog prostora davalo činjenično neistinitim argumentima konzervativaca koje Index opisuje kao katoličke fanatike i ekstremiste, a preostala četiri portala kao (nacionalno)vjerske/katoličke

²⁷ <https://www.vecernji.hr/vijesti/hks-snazno-protiv-ratifikacije-istanbulske-konvencije-1234662>

²⁸ Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje od 2017. do 2022. godine (dostupno na: <https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/preuzimanje/dokumenti/Nacionalna%20strategija%20zastite%20od%20nasilja%20u%20obitelji%20za%20razdoblje%20do%202017.%20do%202022.%20godine.pdf>)

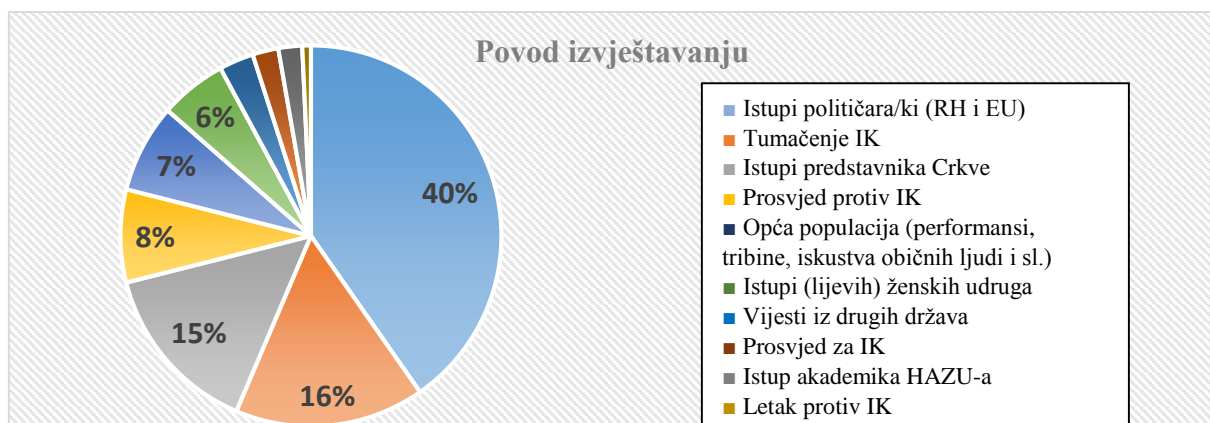
²⁹ Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Sve što trebate znati o Konvenciji Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama (dostupno na: i nasilja u obitelji <https://mdomsp.gov.hr/istanbulska-konvencija/index.html>)

³⁰ Eurostat, Government spending on recreation, culture & religion (dostupno na: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20180912-1?inheritRedirect=true&redirect=%2Feurostat%2F>)

³¹ <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/istine-i-neistine-o-istanbulskoj-konvenciji-sto-zapravo-pise-u-konvenciji-vijeca-europe-o-prevenciji-i-borbi-protiv-obiteljskog-i-nasilja-nad-zenama/6827739/>

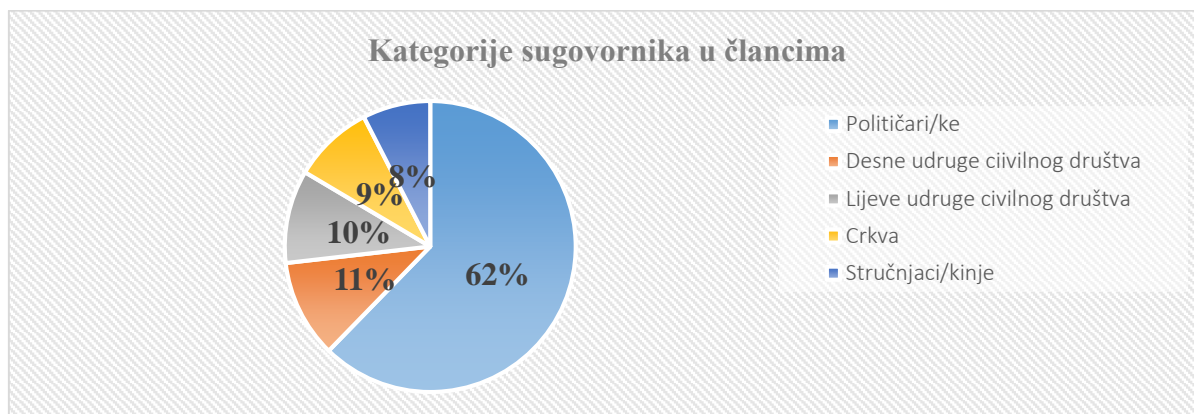
fundamentaliste. Njihove izjave često su prenošene bez ikakve kritičke analize i intervencije, no s različitim preferiranim značenjima s obzirom na svjetonazor publike (npr. Index i Večernji). Naime, unatoč nekim ranijim teorijama (npr. teorija hipodermičke igle), medijska publika nije pasivni konzument informacija koje joj se serviraju, već vijesti razumiju i interpretiraju na individualan način (Malović, 2005). Valja pritom podsjetiti na Malovićevu opasku da vijest mora biti produkt profesionalnog novinarstva temeljenog na znanju, povijesti i idealu služenja istini. Drugim riječima, Malović ističe da se vijest „mora prezentirati objektivno i predstaviti realistično, ne kao produkt prirodnog instinkta“ (Malović, 1997:156). Naime, dezinformacije i lažne vijesti, bile one satirične ili zlonamjerne, u konačnici rezultiraju stvaranjem dojmova utječu na promjenu mišljenja (Kovačić i Baran, 2018).

Najčešći povod izvještavanja o Istanbulskoj konvenciji bili su istupi političara i političarki (46%), zatim tumačenje Konvencije (18%), istupi crkvenih predstavnika i povezanih udruga (17%) te prosvjedi protiv Istanbulske (9%) i istupi opće populacije (performansi, tribine, iskustva običnih ljudi i slično) (9%). (Graf 13)

Graf 13.

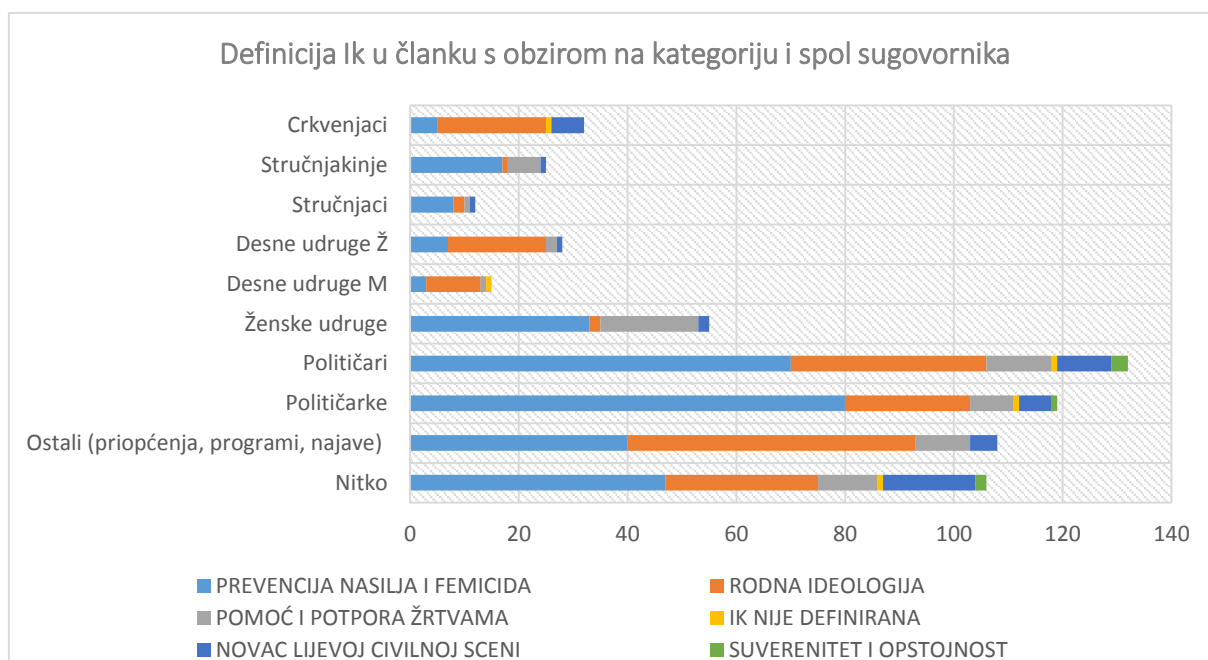
Dakle, javnu raspravu o Istanbulskoj konvenciji diktirali su prije svega istupi političara/ki te nastojanja da se rastumači smisao i svrha Istanbulske konvencije. Velika medijska pozornost pridavana je protivnicima ratifikacije, prvenstveno istupima predstavnika Crkve. Analiziraju li se pojedinačni sugovornici, ispostavlja se da su o Istanbulskoj konvenciji najrjeđe su od svih kategorija govorili stručnjaci i stručnjakinje (Graf 14). Naime, najčešće su prenošeni citati političara i političarki (62% slučajeva), po zastupljenosti slijede predstavnici i predstavnice desne (11%) i lijeve civilne scene (10%), zatim crkveni predstavnici (9%) te u konačnici stručnjaci i stručnjakinje (8%).

Graf 14.

Istraživanjem se nastojalo odgovoriti na pitanje što svaka od navedenih kategorija sugovornika stavlja u prvi plan. Očekivano, stručnjakinje i stručnjaci, političari i političarke te predstavnice lijevih ženskih udruga najčešće su IK prikazivali kao dokument koji znači prevenciju nasilja i/ili femicida, a crkvenjaci te predstavnici i predstavnice konzervativnih kao dokument kojim se uvodi rodna ideologija. (Graf 15)

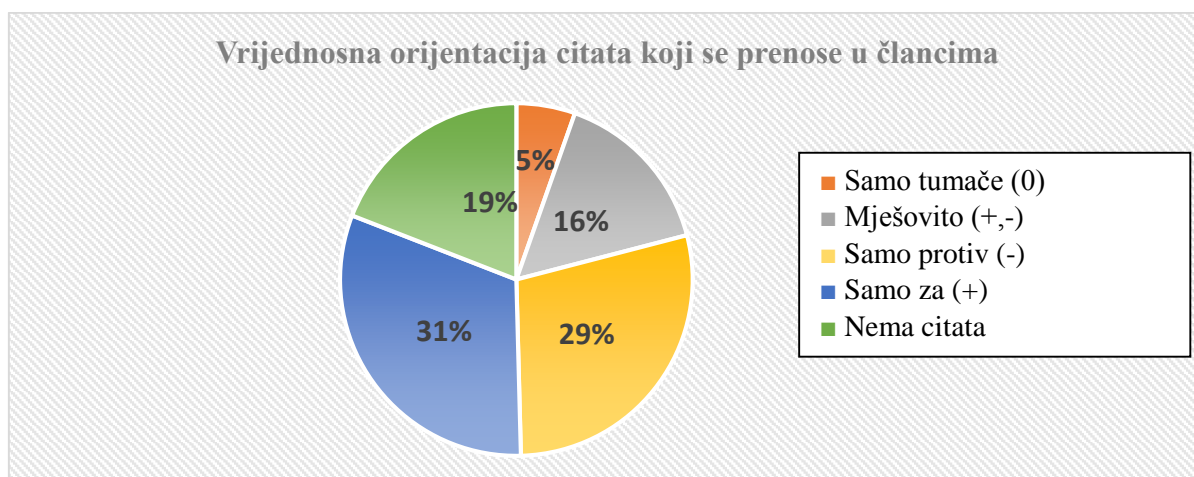
Pri tom valja napomenuti da se u 20% članka ne pojavljuje nijedan sugovornik ni sugovornica, a u takvim je slučajevima Istanbulska je konvencija najčešće opisana kao dokument koji znači prevenciju nasilja i femicida (30%) ili kao dokument kojim se uvodi rodna ideologija (22%). U 20% članaka citirana su ili prenesena priopćenja, programi, najave i neimenovani (anonimni te „grupni“ izvori) izvori, a u tim je slučajevima Konvencija najčešće opisana kao dokument kojim se uvodi rodna ideologija (19%), te dokument koji znači prevenciju nasilja i femicida (14%).

Graf 15.

Dakle, očigledno je da su glavni protivnici ratifikacije bili predstavnici crkve i konzervativnih desnih udruga, dok su političarke te prvenstveno stručnjakinje i predstavnice lijevih ženskih udruga bile glavne zagovornice ratifikacije. Valja istaknuti da su neke od dezinformacija – primjerice onu o ugrožavanju suverenosti – najčešće iznosili političari. Nadalje, tvrdnja da ratifikacije donosi novac lijevoj civilnoj sceni (ženskih udrugama) najčešće su zagovarali crkvenjaci, a uz to se dominantno pojavljivala u člancima u kojima uopće nije bilo sugovornika.

Novinari i novinarki rijetko su uravnoteženo izvještavali o Istanbulskoj konvenciji, odnosno rijetko su prenosili obje strane priče (Graf 16). Naime, u 31% članaka prenesenu su samo riječi pobornika (uključujući priopćenja, najave i programe), a u 29% članaka samo riječi protivnika Istanbulske konvencije. I jedna i druga strana prenesena je u 16% članaka, a citata nema u 19% članka. Pri tom se u člancima drugi sugovornik/ica (ne računajući priopćenja) pojavljuje u 16%, treći u 4%, a četvrti u samo 2% članaka.

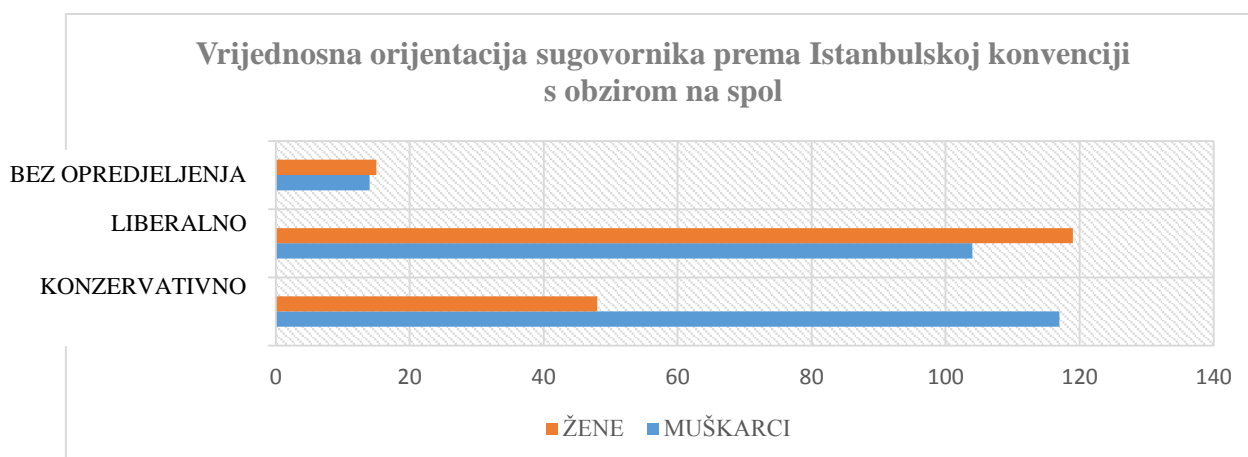

Graf 16.

Osim kroz prikazivanje samo jedne strane priče, netolerantni monolozi (Gavranović, 2006) u izvještavanju o Istanbulskoj konvenciji često su se manifestirali u obliku izjava sugovornika koje se nižu bez ikakve novinarske intervencije ili pitanja, kao i u priopćenjima koja su se prenosila kao gotove vijesti, bez ikakvog konteksta i kritike. Neka od prenesenih priopćenja potpisuju Vlada, HBK, predsjednica Grabar Kitarović, Forum žena SDP-a, Mladež HDZ-a, građanska inicijativa Zaštitimo žene odbacimo (rodnu) ideologiju, Hrvatsko kulturno vijeće... Priopćenja se prenose u 73 članka, pri čemu se u 61% slučajeva radi samo o konzervativnim priopćenjima, u 27% o liberalnim, a u 11% slučajeva prenesena su u istom članku i liberalna i konzervativna. U čak 88% slučajeva novinari su samo prenijeli priopćenja (41 od 45 konzervativnih priopćenja, 17 od 20 liberalnih i 6 od 8 mješovitih). Kao posljedica, u člancima u kojima su prenesena priopćenja u 43% kao dokument kojim se uvodi rodna ideologija, a u 33% slučajeva IK je definirana kao dokument koji prevenira nasilje i femicid. Skoko (2011) ističe da generalno gledano priopćenja, medijske konferencije, izjave i ostali alati odnosa s javnošću postaju sve važniji izvor informacija u procesu proizvodnje vijesti, pri čemu odnose s javnošću opisuje kao struku koja je „bliska novinarstvu, ali se često nalazi na suprotnoj strani“. Naime, PR-ovci zastupaju parcijalne interese, dok bi novinari uvijek trebali predstavljati jedino javni interes (Skoko, 2011), a isti zaključak izvodi i Loeffelholz, koji tvrdi da se „ravnoteža novinarstva i odnosa s javnošću narušava u korist PR-a“ (Gavranović, 2011, prema Loeffelholz).

S obzirom na to da su žrtve obiteljskog nasilja najčešće žene, može se zaključiti da se sadržaj Istanbulske konvencije prvenstveno odnosi na zaštitu prava žena. Stoga je naredni dio istraživanja posvećen zastupljenosti ženskih glasova u izvještavanju o ratifikacije Istanbulske konvencije. Ako sugovornike podijelimo s obzirom na spol, samo muški sugovornici pojavili

su se u 37% članaka , a pretežno muški u još 2%. Samo ženske sugovornice pojavile su se u 21% članaka, a mnogobrojnije od muškaraca bile su u 2% članaka. Sugovornici i sugovornice u podjednakom se broju pojavljuju u samo 8% članaka. Kad se podvuče crta, ispostavlja se da se muškarci pojavljuju u ukupno 202 (42%), a žene u 153 članka (32%), a pri tom su sugovornici češće od sugovornica zastupali konzervativno tumačenje konvencije (Graf 17). Naime, konzervativne vrijednosti proklamirao je svaki drugi sugovornik (50%) i svaka četvrta sugovornica (26%), a liberalne 44% sugovornika i 65% sugovornica. Kao što je već objašnjeno, različiti pogledi na svijet oblikuju se kroz rodnu socijalizaciju, pri čemu Ždralović i Rožajac-Zulčić (2012) posebno naglašavaju različitost muških i ženskih iskustava u patrijarhalnim društvima. Dakle različiti modeli muškog i ženskog pogleda na probleme nisu urođeni nego su rezultat djelovanja različitih društvenih faktora patrijarhalne kulture.

Graf 17.

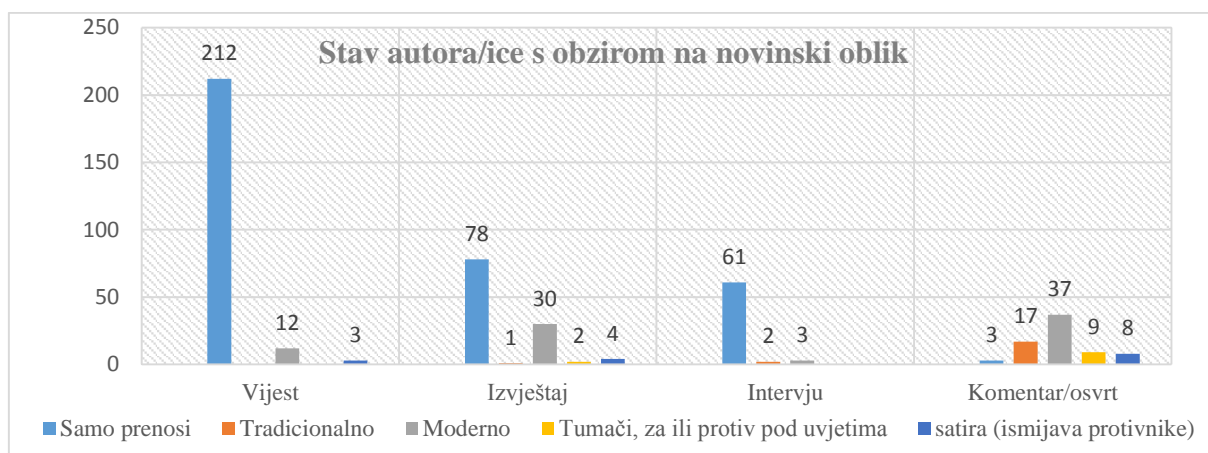
Od petero najčešćih sugovornika/sugovornica samo je jedna žena (predstavica udruge U ime obitelji Željka Markić), a od njih petero čak četvero predstavlja konzervativnu stranu javnosti (osim Markić, HRAST-ovci Ladislav Ilčić i Hrvoje Zekanović te zadarski nadbiskup i predsjednik HBK, Želimir Puljić). Najčešći je sugovornik premijer Andrej Plenković, koji se pojavio u 7% članaka, najčešće na portalu 24sata. Slijede ga Markić (4%), koja je najčešće citirana na Jutarnjem i Ilčić (3%) koji podjednako dominira na Tportalu i Indexu. Zekanović (3%) i Puljić (3%) najčešće se pojavljuje u Indexovim člancima.

Ovu petorku po zastupljenosti od 2% u stopu slijede Rada Borić, Davor Bernardić, Božo Petrov, Sandra Benčić, Kolinda Grabar Kitarović, Marija Puh i Davor Ivo Stier. Preostalih 79 sugovornika u analiziranim člancima pojavilo manje od 10 puta. O Istanbulskoj

je konvenciji u konačnici govorio 31 političar, 18 političarki, 12 biskupa i svećenika, 9 stručnjakinja, 6 stručnjaka, 6 članica ženskih udruga, 4 članice desnih udruga, 3 člana desnih udruga. Izbor sugovornika važan je jer oni u znatnoj mjeri mogu utjecati na značenje preuzeto iz teksta (Macnamara, 2005:17).

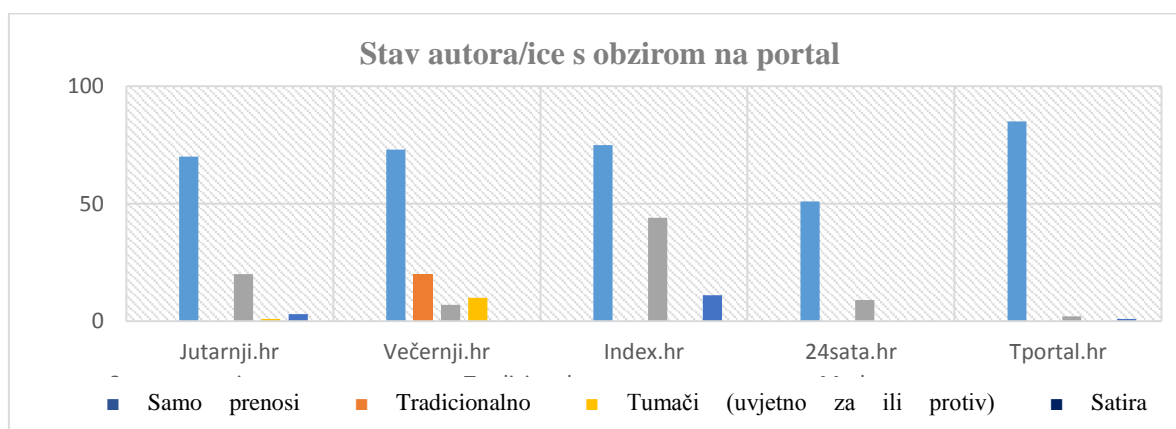
Dakle, muškarci se kao sugovornici pojavljuju u 2 od 5 članaka, a žene u 2 od 6 članaka; pri tom konzervativne vrijednosti zastupa svaki drugi muškarac i svaka četvrta žena. U ulozi sugovornika/ica najrjeđe su se pojavljivale osobe stručne za pitanja povezana s Istanbulskom konvencijom (područje prava, psihologije, sociologije, politologije), a najčešće sugovornici/ice dolaze iz sfere politike. Crkva i povezane udruge znatno su utjecale na tijek rasprave o IK, pa njihovi predstavnici dominiraju među petero najčešćih sugovornika/sugovornica (Željka Markić, Ladislav Ilčić i Hrvoje Zekanović ili Želimir Puljić pojavljuju se u svakom šestom članku s minimalno jednim sugovornikom/icom). Općenito su se crkvenjaci i predstavnici ultrakonzervativnih udruga pojavili kao sugovornici u svakom petom članku u kojem se pojavljuje ijedan sugovornik i pri tom su najčešće IK prikazivali kao dokument kojim se uvodi rodna ideologija, a stručnjakinje, stručnjaci, političari i političarke te predstavnice lijeve civilne scene kao dokument koji znači prevenciju nasilja i /ili femicida. Pri tom valja podsjetiti da su u 2 od 6 članaka prenesenu su samo riječi pobornika, a u 2 od 7 članaka samo riječi protivnika Istanbulske konvencije.

S obzirom na to da jedni novinski oblici podrazumijevaju objektivnost (vijest), a drugi subjektivnost (komentar), valjalo je istražiti kada novinari/ke otkrivaju svoje stavove. Ispostavilo se da su novinari/ke izvještavajući o Istanbulskoj konvenciji, za razliku od načela uravnoteženosti, uglavnom poštovali načelo nepristranosti – stajališta su otkrili u nešto više od četvrtine (27%) članaka, od čega je o komentarima i osvrtima riječ u 40% slučajeva (Graf 18). Komentari su inače od svih žanrova najmanje opterećeni objektivnošću i novinarima daju najviše slobode, a uz to i predstavljaju glavno oruđe u borbi za publiku.

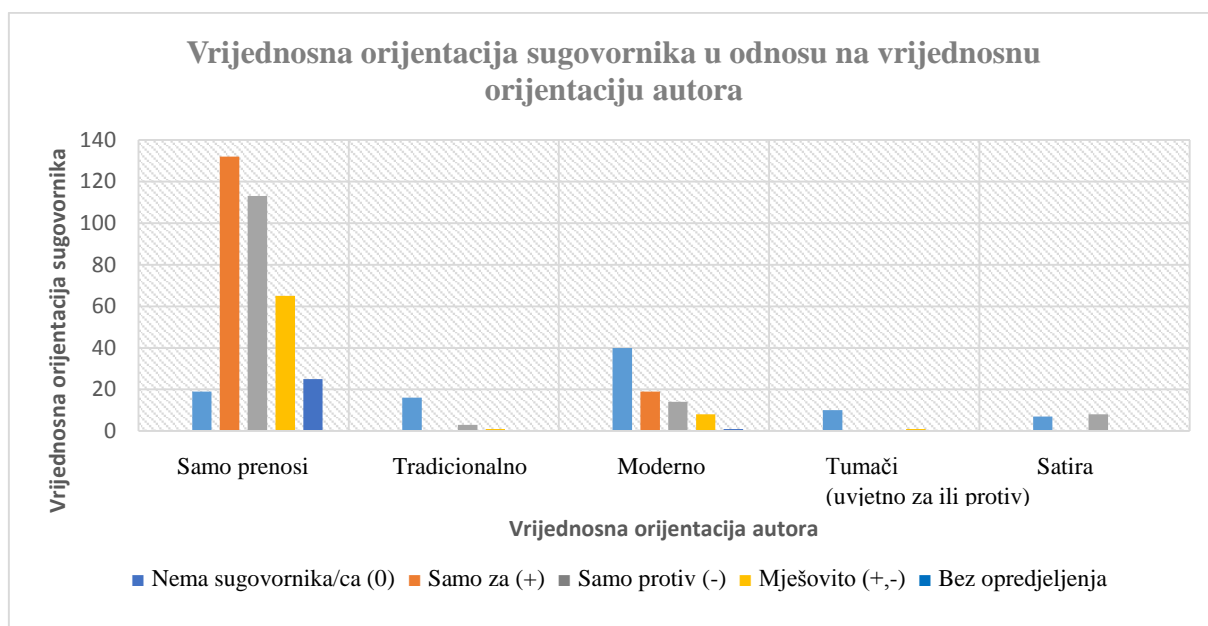
Graf 18.

S obzirom na to da Jutarnji i Index slove kao *lijevi*, a Večernji kao *desni* medij, ovim se istraživanjem željela testirati i ta teza. Pokazalo se da po modernom svjetonazoru autora/ice zaista očigledno prednjače Index i Jutarnji, dok su tradicionalni stavovi novinara/ki najčešći bili upravo na Večernjem listu (Graf 19). S druge strane, može se zaključiti da je najnepristraniji medij u slučaju izvještavanja o Istanbulskoj konvenciji bio Tportal.

Graf 19.

U globalu, moderni svjetonazor novinari/ke su zagovarali četiri puta češće od tradicionalnog, pri čemu je u potonjem slučaju 85% slučajeva riječ o komentarima i osvrtima. S obzirom na to da je uglavnom riječ o komentarima i osvrtima, u člancima u kojima novinari zastupaju tradicionalni svjetonazor ili uopće nema izjava ili se prenose samo riječi protivnika (Graf 20). S druge strane, u manje od polovice članaka (45%) u kojima novinari/ke otkrivaju moderni svjetonazor riječ je o komentarima i osvrtima, pa zato takvi članci češće uključuju sugovornike. Pritom najčešće prenose samo riječi zagovornika Istanbulske konvencije (23%) ili samo riječi protivnika ratifikacije (17%). (Graf 20).

Graf 20.

Izvještavajući o Istanbulskoj konvenciji, novinari/ke su „izabrali stranu“ u manje od trećine članaka. Od ukupno 482 analizirana članka, novinari/ke su se opredijelili za konzervativni svjetonazor u otprilike 5%, a za moderni u 22% članaka. S druge strane, podjednako često u člancima su prenošene samo riječi zagovornika (31%) ili samo riječi protivnika (29%) Istanbulske konvencije. Pri tom su se kao predstavnici konzervativnog svjetonazora iskristalizirali muški sugovornici, koji su se dvostruko češće od žena protivili ratifikaciji Istanbulske konvencije.

7. ZAKLJUČAK

Provedenom kvantitativnom analizom sadržaja potvrđeno je pet od šest postavljenih hipoteza. Za početak, ustanovljena je dominantno pozitivna vrijednosna orijentacija (54%) članaka prema Istanbulske konvenciji te dominantno negativna vrijednosna orijentacija prema pojmu roda (38%). Pri tom je važno napomenuti da, iako konzervativci diljem svijeta odbacuju pojam roda shvaćajući ga pritom kao nametnutu zamjenu za pojam spol, još od prošlog stoljeća pojam roda predmet je niza znanstvenih istraživanja, a u međuvremenu je postao i sastavni dio međunarodnog prava.

Za razliku od roda i rodne jednakosti, pojam rodna ideologija ne koristi se nigdje osim u konzervativnim krugovima predvođenim Crkvom. Unatoč tome, izvještavajući o ratifikaciji Istanbulske konvencije koja se prvenstveno bavi temom nasilja nad ženama i u obitelji, čak 7 od 9 članaka bavila se pitanjem rodne ideologije. Pri tom valja u obzir uzeti i činjenicu da su političari sudjelovali i nastojali profitirati iz svjetonazorske debate, u kojoj je mobilizaciju protiv liberalnih vrijednosti potpirivao i sam premijer Plenković, kao glavni zagovornik ratifikacije, primjerice izjavivši da je Konvencija "napisana i sročena obazrivo, precizno, na način da bude prihvaćena i da odagna strahove onih koji se *opravdano* boje". Nadalje, potvrđena je i treća hipoteza prema kojoj se u izvještavanju o Istanbulske medijski prostor dominantno daje muškarcima. Samo sugovornici pojavili su se u 37%, a isključivo sugovornice u 21% članaka. Muška dominacija vidljiva je, dakle, čak i kada se raspravlja o ženama – ustanovljeno je, naime, da su žene češće od muškaraca žrtve obiteljskog nasilja, a osim toga i dalje se svakodnevno, što u javnoj što u privatnoj sferi, susreću s nizom rodni nejednakosti. Točnom se ispostavile i hipoteza koja tvrdi da su muškarci u odnosu na žene češće konzervativno opredijeljeni. Naime, konzervativne vrijednosti proklamirao je svaki drugi sugovornik (50%) i svaka četvrta sugovornica (26%), a ti su rezultati u skladu sa zaključcima ranijih istraživanja, prema kojima muškarci generalno zauzimaju tradicionalni pristup kad je riječ o statusu i pravima žena. Osim toga, potvrđena je i hipoteza koja tvrdi da se dominantan medijski prostor daje istupima predstavnika Crkve i konzervativnih desnih udruga nego li stručnim osobama. Naime, stručnjaci i stručnjakinje pojavili su se u 8%, a crkvenjaci u 9% članaka, pri čemu valja napomenuti da su se stručne osobe najrjeđe od svih kategorija pojavljivale u ulozi sugovornika/ca.

Od postavljenih šest hipoteza opovrgnuta je jedino ona prema kojoj se medijski prostor

dominantno daje konzervativcima. Naime, u 31% članaka prenesenu su samo riječi pobornika, a u 29% članaka samo riječi protivnika Istanbulske konvencije.

Histerija oko rodne ideologije u Istanbulskoj konvenciji možda se nije mogla u potpunosti izbjeći, ali se zasigurno mogla ublažiti da su mediji pravovremeno informirali javnost o pitanjima rodne ravnopravnosti i rodno utemeljenog nasilja. Umjesto toga, izvještavajući o Istanbulskoj konvenciji mediji su nerijetko prenosili dezinformacije o sadržaju i svrsi Istanbulske konvencije, povezujući je s pitanjima koja se u drugačijem kontekstu spominju ili se uopće ne spominju u Konvenciji - promjena spola, prava homoseksualaca, pedofilija, promicanje pobačaja, rodne anarhije i ideologije. Medijsko izvještavanje o Istanbulskoj konvenciji i tzv. rodnoj ideologiji reflektirala je nerazumijevanje konceptata obuhvaćenih dokumentom te opću neosvijestenu o problemu rodne ravnopravnosti i uopće pitanju roda.

Istanbulska konvencija predstavlja pravni okvir koji omogućava sustavnu borbu protiv nasilja nad ženama i u obitelji, ali bez ikakve sumnje sama ratifikacija Konvencije neće ni na koji način promijeniti crne statistike dok god se s rodnom neravnopravnosti i posljedičnim rodno utemeljenim nasilje društvo ne suoči na svim razinama, dakle i u privatnoj i javnoj sferi. U hrvatskoj demokraciji rodna se ravnopravnost razočaravajuće malo odmakla od socijalističke, deklarativne rodne ravnopravnosti i tako će biti sve dok kao društvo ne postanemo svjesni činjenice da borba za rodnu jednakost nije napad na tradiciju, nego napad na nejednakosti koje su postale dio tradicije.

8. POPIS LITERATURE

Knjige

1. Aronson, E., Wilson, T. D., Akert, R. M., Franc, R., Kamenov, Ž., Šakić, M., & Šakić, V. (2005). *Socijalna psihologija*. Mate.
2. Barilar, V. (Ed.). (2000). *Aktivistkinje: kako 'opismeniti' teoriju*. Centar za ženske studije.
3. de Beauvoir, S. (1953). *The second sex* (p. 105). New York: Vintage books
4. Brautović, M. (2011) *Internet kao novinarski izvor*, Dubrovnik
5. Butler, J. (1990) *Gender trouble. Feminism and the subversion of identity*. New York: Routledge.
6. Butler, J. (2004). *Undoing gender*. Routledge.
7. Butler, J. (2011). *Bodies that matter: On the discursive limits of sex*. Routledge.
8. Cameron, D. (1997.) *Theoretical Debates in Feminist Linguistics: Questions of Sex and Gender*. *Gender and Discourse*. Ur. Ruth Wodak. London: prema Mathieu, N. C. (1992). *L'Anatomie politique 2. Usage, déréliction et résilience des femmes*. Lectures, Les livres.
9. Cohen, S. (2011) *Folk devils and moral panics*. Routledge
10. Croteau, D. i Hoynes, W. (1999). *Democracy and a free press*. U: W. Grover and J. Peschek, eds., *Voices of Dissent 3rd ed*. New York: Longman. 58-65.
11. Denzin, N. K. (1978). *The research act: A theoretical introduction to sociological methods*. New York: Praeger
12. Foucault, M. (1990). *The history of sexuality: An introduction, volume I*. Trans. Robert Hurley. New York: Vintage.
13. Freedman, E. (2007). *No turning back: The history of feminism and the future of women*. Ballantine Books.
14. Gavranović, A. (2011) *Oglašavanje Zašto su ogласi krvotok medija?* U: Zrinjka Peruško (ur.), *Uvod u medije, prema Weber. M.*
15. Gross, M. i Szabo, A. (1992). *Prema hrvatskome građanskom društvu : Društveni razvoj u civilnoj Hrvatskoj i Slavoniji šezdesetih i sedamdesetih godina 19. stoljeća*. Zagreb: Globus.
16. Hasanagić, J. (2012) *Čitanka LGBT ljudskih prava 2. dopunjeno izdanje*
17. Horvat, L. (2013) *Figura domaćice u šezdesetima : knjiga za svaku ženu*; Quorum. 4/5/6
18. Hrabar, D. (2018) *'Istanbulska konvencija i zamke rodne perspektive'*
19. Kalanj, R. (2010) *Ideologija, utopija, moć*. Naklada Jesenski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo, Zagreb
20. Kessler, S. J., & McKenna, W. (1985). *Gender: An ethnomethodological approach*. University of Chicago Press.
21. Kruks, S. (2001). *Retrieving experience: Subjectivity and recognition in feminist politics*. Cornell University Press.
22. Lamza Posavec, V. (2006) *Metode istraživanja u novinarstvu*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti.
23. Leburić, A., Kučer, M., Raić, N. (2009) *Žene : društvene uloge i statusi : (socio-pravno istraživanje)* Domine

24. Leinert Novosel, S. (1999) *Žena na pragu 21. stoljeća: između majčinstva i profesije*. Zagreb: Ženska grupa TOD.
25. MacKinnon, C. (1987) *Feminism Unmodified: Discourses on Life and Law*, New York, Routledge
26. Malović, S. (2005). *Osnove novinarstva*. Golden marketing, Zagreb
27. Millett, K. (2016). *Sexual politics*. Columbia University Press. , prema Louis Wirth, "Problems of Minority Groups," in *The Science of Man in the World Crisis*, ed. by Ralph Linton (New York, Appleton, 1945), p. 347.
28. Pateman, C. (1988). *The sexual contract*. Polity Cambridge
29. Peruško, Z. (ur.) (2011) *Uvod u medije*, Uvod u medije, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb 203-218.
30. Prelog, N. (2011). *Novi mediji i novinstvo na internetu*. U: Zrinjka Peruško (ur.), *Uvod u medije*, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb 203-218.
31. Rubin, G. (1984). *Thinking sex: Notes for a radical theory of the politics of sexuality*. *Social perspectives in Lesbian and Gay Studies; A reader*, 100-133.
32. Scott, J. W. (2003). *Rod i politika povijesti*. Ženska infoteka.
33. Sedgwick, E. K. (2007). *Epistemology of the Closet*. *Cadernos Pagu*, (28), 19-54.
34. Skoko, B. *Mediji i osnosi s javnošću - međusobna potpora ili prijatnja?* U: Zrinjka Peruško (ur.), *Uvod u medije*
35. Štulhofer, A. (2000). *The rise of essentialism and the medicalization of sexuality*. *Acta medica Croatica*, 53, 141-149.
36. Tkalac Verčić, A., Sinčić Ćorić, D. i Pološki Vokić, N. (2010) *Priručnik za metodologiju istraživačkog rada (kako osmisliti, provesti i opisati znanstveno i stručno istraživanje)*, Zagreb: M.E.P.
37. Tomić-Koludrović, I., Petrić, M., & Derado, A. (2017.). „Privatni patrijarhat“ u post-tranzicijskom razdoblju: mikro-diskursi o rodnoj podjeli rada u kućanstvu U: *Struktura i dinamika društvenih nejednakosti-VI. nacionalni sociološki kongres Hrvatskog sociološkog društva*.
38. Vidmar Horvat, K. (2017). *Imaginarna majka : rod i nacionalizam u kulturi 20. stoljeća* Zagreb : Sandorf
39. Višnjčić, J. i Miroslavljević, M. (2008) *Problem reprezentacije roda u medijima*. Neko je rekao feminizam. Beograd: Heinrich Böll Stiftung (Regionalna kancelarija za Jugoistočnu Evropu)
40. Wood, J. T. (2011). *Gendered lives: Communication, gender, and culture*. Belmont, CA: Wadsworth
41. Yuval-Davis, N. (2004). *Rod i nacija*. Zagreb: Ženska kinoteka.

Članci

1. Bartolac, A., & Kamenov, Ž. (2013). *Percipirana raspodjela obiteljskih obveza među partnerima i doživljaj pravednosti u vezi*. *Sociologija i prostor*, 51(1).
2. Benković, V., & Balabanić, I. (2010). *Analiza sadržaja najposjećenijih hrvatskih internetskih portala*. *Medijska istraživanja: znanstveno-stručni časopis za novinarstvo i*

- medije*, 16(2), 43-57., prema McQuail, D., (1983) *Mass Communication Theory: An Introduction*. London: Sage Publications. (dostupno na: [https://firstmonday.org/ojs/index.php/fm/article/view/1280/1200%20\(accessed%2012%20November2009\)](https://firstmonday.org/ojs/index.php/fm/article/view/1280/1200%20(accessed%2012%20November2009)))
3. Berg, D. M. (1972). Rhetoric, reality, and mass media. *Quarterly Journal of Speech*, 58(3), 255-263.
 4. Berger, J. i Milkman, K. L. (2012) What Makes Online Content Viral?. *Journal of Marketing Research*: April 2012, Vol. 49, No. 2, pp. 192-205.
 5. Cameron, D. (2011). Great divides: sex/gender, power and public language. *5th BAAL Gender and Language Special Interest Group Event (GaLSig): Gender and Language in the Public Space*. Tuesday 20th September 2011.
 6. Car, V., Leaković, K., Stević, A., & Stipović, J. (2017). Žene i muškarci u televizijskim vijestima: glasovi nejednake vrijednosti. *Medijska istraživanja: znanstveno-stručni časopis za novinarstvo i medije*, 23(1), 73-100., prema Hermes, J. (2012) Žene i novinari/novinarke imaju prednost. Zagreb: Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH
 7. Cerjan-Letica, G. (1985). Feministički pokret—organizacija, oblici i sadržaj borbe. *Revija za sociologiju*, 15(3-4), 167-182.
 8. Dautbegović-Bošnjaković, S. (2013) Zaboravljena dimenzija rata u BiH - vojnkinje, U: Arsenijević, D., Flessenkemper, T. (2013) *Kojeg je roda sigurnost?* (pp. 213-235). Sarajevo Open Centre (dostupno na: http://soc.ba/site/wp-content/uploads/2013/02/Kojeg-je-roda-sigurnost_WEB_bos.pdf)
 9. Dimitrijević, S., Janeš, D., & Miljuš, M. (2016). Pravna regulativa obiteljskog nasilja i neosjetljivost institucija prema ženama žrtvama nasilja. *Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja*, 50(100.), 95-122.
 10. Dolenc, D. (2014). Zašto SDP-ova vlada nije socijaldemokratska?. *Političke analize*, 5(20), 33-38., prema Judt, T. (2011). *Ill Fares the Land*
 11. Galić, B. (2006). Stigma ili poštovanje? Reproductivni status žena u Hrvatskoj i šire. *Revija za sociologiju*, 37(3-4), 149-164.
 12. Gavranović, Ante (2006) Zašto ne razgovaramo o eroziji profesije, *Novinar* (3): 4-5.
 13. Gough, K. (1975) The origin of the family. In Rayna R. Reiter, ed., *Toward an Anthropology of Women*. New York: Monthly Review: 52.
 14. Grbeša, M., & Tomičić, T. (2014). Izbori za Europski parlament u hrvatskim medijima: analiza sadržaja izvještavanja tiska o europskim izborima 2013. u Hrvatskoj. *Medijske Studije*, 5(9), 19-42., prema Holsti, Ole. R. (1969) *Content Analysis for the Social Sciences and Humanities*. Reading: AddisonWesley.
 15. Heffer, H. (2007). Biološka i društvena kategorija roda u rodnoj teoriji i rodna teorija stereotipa. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*: Zagreb, knj, 33, 165-175.
 16. Hsieh, H. F., & Shannon, S. E. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative health research*, 15(9), 1277-1288.
 17. Janušić, J. (2008). Analiza srednjoškolskih udžbenika za hrvatski jezik i književnost: primjer rodnog čitanja. *Metodički ogledi*, 27 (1), 61, 80.
 18. Jarić, V. *Kojeg je roda bezbednost?*. U: U: Arsenijević, D., Flessenkemper, T. (2013) *Kojeg je roda sigurnost?* (pp. 49-789 Sarajevo Open Centre (dostupno na: http://soc.ba/site/wp-content/uploads/2013/02/Kojeg-je-roda-sigurnost_WEB_bos.pdf)

19. Kalanj, R. (1995). Kulturna tranzicija. *Revija za sociologiju*, 26(3-4), 231-240.
20. Kaljević, M. (1972) Neke mogućnosti primene analize sadržaja, *Sociologija*, Vol. XIV, No. 2: 215-229
21. Kamenov, Ž., & Galić, B. (Eds.). (2011). Rodna ravnopravnost i diskriminacija u Hrvatskoj: istraživanje" Percepcija, iskustva i stavovi o rodnoj diskriminaciji u Republici Hrvatskoj". Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
22. Kamenov, Ž., Huić, A., & Jugović, I. (2011). Uloga iskustva rodno neravnopravnog tretmana u obitelji u percepciji, stavovima i sklonosti rodnoj diskriminaciji. *Revija za socijalnu politiku*, 18(2), 195-215
23. Knežević, Đ. (2012). Femme fatale with five children. An analysis of primary school history textbooks from the gender perspective. *Politička misao: časopis za politologiju*, 49(2), 73-96.
24. Kovačić, S., & Baran, T. (2018). New media—generator of new manipulation techniques. *Hum : časopis Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru*, 13/19 (dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=310647)
25. Lamza Posavec, V. i Rihtar, S. (2003) Neke osobine publike informativno političkog tiska, *Društvena istraživanja* 12 (6): 927-956.
26. Leinert Novosel, S. (2004). Politika zapošljavanja žena. *Politička misao: časopis za politologiju*, 40(3), 103-127.
27. Leinert Novosel, S. (2018). Društveni položaj žena u Republici Hrvatskoj: žena i obitelj (1999.–2016.). *Politička misao: časopis za politologiju*, 55(1), 53-72.
28. Macnamara, J. R. (2005). Media content analysis: Its uses, benefits and best practice methodology. *Asia Pacific Public Relations Journal*, 6(1), 1.
29. McCombs, M. E., & Shaw, D. L. (1972). The agenda-setting function of the mass media. *Public Opinion Quarterly*, 36, 176-187.
30. Malović, S. (1997) Profesionalizam—preduvjet objektivnog i poštenog novinarstva. *Politička misao*, 34 (4): 151 – 165.
31. Majstorović, D., & Vilović, G. (2017). Zastupljenost i način prikazivanja žena na naslovnica hrvatskih dnevnih novina: u službi promicanja rodnih stereotipa?. *Medijske studije*, 8(16), 22-23
32. Mihaljević, D. (2016). Feminizam—što je ostvario?. *Mostariensia: časopis za humanističke znanosti*, 20(1-2), 149-169.
33. Milinkov, S. (2014). Medijska prezentacija žena pedesetih godina prošlog veka u Jugoslaviji: retradicionalizacija društva vs. emancipacije na primeru Autonomne pokrajine Vojvodine. *Narodna umjetnost: hrvatski časopis za etnologiju i folkloristiku*, 51(2), 173-190.
34. Miliša, M i Ćurko, B. (2010) „Odgoj za kritičko mišljenje i medijska manipulacija”, *Medianali – međunarodni časopis za pitanja medija, novinarstva, masovnog komuniciranja i odnosa s javnostima*, Dubrovnik, god. iv. (2010) br. 7., str. 57. – 73.
35. Milivojević, S. (2001). Javnost i ideološki efekti medija. *Reč: Časopis za književnost i kulturu, i društvena pitanja*, 64(10), 151-213.
36. Money, J. (1973). Gender role, gender identity, core gender identity: Usage and definition of terms. *Journal of the American Academy of Psychoanalysis*, 1(4), 397-402. (dostupno

- na:
<https://guilfordjournals.com/doi/abs/10.1521/jaap.1.1973.1.4.397?journalCode=jaap.1>)
37. Musulin, D. (2015). Europski uhidbeni nalog i uloga zastare u postupku predaje: kritički osvrt na sudsku praksu iz teorijskog i praktičnog kuta. *Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja*, 48(97.), 81-106. , prema: Vidaković Mukić, M. Op. cit., 2006., str. 977.
 38. Penezić, Z., & Šunjić, M. (2013) Mediji, ženska rodna uloga i rodni stereotipi. *Kultura Komuniciranja*, 77. (dostupno na: <https://ff.sum.ba/sites/default/files/casopisi/Kultura%20Komuniciranja%20br%202.pdf#page=77>)
 39. Pišković, T. (2018). Jezične rodne ideologije u hrvatskim ženskim časopisima prve polovice 20. stoljeća. *Suvremena lingvistika*, 44(86), 291-327.
 40. Radelj, P.M. (2017.) Protiv nasilja nad naravi, ženom i obitelji – očitovanje u javnu raspravu o potvrđivanju Istanbulske konvencije. *Obnova* 98-112. (dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=306046)
 41. Radovan Burja, M. (2013). M. Wollstonecraft o odgoju žena kao dio doprinosa feminističkih shvaćanja filozofiji odgoja. *Magistra Iadertina*, 8(1.), 37-47.
 42. Ravlić, S. (2002). Politička ideologija: preispitivanje pojma. *Politička misao: časopis za politologiju*, 38(4), 146-160.
 43. Rowling, M. (2002). Europe crawls ahead. *Cornparnrfre Politicr Annual PAirnLr a-)/04 (New York: MCGraw Hill, 2004), 13.*
 44. Rupčić, D. (2018). Značenje pojma rod i njegova primjena u hrvatskom pravnom poretku. *Crkva u svijetu: Crkva u svijetu*, 53(2), 169-194.
 45. Stone, A. (2004). Essentialism and anti-essentialism in feminist philosophy. *Journal of Moral Philosophy*, 1(2), 135-153.
 46. Šimić, A (2011). Rodna dihotomija distribucije nezaposlenosti u vrijeme ekonomske krize u Hrvatskoj. *Praktični menadžment, stručni časopis za teoriju i praksu menadžmenta*, (2), 2: 34-39.
 47. Šinko, M. (2018). Nastanak i formativno razdoblje feminističkog pokreta u Sloveniji i Hrvatskoj. *Političke analize*, 9(33-34), 44-49.,
 48. Tomić-Koludrović, I., & Petrić, M (2004). Identities on the net: Gender and national stereotypes on croatian broad-reach portals. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 13(72-73), 803-823.
 49. Trupković, Ž. (2008). Prikaz žena u udžbenicima povijesti za osnovnu školu iz 1997. i 2007. godine. *Povijest u nastavi*, 6(12 (2)), 177-193.
 50. Van Zoonen, L. (2006). The personal, the political and the popular: A woman's guide to celebrity politics. *European journal of cultural studies*, 9(3), 287-301, prema Kruks, S. (2001) S. (2001) Retrieving Experience: Subjectivity and Recognition in Feminist Politics. Ithaca, NY: Cornell University Press.
 51. Wagner, J., Škrlec, I., Štibi, S., Viljetić, B., Pušeljić, S., Stipoljev, F., & Heffer-Lauc, M. (2007). Sindrom potpune neosjetljivosti na androgene. *Medicinski vjesnik*, 39(1-4)), 35-44.
 52. West, C., & Zimmerman, D. H. (1987). Doing gender. *Gender & society*, 1(2), 125-151. (dostupno na:

- <http://homes.lmc.gatech.edu/~cpearce3/ResearchPapers/West%20and%20Zimmerman,%20Doing%20Gender.pdf>)
53. Woolard, K. A. (1998). Introduction: Language Ideology as a Field of Inquiry. Bambi B. Schiefelin, Kathryn A. Woolard i Paul V. Kroskrity, ur. *Language Ideologies. Practice and Theory*. New York: Oxford University Press, 3–47.
 54. Yuval-Davis, N. (2003). Nationalist projects and gender relations. *Narodna umjetnost*, 40(1), 9-36.
 55. Ždralović, A., & Rožajac-Zulčić, M. (2012). Ženski mirovni aktivizam i njegov utjecaj na mir i sigurnost. U: Zaharijević, A. (ur.): *Neko je rekao feminizam*, 390-415.
 56. Župan, D. (2009). Foucaultova teorija moći i kritika pojma rod. *Časopis za suvremenu povijest*, 41(1), 7-24.

Internetski izvori

1. Deloitte (2019) Žene u poslovnom svijetu (dostupno na: https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/hr/Documents/about-deloitte/hr_Zene_u_poslovnom_svijetu_2019.pdf)
2. Državni zavod za statistiku RH (2018) Žene i muškarci u Hrvatskoj 2018., (dostupno na: <https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Žene%20i%20muškarci%20u%202018.pdf>)
3. Državni zavod za statistiku (2019), Živorodeni prema spolu i mjesecu rođenja (dostupno na: https://www.dzs.hr/App/PXWeb/PXWebHrv/Selection.aspx?px_path=Stanovništvo__Vitalna%20statistika__Rođeni&px_tableid=SV112.px&px_language=hr&px_db=Stanovništvo&rxid=05a47267-8fe0-4924-a0b5-67b5fddaa056)
4. Eurostat (2019) Internet use by individuals (dostupno na: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/tin00028>)
5. Hermes, J. (2012) Žene i novinari/novinarke imaju prednost. Zagreb: Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH (dostupno na: https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/images/pdf/Publikacija%20Žene%20i%20novinari_novinarke%20imaju%20prednost.pdf)
6. HRT, Leksikon radija i televizije (dostupno na: https://obljetnica.hrt.hr/static/doc/hrt_leksikon.pdf)
7. Hrvatska enciklopedija (dvospolnost) (dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=16804>)
8. Hrvatsko strukovno nazivlje, Struna (analiza sadržaja) (dostupno na: <http://struna.ihjj.hr/naziv/analiza-sadrzaja/25628/>)
9. Inglehart, R., C. Haerpfer, A. Moreno, C. Welzel, K. Kizilova, J. Diez-Medrano, M. Lagos, P. Norris, E. Ponarin & B. Puranen et al. (ur.) (2014.) *World Values Survey: All Rounds - Country-Pooled Datafile Version*: (dostupno na: <http://www.worldvaluessurvey.org/WVSDocumentationWVL.jsp>. Madrid: JD Systems Institute)

10. International Federation of Journalists, Declaration of Principles on the Conduct of Journalists (dostupno na: <https://www.ifj.org/who/rules-and-policy/principles-on-conduct-of-journalism.html>)
11. Klasnić, K. (2017). Utjecaj rodne podjele obiteljskih obveza i kućanskih poslova na profesionalni život zaposlenih žena.: Pravobranitelj/ica za ravnopravnost spolova (dostupno na: http://rec.prs.hr/wp-content/uploads/2018/01/Brosura_prijelom_finalno_web.pdf)
12. Kuća ljudskih prava Zagreb (2018a) Ljudska prava u Hrvatskoj, pregled stanja u 2017 godini (dostupno na: <http://tris.com.hr/wp-content/uploads/2018/03/Ljudska-prava-u-Hrvatskoj-pregled-stanja-u-2017.-godini.pdf>)
13. Kuća ljudskih prava (2018b) Priopćenje za medije povodom Međunarodnog dana ljudskih prava: Ljudska prava danas su ugrožena i većini (dostupno na: <http://www.kucaljudskihprava.hr/2018/12/10/priopcenje-za-medije-povodom-medunarodnog-dana-ljudskih-prava-ljudska-prava-danas-su-ugrozena-i-vecini/>)
14. Kudrić, Ž. (2015) Povratak nasilničkog ponašanja kao samostalnog kaznenog djela i utjecaj na prekršajni sustav, ius-info.hr (dostupno na: <http://www.iusinfo.hr/DailyContent/Topical.aspx?id=24245>)
15. Ljubičić, V. (2016) Izvješće o radu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2015. godinu (dostupno na: <https://www.prs.hr/attachments/article/1923/Izvješće%20o%20radu%20Pravobraniteljice%20za%20ravnopravnost%20spolova%20za%202015.pdf>)
16. Ljubičić, V. (2018) Izvješće o radu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2017. godinu (dostupno na: http://www.prs.hr/attachments/article/2404/IZVJE%C5%A0%C4%86E_O_RADU_ZA_2017.pdf)
17. M.V. (2018) Pogledajte kako je Plenković objasnio zašto treba ratificirati Istanbulsku (dostupno na: <https://www.index.hr/vijesti/clanak/pogledajte-kako-je-plenkovic-objasnio-zasto-treba-ratificirati-istanbulsku/1038001.aspx>)
18. MUP (2018a) Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2017. godini (dostupno na: <https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2018/Travanj/Statisticki%20pregled%202017.pdf>)
19. MUP (2018b) Pregled osnovnih pokazatelja javne sigurnosti u Republici Hrvatskoj 2008. – 2017. (dostupno na: <https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2018/2008-2017-hr.pdf>)
20. MUP (2019) Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2018. godini (dostupno na: <https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2018/Statisticki%20pregled%20temeljnih%20sigurnosnih%20pokazatelja%20i%20rezultata%20rada%20u%202018.%20godini.pdf>)
21. Odluka o proglašenju zakona o potvrđivanju Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, NN 3/2018 (dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2018_05_3_27.html)

22. Odbor za uklanjanje diskriminacije žena (2015) Zaključne primjedbe o Četvrtom i petom periodičnom izvješću za Hrvatsku CEDAW-a (dostupno na: <https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/images/pdf/CEDAW%20Zaključne%20primjedbe%20o%204.%20i%205.%20periodičnom%20izvješću%20za%20Hrvatsku%2028.7.2015.pdf>)
23. Pauček Šljivak, M. (2018) Napadi na žene u Hrvatskoj sve su brutalniji i sve češće završavaju smrću (dostupno na <https://www.index.hr/vijesti/clanak/analiza-slucajeva-obiteljskog-nasilja-u-hrvatskoj-pokazala-nasilje-nad-zenama-sve-brutalnije-sa-smrtnim-ishodom/1036545.aspx>)
24. Pravilnik o znanstvenim i umjetničkim područjima, poljima i granama (dostupno na: <https://www.dzs.hr/hrv/important/obrasci/08-obrazovanje/obrasci/klasifikacija%20podrucja%20znanosti.pdf>)
25. Ured pučke pravobraniteljice i CMS (2017) Istraživanje o stavovima i razini svijesti o diskriminaciji i pojavnim oblicima diskriminacije 2016 (dostupno na: <http://ombudsman.hr/hr/zas/publikacije/send/68-publikacije/1031-istrazivanje-o-stavovima-i-razini-svijesti-o-diskriminaciji-i-pojavnim-oblicima-diskriminacije-2016>)
26. Schmidichen, T. (2017) Egipatski korijeni feminizma (dostupno na: <https://www.libela.org/prozor-u-svijet/8510-egipatski-korijeni-feminizma/>)
27. Sigurno mjesto, Rad na prevenciji i suzbijanju nasilja (dostupno na: <http://www.sigurnomjesto.hr/rad-na-prevenciji-i-suzbijanju-nasilja/statistika/>)
28. Svjetska zdravstvena organizacija (dostupno na: <http://www.who.int/gender-equity-rights/understanding/gender-definition/en/>;
https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/sexual/en/)
29. Terzić, J. (2019) Kako nastaju muškarci, žene, spolovi između, gejevi? (dostupno na: <https://www.index.hr/vijesti/clanak/kako-nastaju-muskarci-zene-spolovi-izmedju-gejevi/2050949.aspx>)
30. Tešija, J. (2015) Rodna uravnoteženost u procesima ekonomskog odlučivanja - društvene i ekonomske prednosti, Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova RH (dostupno na: http://staklenilabirint.prs.hr/wp-content/uploads/2014/08/rodna_uravnotezenost_u_procesima_ekonomskog_odlucivanja_web.pdf)
31. Ured za ravnopravnost spolova (2018) Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja. Zagreb (dostupno na: <https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Biblioteka%20ONA/Protokol%20o%20postupanju%20u%20slučaju%20seksualnog%20nasilja%202018.pdf>)
32. Ustavni sud RH (2014) The consolidated text of the Constitution of the Republic of Croatia (dostupno na: https://www.usud.hr/sites/default/files/dokumenti/The_consolidated_text_of_the_Constitution_of_the_Republic_of_Croatia_as_of_15_January_2014.pdf)
33. Vijeće Europe (2011) Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (dostupno na: <https://rm.coe.int/1680462470>)
34. Vijeće Europe (2018) Strategija za ravnopravnost spolova Vijeća Europe (dostupno na: <https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Vijeće%20Europe/2018/Strategija%20za%20ravnopravnost%20spolova%20VE%202018-2023.pdf>)

35. Vijeće Europe (2019) Chart of signatures and ratifications of Treaty 210 (dostupno na: https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/210/signatures?p_auth=dPt4Gbpz)
36. Vlada RH (2018) Sve što trebate znati o Konvenciji Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji; Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku (dostupno na: https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/Vijesti/2018/03/ožujak/28_ožujka/Istanbulska/index.html)
37. Vojković, G. (2018) Kako su kršni Hercegovci zbog Istanbulske počeli nositi štikle, (dostupno na: <https://www.index.hr/vijesti/clanak/kako-su-krsni-hercegovci-zbog-istanbulske-poceli-nositi-stikle/1038321.aspx>)
38. Zakon o ravnopravnosti spolova, NN 82/08, 69/17 (dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/388/Zakon-o-ravnopravnosti-spolova>)
39. Zakon o sklapanju i izvršavanju međunarodnih ugovora NN 28/96 (dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/332/Zakon-o-sklapanju-i-izvršavanju-međunarodnih-ugovora>)
40. Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola, NN 92/14 (dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/732/Zakon-o-životnom-partnerstvu-osoba-istog-spola>)

9. PRILOZI

Matrica

Istraživačko pitanje: Kakva je medijska reprezentacija s obzirom na izbor sugovornika i preferiranih vrijednosnih orijentacija prema Istanbulskoj konvenciji i pitanju roda?

1. Na kojem je portalu članak objavljen?

1. Jutarnji.hr
2. Večernji.hr
3. Index.hr
4. 24sata.hr
5. Tportal.hr

2. Koji je novinski format članka?

1. Vijest
2. Izvještaj
3. Intervju ili izjava
4. Komentar ili osvrt

3. Kada je članak objavljen?

1. 1.-15. listopad 2017.	9. 1.-15. veljača 2018.
2. 16.-31. listopad 2017.	10. 16.-28. veljača 2018.
3. 1.-15. studeni 2017.	11. 1.-15. ožujak 2018.
4. 16.- 30. studeni 2017.	12. 16.-31. ožujak 2018.
5. 1.-15. prosinac 2017.	13. 1.-15. ožujak 2018.
6. 16.-31. prosinac 2017.	14. 16.-31. ožujak 2018.
7. 1.-15. siječanj 2018.	15. 1.-15. travanj 2018.
8. 16.-31. siječanj 2018.	
16.	

4. Istanbulska konvencija u članku je pretežno opisana kao:

1. Pravni okvir za borbu protiv nasilja u obitelji
2. Dokument kojim se uvodi rodna ideologija
3. Dokument koji žrtvama nasilja omogućava pravnu i psihološku pomoć žrtvama, pomoć pri pronalasku posla/smještaja
4. Dokument koji ugrožava ženska prava
5. Dokument koji promiče abortus
6. Dokument koji donosi novac civilnom društvu
7. Dokument koji ugrožava nac. suverenitet
8. Dokument koji podrazumijeva socijalni inženjering
9. Dokument koji podrazumijeva rodnu anarhiju
10. IK nije definirana

5. Koja je opća vrijednosna orijentacija članka prema Istanbulskoj konvenciji?

1. Pozitivna (Konvenciju treba ratificirati zbog nasilja nad ženama.)
2. Negativna (Konvenciju ne treba ratificirati zbog rodne ideologije.)
3. Neutralna
4. Teško je odrediti

6. U članku je rodna ideologija pretežno shvaćena:

1. Moderno (rod ne ugrožava temelje društva, nema vrijednosni naboj)
2. Tradicionalno (rod ugrožava temelje društva, ima vrijednosni naboj)
3. Ne iščitava se direktno
4. Ne spominje se rodna ideologija

7. S kojim se pojmovima u članku povezuje Istanbulska konvencija/rodna ideologija:

1. Raširenost nasilja nad ženama/u obitelji
2. Rodna nejednakost
3. Politički populizam
4. Širenje dezinformacija/histerije/moralne panike
5. Društveni utjecaj Crkve i povezanih udruga
6. Feminizam
7. Promjena spola/transrodnost
8. Konzervativna revolucija
9. Nedostaci u zakonodavstvu
10. Obiteljski zakon
11. Pobačaj na zahtjev
12. Seksualno uznemiravanje i/ili zlostavljanje žena
13. Pedofilija
14. Prirodne razlike muškaraca i žena
15. Rod i spol
16. Patrijarhat
17. Sabor
18. Broj prosvjednika
19. Homoseksualnost
20. Nedostatak novca za provedbu Konvencije
21. Radikalni feminizam

8. Koji je povod izvještavanja?

1. Saborska rasprava i istupi političara
2. Istupi crkvenih predstavnika i predstavnika obiteljskih udruga vezanih uz Crkvu
3. Istup akademika HAZU-a
4. Opća populacija (tribine)
5. Apeli ženskih udruga
6. Tumačenje IK i/ili tumačenje što podrazumijeva
7. Vijesti iz drugih država
8. Letak protiv IK

9. Prosvjed za
10. Prosvjed protiv

9. Tko najčešće govori o Istanbulskoj konvenciji?

0. Nitko
1. priopćenja, najave,
programi
2. Biljana Borzan
3. Marina Škrabalo
4. Božo Petrov
5. Vice Batarelo
6. Ladislav Ilčić
7. Ivan Vrdoljak (HNS)
8. Rada Borić
9. Boris Miletić (IDS)
10. Andrej Plenković
11. Robert Fico
12. Tanja Ignjatović (AŽC
Beograd)
13. Ivan Mihanović (Vigilare)
14. Sandra Benčić (CMS)
15. Neva Tolle
16. Furio Radin
17. Ivana Maletić
18. Katarina Vidović
19. Davor Bernardić
20. Karolina Leaković
21. Željka Markić
22. Ivona Radačić
23. Željko Glasnović
24. Višnja Ljubičić
25. Kolinda Grabar Kitarović
26. Bernarda Topolko
27. Irena Petrijevanin
Vuksanović
28. Branka Žigante Živković
29. Stjepo Bartulica
30. Marija Puh
31. Mirela Holy
32. Matea Popov
33. prosvjednici, birači
34. Josipa Rimac
35. Boris Jokić
36. Sanja Sarnavka
37. mons. Želimir Puljić
38. don Valent Posavec
39. Arsen Bauk
40. Anka Mrak Taritaš
41. Davor Ivo Stier
42. mons. Valter Župan
43. Marijana Petir
44. Goran Beus Richembergh
45. Joško Klisović
46. Tomislav Sunić
47. Ivana Foretić
48. Tonči Matulić
49. Hrvoje Zekanović
50. Sabina Glasovac
51. Aleksandra Kolarić
52. Gordan Maras
53. Nada Murganić
54. Kristina Pavlović
(GROZD)
55. Stevo Culej
56. Vladimir Lušić
57. Gordan Jandroković
58. nadbiskup Đuro Hranić
59. Branimir Glavaš
60. Petar Škorić
61. Marija Pejčinović Burić
62. Žarko Puhovski
63. Blaženka Divjak
64. župnik Ivan Matić
65. ustavna stručnjakinja Sanja
Barić
66. Ana Gomez Heredero
67. Milan Kujundžić
68. Peđa Grbin
69. Marijan Pavliček
70. Fra Mario Knezović
71. Branko Bačić
72. Nataša Jokić
73. Vlado Košić
74. Vinko Puljić
75. Nikola Grmoja
76. Miro Kovač
77. Milorad Pupovac
78. Bojan Glavašević
79. Ivica Maštruko
80. Anoniman izvor

- 81. Nina Vajić
- 82. Milijan Brkić
- 83. Dubravka Šimonović
- 84. Mato Palić
- 85. Marin Barišić
- 86. Fra Bože Radoš

- 87. Slaven Dobrović
- 88. Vladimir Dugalić
- 89. Marija Friedrich
- 90. Marko Pavić
- 91. Bruna Esih
- 92. Panos Kakaviatos

10. Rod i profesija sugovornika:

- 0. Nitko
- 1. Ostali (prosvjednici, birači, anonimni izvor, priopćenja, najave, programi)
- 2. Političarka
- 3. Političar
- 4. Članica civilnog društva ljevica
- 5. Član civilnog društva desnica
- 6. Članica civilnog društva desnica
- 7. Stručnjak
- 8. Stručnjakinja
- 9. Biskup/svećenik

11. Rod svih sugovornika:

- 0. nema sugovornika ili nisu pojedinci
- 1. muški
- 2. ženski
- 3. podjednako m i ž
- 4. pretežno m
- 5. pretežno ž

12.

a) Rod i vrijednosna orijentacija sugovornika 1:

- 0. nema sugovornika ili nisu pojedinci
- 1. muški/konzervativno
- 2. muški/liberalno
- 3. muški/tumači
- 4. muški/teško je odrediti
- 5. ženski/konzervativno
- 6. ženski/liberalno
- 7. ženski/tumači
- 8. ženski/teško je odrediti

b) Rod i vrijednosna orijentacija sugovornika 2:

- 0. nema sugovornika ili nisu pojedinci
- 1. muški/konzervativno
- 2. muški/liberalno
- 3. muški/tumači
- 4. muški/teško je odrediti
- 5. ženski/konzervativno
- 6. ženski/liberalno
- 7. ženski/tumači
- 8. ženski/teško je odrediti

c) Rod i vrijednosna orijentacija sugovornika 3:

- 0. nema sugovornika ili nisu pojedinci
- 1. muški/konzervativno

2. muški/liberalno
3. muški/tumači
4. muški/teško je odrediti
5. ženski/konzervativno
- 6 ženski/liberalno
7. ženski/tumači
8. ženski/teško je odrediti

d) Rod i vrijednosna orijentacija sugovornika 4:

- 0.nema sugovornika ili nisu pojedinci
1. muški/konzervativno
2. muški/liberalno
3. muški/tumači
4. muški/teško je odrediti
5. ženski/konzervativno
- 6 ženski/liberalno
7. ženski/tumači
8. ženski/teško je odrediti

13. Sugovornici ukupno:

0. Nema ih
1. Samo za (moderni pristup)
2. Samo protiv (konzervativni p.)
3. Mješovito

14. Vrijednosna orijentacija autora:

0. Samo prenosi
1. Tradicionalno
2. Moderno
3. Tumači

10. SAŽETAK

U ovom radu promatra se medijska reprezentacija Istanbulske konvencije i pitanja roda na hrvatskim internetskim portalima (Index, Jutarnji, Večernji, Tportal i 24sata) u razdoblju od šest i pol mjeseci uoči ratifikacije. Analizira se kontekst izvještavanja o Konvenciji, koji su sugovornici i na koji način uokvirivali temu ratifikacije dokumenta kojem je glavna svrha iskorjenjivanje rodno utemeljenog nasilja. Nadalje, nastoji se i produbiti razumijevanje pojma rodna ideologija, koji je postao dio javnog diskursa iako je znanstveno i pravno neutemeljen. Pretpostavljeno je da su javni diskurs oblikovali prvenstveno muškarci, konzervativci i predstavnici Crkve, te da su u skladu s tim članci uglavnom negativno orijentirani prema Istanbulske konvenciji i pitanju roda. Kvalitativnom i kvantitativnom analizom sadržaja utvrđeno je da su mediji uglavnom površno izvještavali o Istanbulske konvenciji plasirajući pritom niz dezinformacija o sadržaju i svrsi ovog dokumenta, kao i o značenju pojma rod.

Ključne riječi: analiza sadržaja, Istanbulska konvencija, ravnopravnost, rodna ideologija, rod, rodno utemeljeno nasilje, ženska prava

10.1. Abstract

This paper examines the media representation of the Istanbul Convention and gender issues in articles published on five Croatian news sites (Index, Jutarnji, Večernji, Tportal and 24sata) during the period of six and a half months before the ratification. The research includes the analysis of context of reporting on the Convention - who are the most common interlocutors, and how they framed the topic of ratification of a document whose main purpose is to eradicate gender-based violence. In addition, this research seeks to deepen the understanding of the concept of gender ideology, which has become a part of public discourse, although scientifically and legally unsubstantiated. It was assumed that primarily men, conservatives and representatives of the Church shaped the public discourse about the Convention, and because of that it was presumed that articles will be largely negatively oriented on the Istanbul Convention and the issue of gender. The qualitative and quantitative analysis of the content found that the media mostly reported superficially about the Istanbul Convention, while dispersing a variety of misinformation about the content and

purpose of this document as well as the meaning of the term gender.

Key words: content analysis, Istanbul convention, equality, gender ideology, gender, gender-based violence, women's rights